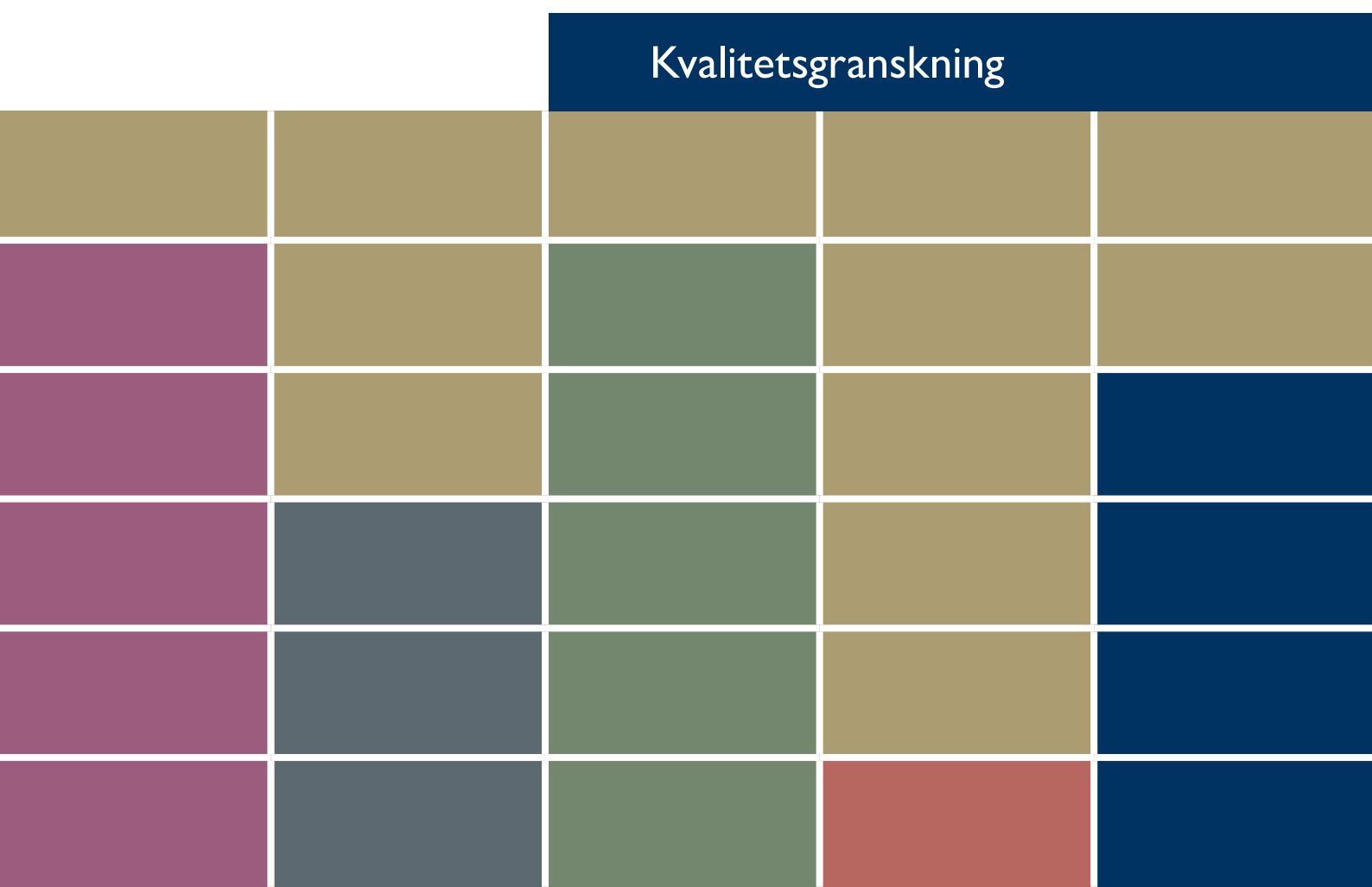

Uppföljning av Högskoleverkets ämnes- och programutvärderingar år 2004

Kvalitetsgranskning

Rapport 2010:6 R

Uppföljning av
Högskoleverkets ämnes- och
programutvärderingar år 2004

Högskoleverket • Luntmakargatan 13 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Uppföljning av Högskoleverkets ämnes- och programutvärderingar år 2004

Utgiven av Högskoleverket 2010

Högskoleverkets rapportserie 2010:6 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, utvärderingsavdelningen, **Anna Ahlm**

Formgivning: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Rydheims Tryckeri AB, Jönköping, maj 2010

Tryckt på miljömärkt papper

Innehåll

Inledning	5
Sammanfattande analys av uppföljningarna	7
Effekter av utvärderingarna	12
Astronomi, fysik, hydrologi och meteorologi	14
Dietistutbildning samt utbildning i hushållsvetenskap, kostvetenskap, kostekonomi, måltidskunskap, klinisk nutrition och nutrition	22
Fysisk planering	29
Personal- och arbetslivsprogrammen	32
Specialpedagogprogrammet	38
Studie- och yrkesvägledarprogrammet	44
Tandläkarutbildning och odontologi	48
SPRÅKUTBILDNINGAR	53
Engelska	54
Nederländska	66
Romanska språk del I – italienska, portugisiska och rumänska	68
Romanska språk del II – spanska	73
Romanska språk del III – franska	78
Tyska	84

Inledning

Uppföljning av de nationella ämnes- och programutvärderingarna

Högskoleverket genomförde under åren 2001–2006 nationella ämnes- och programutvärderingar av alla högskoleutbildningar i landet som ledde till generella examina eller yrkesexamina. Utvärderingarna utfördes i enlighet med en internationellt beprövad utvärderingsmodell som består av tre delar: självvärdering genomförd av institutionen eller motsvarande, extern bedömning samt uppföljning.

Uppföljningen består av flera moment. Högskoleverket har anordnat s.k. återföringskonferenser efter det att varje utvärderingsrapport publicerats. Syftet med dessa konferenser var att samla in institutionernas omedelbara reaktioner.

Vid de institutioner som fått en examensrätt ifrågasatt har uppföljning skett inom ett år. För att behålla examensrätten har dessa institutioner redovisat hur de åtgärdat bristerna som lett till ifrågasättandet.

Tidigast tre år efter publicerandet av utvärderingsrapporten sker också skriftliga uppföljningar av alla utvärderingar. Dessa uppföljningar undersöker vilka eventuella åtgärder rekommendationerna har lett till på lite längre sikt.

I den här rapporten redovisas en sammanfattning av de skriftliga uppföljningssvaren främst från utbildningar, ämnen och ämnesområden som utvärderades under 2004. Merparten av dessa utvärderingsrapporter publicerades 2005. Grupperingen av ämnena/områdena utgår från utvärderingsrapporterna. Dessa är:

- astronomi, fysik, meteorologi och hydrologi
- dietistutbildning samt utbildning i hushållsvetenskap, kostekonomi, kostvetenskap, måltidskunskap, klinisk nutrition och nutrition
- fysisk planering
- personal- och arbetslivsprogrammen
- specialpedagogprogrammet
- studie- och yrkesvägledarprogrammet
- tandläkarutbildning och odontologisk utbildning
- engelska
- nederländska
- romanska språk I: italienska, portugisiska, rumänska
- romanska språk II: spanska
- romanska språk III: franska
- tyska.

Undantag har gjorts för 2004 års utvärderingar i arkiv-, biblioteks- informations- och medievetenskap samt kulturvård och museologi; filosofi; idé- och

lärdomshistoria samt pedagogik eftersom de utvärderades på nytt 2008. Lärarutbildningen har följts upp i en separat rapport.¹ I stället omfattas utvärderingarna i fysisk planering, specialpedagogexamen och studie- och yrkesvägledarexamen av denna uppföljning.

Det huvudsakliga syftet med treårsuppföljningarna är att undersöka hur lärosätena hanterat de rekommendationer och förslag till förbättringar som utvärderingarna utmynnade i, samt vilka eventuella övriga effekter som utvärderingarna har haft. Dessa frågor har ställts till alla institutioner:

- Beträffande de synpunkter och rekommendationer som i utvärderingsrapporten har riktats *specifikt* till ert lärosäte:
  - Vilka synpunkter och rekommendationer har ni tagit fasta på? Varför just dessa?
  - Vilka synpunkter och rekommendationer har ni *inte* tagit fasta på? Varför just dessa?
- Beträffande de *generella* synpunkter och rekommendationer som i utvärderingsrapporten har riktats till ämnet:
  - Vilka synpunkter och rekommendationer har ni tagit fasta på? Varför just dessa?
  - Vilka synpunkter och rekommendationer har ni *inte* tagit fasta på? Varför just dessa?
- Vilka konkreta åtgärder har ni vidtagit utifrån synpunkterna och rekommendationerna?
- Vilka eventuella förbättringar har ni sett utifrån de vidtagna åtgärderna?
- Vilka eventuella övriga effekter ser ni att utvärderingen har haft på er institution/motsvarande och/eller på ämnet?

Frågorna skickades ut under januari och februari 2009. Svaren på uppföljningsfrågorna skulle inkomma till Högskoleverket i mars 2009. Det som återges i denna rapport är alltså förhållanden som redovisats våren 2009.

Rapporten inleds med en sammanfattande analys av uppföljningarna. Därefter följer redovisningar av uppföljningarna av respektive utvärdering. Språkutbildningarna har samlats till ett avsnitt.

Lunds universitet har inte inkommit med något uppföljningssvar i astronomi, varför eventuella förändringar i utbildningen inte kan kommenteras. I övrigt har svar lämnats från alla institutioner. Några utbildningar har avvecklats sedan utvärderingen och ingår därför inte i uppföljningen.

---

1. *Uppföljande utvärdering av lärarutbildningen*, Högskoleverkets rapportserie 2008:8 R.

Sammanfattande analys av uppföljningarna

Treårsuppföljningen

Uppföljningen omfattar de utbildningsområden som Höskoleverket utvärderade främst under 2004. Inom varje utbildningsområde fanns mellan en och tjugofyra institutioner respektive utbildningar och dessa har fått uppföljningsfrågor att besvara. Frågorna skickades ut våren 2009 och svaren beskriver förhållandena samma vår. Alla berörda institutioner utom en har besvarat frågorna.

Tiden sedan utvärderingen – ny examensordning

Sedan tiden för utvärderingarna har förändringar av utbildningarna genomförts som en anpassning till Bologna-deklarationen och till en ny examensordning som trädde i kraft 2007. Vid tiden för utvärderingarna var utbildningarna organiserade i grundutbildning och forskarutbildning, och bedömarnas rekommendationer riktade sig därmed till dessa. Vid tiden för uppföljningen är utbildningarna organiserade på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Av lärosätenas uppföljnings svar framgår att det är vanligt att lärarna i arbetet med att revidera utbildningsplaner och kursplaner har beaktat och dragit nytta av rekommendationerna i utvärderingarna.

Institutionerna är positiva till effekterna av utvärderingarna

Vid flertalet institutioner uttrycker man sig vara mycket positiv till effekterna av utvärderingarna. En vanlig uppfattning är att utvärderingarna har bidragit till större kvalitetsmedvetenhet och att man använt utvärderingarna som stöd i utvecklings- och kvalitetsarbetet. Flera nämner att självvärderingsarbetet startade utvecklingsprocesser redan före den externa granskningen. Det är också flera som uppger att det har varit värdefullt att få en extern bedömning av vad i verksamheten som fungerade bra och vad som kunde förbättras. Några nämner att utbildningarna granskats på ett sätt som annars inte skulle ha skett.

Utbildningsområdena – i sammandrag

För *fysikutbildningarna som inkluderar astronomi, hydrologi och meteorologi* rekommenderades i utvärderingen att göra det tydligt vari skillnaderna låg mellan den naturvetenskapligt baserade grundutbildningen i fysik och framför allt civilingenjörsutbildningen. De berörda institutionerna meddelar i sina uppföljnings svar hur de har organiserat utbildningarna för att åstadkomma tydliga skillnader, trots omfattande samläsning.

Institutioner som gav *dietistutbildning samt utbildning i hushållsvetenskap, kostvetenskap, kostekonomi, måltidskunskap, klinisk nutrition och nutrition* rekommenderades i utvärderingen att bli bättre på att förklara sin profil och

vad huvudområdena innehåller. Det blir annars oklart för potentiella studenter och avnämare att överblicka det utbildningsutbud som finns. Av uppföljningssvaren framgår att några huvudområden sedan utvärderingen har bytt namn för att klargöra deras innehåll.

Personal- och arbetslivsutbildningarna rekommenderades att det klart borde framgå om avsikten med de olika utbildningarna var att förbereda studenterna för yrkesverksamhet inom personal- och arbetslivsområdet eller om avsikten var mer generell. Bedömarna framförde att de ingående ämnena i programmen borde ordnas så att det fanns ett tydligt sammanhang med en röd tråd genom hela utbildningen. Av uppföljningssvaren framgår att man stärkt arbetslivsförankringen i flertalet program och att flera har arbetat för att åstadkomma sammanhållna program med en tydlig röd tråd.

I uppföljningen av *fysisk planering* berättas om en framgångsrik rekrytering av flera lärare, genom vilken lärosätet tog fasta på bedömarnas rekommendationer att öka de samhällsvetenskapliga och humanistiska kunskapsfälten och den teoretiska reflektionen runt gestaltning och formgivning.

I utvärderingen av *specialpedagogprogrammet* framförde bedömarna att det finns en omfattande internationell litteratur inom området, men att denna i stort sett var frånvarande i utbildningarna och att de disputerade lärarna var för få i förhållande till antalet uppsatsarbeten som skulle handledas. I uppföljningssvaren meddelas att det nu finns fler disputerade lärare per student som undervisar på programmen och mer internationell, vetenskapligt förankrad litteratur ingår i utbildningarna.

För *studie- och yrkesvägledarprogrammet* påtalades i utvärderingen behovet av att öka forskningsanknytningen i undervisningen, och i uppföljningssvaren uppges att man har stärkt kompetensen i lärarkåren och infört mer vetenskaplig litteratur i undervisningen.

Tandläkarutbildningarna rekommenderades att stärka ett utbildningsmässigt samband med läkarutbildningen och de övriga odontologiska utbildningarna (tandhygienist- och tandteknikerutbildningarna) för att förbereda studenterna för att arbeta i tandvårdsteam. Av uppföljningssvaren framgår hur man har åstadkommit detta.

I utvärderingen av utbildningar i *engelska* framkom att den språkvetenskapliga sidan behövde stärkas vid flera lärosäten. I uppföljningssvaren meddelas att språkvetenskapligt inriktade lektorer har rekryterats och att utbildningarna förbättrats på den språkvetenskapliga sidan.

Utbildningarna i *spanska* med ett ökande antal studenter, har inneburit att fler disputerade lärare behövts för undervisningen, medan utbildningarna i *tyska* och *franska* med ett vikande studentunderlag har lett till minskade anslag och flera utbildningar har också avvecklats. För utbildningar i italienska, franska, spanska och tyska visar utvärderingarna att bristande ekonomi är ett stort problem, vilket medfört att flera lärosäten vid tiden för utvärderingen hade för få disputerade lärare. Av uppföljningen framgår att disputerade lärare har

anställts vid flera lärosäten, där antalet lektorer var så litet att examensarbeten annars inte skulle kunna handledas och examineras av disputerade lärare.

En aspekt av språkutbildningarnas bristande ekonomi som framkom i utvärderingarna var att ämnena var ekonomiskt beroende av nybörjarkurser, av sådant slag som också ges av gymnasieskolan, komvux och studieförbunden. I uppföljningssvaren försvarar några av lärosätena sina nybörjarkurser. Högskoleverket framhåller att utbildningar som ger högskolepoäng måste hålla akademisk nivå. Detta gäller även kurser som riktar sig till studenter som inte har förkunskaper i det studerade språket.

För små språkutbildningar som endast ges vid ett enda lärosäte, som *nederländska* och *rumänska*, poängterades i utvärderingarna att det behövdes lärare för att ge utbildningarna. Uppföljningen visar att utbildningen i rumänska även fortsättningsvis uppbärs av en enda lärare. Utbildning i nederländska ges inte längre på avancerad nivå eller forskarnivå, eftersom lärarresurserna inte räcker. De lärosäten som ger dessa utbildningar har inte längre regeringens uppdrag att erbjuda utbildningarna, vilket de hade vid tiden för utvärderingarna. Stockholms universitet har däremot fått i uppdrag att ge utbildning i *portugisiska*. Av uppföljningen framgår att det har tillsatts en professur i portugisiska och att ämnet även i övrigt fått ökade lärarresurser.

Ifrågasatta utbildningar och utbildningar som avvecklats

I utvärderingarna bedömdes att flertalet utbildningar höll god kvalitet. På kandidatnivå ifrågasattes dock examensrätten i fysik vid två lärosäten, och i franska vid två lärosäten. Studie- och yrkesvägledarprogrammet ifrågasattes vid ett lärosäte.

På magisternivå ifrågasattes examensrätten i fysik vid ett lärosäte, i italienska vid ett lärosäte och i spanska vid ett lärosäte. Specialpedagogprogrammet ifrågasattes vid två lärosäten.

Kvaliteten i forskarutbildningarna i engelska respektive fysik bedömdes vara otillräcklig vid ett lärosäte, och i spanska vid ett lärosäte.

För de ifrågasatta utbildningarna inkom lärosätena med skrivelser om vidtagna åtgärder. För grundutbildningarna i franska och italienska och forskarutbildningarna i engelska och fysik rapporterade lärosätena att de avvecklat utbildningarna, men för övriga utbildningar vidtogs åtgärder som innebar att Högskoleverket inte längre fann anledning att ifrågasätta examensrätterna.

I uppföljningen rapporteras att ytterligare några grundutbildningar har avvecklats. Sammantaget har två grundutbildningar i fysik, två i engelska, två i spanska, fem i franska och fyra i tyska avvecklats så att ämnena inte längre kan utgöra huvudområde i en examen vid dessa lärosäten.

Vilka typer av rekommendationer som har, eller inte har, tillgodosetts

Samttaget har det skett många förändringar av utbildningarna till följd av utvärderingarna. Bedömarnas rekommendationer rörande grundutbildning-

arna vad gäller kursuppläggning, progression, undervisningsformer, examinationsformer och struktur för uppsatsarbetet har enligt uppföljningssvaren i de flesta fall tillgodosetts. Även rekommendationer som visade på behovet av mer vetenskaplig litteratur i utbildningarna uppges i stor utsträckning ha tagits fasta på. Däremot har inte rekommendationer om fler undervisningstimmar i språkutbildningar åtgärdats.

För forskarutbildningen har rekommendationer om bättre rutiner vid antagning av doktorander t.ex. nationell utlysning av doktorandanställningar och forskarutbildningsplatser i flera fall tillgodosetts. Även rekommendationer om möjlighet för doktorander att meritera sig pedagogiskt inom utbildningstiden har i flera fall medfört positiva förändringar. Men att skapa nationellt samarbete för att öka utbudet av forskarutbildningskurser verkar däremot gå långsammare, och att skapa tillräckligt omfattande kritiska och kreativa miljöer i utbildning på forskarnivå är vid flera institutioner en fortsatt utmaning.

Lärare och deras möjligheter att ge forskningsanknuten undervisning

Flera rekommendationer i utvärderingarna rörde tillgången till lärare och deras förutsättningar att bedriva forskningsanknuten undervisning. Huruvida dessa rekommendationer har tillgodosetts beror i stor utsträckning på de olika utbildningsområdenas ekonomi. Utvärderingarna visar framför allt att vissa språkutbildningar har klara svårigheter att anställa kvalificerade lärare trots att bedömarna anser att detta behövs för att ge en utbildning av god kvalitet.

I utvärderingarna tog bedömargrupperna i de olika utbildningsområdena upp vikten av att lärarna tilldelas tid för forskning inom ramen för sin anställning. Av uppföljningssvaren framgår att det fortfarande finns lärosäten som inte tilldelar lärarna tid för forskning, vilket allvarligt försvårar möjligheten att erbjuda forskningsanknuten undervisning.

Internationalisering

I utvärderingarna rekommenderade bedömarna många institutioner att öka internationaliseringen i utbildningarna på olika sätt. I åtskilliga uppföljningssvar inom de olika utbildningsområdena rapporteras att man har skapat och upprätthållit internationella kontakter för att dessa ska komma studenter och doktorander till del.

Inom några utbildningsområden har bedömarna särskilt betonat betydelsen av internationalisering. I utvärderingen av personal- och arbetslivsprogrammen ansåg bedömarna att utbildningarna var för lite anpassade till ett internationellt arbetsliv. Det var ovanligt att det gavs obligatoriska kurser som rörde utveckling mot globalisering, internationalisering eller mångfald i arbetslivet. I uppföljningssvaren rapporterar några lärosäten förändringar av kursinnehållet, men det framstår inte i alla uppföljningssvar som en prioriterad fråga.

I utvärderingen av studie- och yrkesvägledarprogrammet framhöll bedömarna att programmet borde ligga i framkanten vad gäller internationalisering då studenterna efter avslutad utbildning ska kunna vägleda andra inför

utbildning och yrkesverksamhet utomlands. I uppföljningssvaren rapporteras hur internationaliseringsarbetet har förbättrats, men också att det ännu inte har hunnit så långt.

I utvärderingarna av utbildningar i engelska, italienska och franska togs det upp att det i endast begränsad utsträckning förekom att studenter på grundutbildningen läste kurser vid utländska lärosäten. I uppföljningssvaren framträder en bild av att det endast i liten grad är lärosätenas strävan att studenterna ska bedriva en del av sin utbildning i målspråksland.

Jämställdhet, genus- och mångfaldsperspektiv

När det gäller att tillmötesgå rekommendationer om ökad jämställdhet och mångfald rapporteras endast små förändringar i uppföljningssvaren. Utbildningsområden som var manligt respektive kvinnligt dominerade vid utvärderingstillfället är så även vid uppföljningstillfället. Att man har låtit genus- och mångfaldsfrågor ta plats i utbildningarna beskrivs mest i uppföljningssvaren från några av personal- och arbetslivsprogrammen samt några utbildningar i engelska.

Tilldelning till språkutbildningarna

I utvärderingsrapporterna för språkutbildningarna uppmärksammas utbildningarnas knappa ekonomiska situation. Uppföljningen visar att även ett stort ämne som engelska har svårt att tillgodose bedömarnas rekommendationer om mer undervisningstid och mindre gruppstorlekar. För de övriga språken som normalt kräver förkunskaper från gymnasieskolan (franska, italienska, spanska och tyska) visar utvärderingarna att bristande ekonomi har medfört att anställningar inte kan utlysas och att antalet undervisningstimmar har minskat. I uppföljningssvaren från lärosätena framförs att det av ekonomiska skäl inte varit möjligt att tillmötesgå bedömarnas rekommendationer om mer undervisningstid, inrättande av språklaboratorium eller antagning av doktorander, även om lärosätena i flera fall har tillsatt lärarresurser när bedömarna har påpekat att detta varit absolut nödvändigt.

För några av de små språkutbildningarna, de s.k. småspråken, är situationen fortsatt mycket kärv. Höskoleverket framhåller att om det ska finnas en mångfald i utbildningsutbudet, där man vid universiteten ska bedriva forskning som kräver källmaterial på andra språk än svenska och engelska, så behövs högre tilldelning till språkutbildningarna, samt en extra resurs till små språkutbildningar som inte kan bära sina egna kostnader. Höskoleverket har tidigare lämnat förslag till hur de små språkutbildningarnas situation ska kunna förbättras. (*Att vara eller inte vara? Frågan om småspråkens framtid i den svenska högskolan – ett regeringsuppdrag, 2003-01-04*).

Effekter av utvärderingarna

Positiva effekter för den egna utbildningen

Flertalet institutioner uttrycker sig vara mycket positiva till effekterna av utvärderingarna. I uppföljningssvaren framförs att utvärderingarna bidragit till större kvalitetsmedvetenhet och att de använts som stöd i det egna utvecklings- och kvalitetsarbetet. Det är flera som nämner att utvärderingarna har varit till hjälp i samband med Bolognaprocessen och att bedömarens rekommendationer aktivt har använts vid uppbyggandet de nya programmen.

Det framförs från många institutioner att man har haft nytta av självvärderingsarbetet, som startat utvecklingsprocesser redan före den externa granskningen, även om det också berättas att arbetet var tidskrävande. Det är också flera som uppger att det har varit värdefullt att få ett utomstående perspektiv, en extern bedömning av vad i verksamheten som fungerade bra och vad som kunde förbättras. Genom utvärderingarna har man identifierat brister som man har kunnat rätta till, och man har fått sina starka sidor bekräftade. Några nämner att utvärderingarna granskat ämnena på ett sätt som annars inte skulle ha skett och har tagit upp frågor som annars inte skulle ha ställts.

Från tre institutioner med utbildningar som ifrågasatts framhålls att granskningarna har bidragit till en positiv förändring.² En av dessa nämner i sitt uppföljningssvar att det i bedömningen har sagts klart att man bara kan driva utbildningar om det finns resurser och vilja att satsa på dem och att utvärderingen lett till en investering i utveckling av programmet.

En annan synpunkt som förts fram är att man vid mindre utbildningar uppskattar att få en oberoende bedömning i jämförelse med de större, då detta innebär en bekräftelse på att man har jämförbar kvalitet.

Vid några institutioner berättas att man har hänvisat till utvärderingarna när man har ansökt hos sin ledning om att få genomföra förändringar.

Positiva effekter ur ett nationellt perspektiv

I några uppföljningssvar framförs att utvärderingarna har satt ämnet vid det enskilda lärosätet i relation till ämnet vid andra lärosäten. Det berättas att man har fått uppslag på hur man kan lägga upp undervisningen genom att man fått veta hur andra institutioner har gjort. Det är flera som tar upp att utvärderingarna har haft en gynnsam effekt på kvalitetsutvecklingen av ämnet nationellt.

Några kritiska synpunkter

Några få kritiska synpunkter har också framförts. Vid en institution uttrycker man otillfredsställelse över att ha fått rekommendationer som endast kan till-

---

2. Fysik, Örebro universitet; studie- och yrkesvägledarprogrammet, Malmö högskola; spanska, Umeå universitet.

mötesgå på en högre nivå i organisationen. Vid denna institution önskar man att rekommendationer om resursfrågor tydligare riktades till dem som har mandat att fatta sådana beslut.

Från en annan institution meddelas att utvärderingen har lett till att ledningen vill lägga ner utbildningen, att rapporten rymde sakfel och att man är kritisk till att inte alla som granskas har en representant i bedömargruppen. Vid en tredje institution anser man att bedömarnas synpunkter på verksamheten var dåligt underbyggda.

Några tar också upp att det kan vara svårt att veta vilka förändringar som är effekter av utvärderingarna då Bologna processen, omorganisationer vid lärosätena och ekonomiska förhållanden kan ha påverkat betydligt mer.

Astronomi, fysik, hydrologi och meteorologi

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen³ omfattar fysikutbildning vid femton lärosäten, astronomiutbildning vid fyra lärosäten, meteorologiutbildning vid två lärosäten samt hydrologiutbildning vid ett lärosäte.

I fysik omfattar utvärderingen grundutbildning vid Göteborgs, Karlstads, Linköpings, Lunds, Stockholms, Umeå, Uppsala, Växjö och Örebro universitet, samt Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Jönköping, Mitthögskolan (nuvarande Mittuniversitetet) och Mälardalens högskola.⁴

Forskarutbildning i fysik gavs vid Karlstads, Linköpings, Lunds, Stockholms, Umeå, Uppsala, Växjö och Örebro universitet, samt vid Kungliga Tekniska högskolan och Mitthögskolan.

I astronomi gavs grund- och forskarutbildning vid Chalmers tekniska högskola samt Lunds, Stockholms och Uppsala universitet. Grund- och forskarutbildning i meteorologi gavs vid Stockholms och Uppsala universitet. Vid Uppsala universitet gavs även grund- och forskarutbildning i hydrologi.

Beslut

Flertalet utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Högskoleverket ifrågasatte rätten till kandidatexamen i fysik vid Högskolan i Gävle på grund av bristande forskningsanknytning och vid Högskolan i Jönköping på grund av för svagt matematikinnehåll, samt för svagt djup i fysikämnet. Vid Örebro universitet ifrågasattes magisterexamensrätten på grund av bristande ämnesbredd och bristande progression i grundutbildningen och brist på disputerade lärare och handledare, vilket innebar att det inte heller fanns förutsättningar att erbjuda forskarutbildning.

Högskolan i Gävle och Högskolan i Jönköping inkom med skrivelser som redogjorde för vidtagna åtgärder, varpå lärosätena behöll examensrätterna. Örebro universitet vidtog åtgärder för grundutbildningen och avvecklade forskarutbildningen, och behöll rätten att utfärda magisterexamen.

Sedan tiden för utvärderingen har två lärosäten beslutat att fysik inte längre kan utgöra huvudområde i en kandidatexamen och de ingår därför inte i uppföljningen.⁵ Lunds universitet har inte inkommit med något uppföljningssvar

---

3. *Utvärdering av astronomi, fysik, meteorologi och hydrologi vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2005:15 R.

4. En stor del av fysikutbildningen i landet ingick dock inte i denna utvärdering då den av vissa lärosäten hade kategoriserats som teknisk inriktning och därmed skulle ingå i utvärderingen av civilingenjörsutbildningen.

5. Vid Högskolan i Halmstad och Mälardalens högskola kan fysik inte längre utgöra huvudområde i en kandidatexamen.

i astronomi, trots flera påminnelser, varför eventuella förändringar i utbildningen inte kan kommenteras.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

I utvärderingen togs det upp att utbildning i fysik huvudsakligen hade två målsättningar. Dels att ge utbildning till de studenter som studerar till lärare eller ingenjör, dels att ge utbildning till de studenter som väljer att studera till kandidat-, magister-, eller doktorexamen. Samtidigt var det en omfattande samläsning mellan olika studentgrupper. Vid mindre lärosäten var utbildning av lärar- och ingenjörstudenter den mest omfattande delen av verksamheten och på högre nivåer var utbildningsmiljöerna här mycket små.

Profilering och samläsning med civilingenjörsutbildningen

Bedömarna ansåg att profileringen av den naturvetenskapligt baserade grundutbildningen i fysik var viktig att tydliggöra, i förhållande till framför allt civilingenjörsutbildningen. Linköpings och Umeå universitet fick specifika rekommendationer i detta avseende. I båda lärosätenas uppföljnings svar framhålls att man har åstadkommit tydliga skillnader mellan fysikprogram och civilingenjörsprogram när nya mål för utbildningarna har utarbetats i samband med Bologna processen. Från Linköpings universitet meddelas också att fysikprogrammet modifierats till namn och innehåll. Förändringarna har gjorts för att koppla programmet på ett tydligare sätt till de forskningsmiljöer som finns vid universitetet och för att ge programmet en egen profil relativt andra fysikprogram i landet. Från Umeå universitet meddelas att studenterna vid fysikutbildningen samläser de första fysikkurserna med lärarstudenter och de mer avancerade kurserna med civilingenjörsprogrammets studenter. Flera fysikkurser på fysikerprogrammet är någon poäng längre än motsvarande kurser på civilingenjörsprogrammet, vilket ska ge fysikstudenterna en djupare förståelse för kursernas innehåll.

Uppsala universitet uppmanades att samläsningen med civilingenjörsprogrammet inte fick missgynna fysikstudenterna. Från lärosätet meddelas att grundläggande fysikkurser i stor utsträckning samläses med civilingenjörsprogrammet, men att enbart föreläsningarna är gemensamma. Kandidatprogrammet i fysik bildar en egen grupp för lektionsundervisning och laborationer. Speciella kurser har anpassats för kandidatprogrammets profil.

Hydrologiutbildningen vid Uppsala universitet rekommenderades att ämnesidentiteten borde tydliggöras speciellt gentemot civilingenjörsutbildningen. Från lärosätet framförs i uppföljningen att hydrologi har fått en tydligare identitet med en inriktning mot hydrologi och hydrogeologi på masterprogrammet i geovetenskap.

Fysik i en lärarutbildning

Vid Högskolan i Jönköping var utbildningen helt anpassad för att utbilda fysiklärare med god pedagogisk och ämnesdidaktisk kompetens och yrkesrelevanta kunskaper. Bedömarna framförde att fysikutbildningen borde innehålla mer matematik, ges en större ämnesbredd och ett större djup i fysik. I uppföljningssvaret meddelas att kursplanerna för blivande grundskollärare i allt väsentligt är liksom tidigare, men att man därtill har infört ett mer matematiskt ”spår” för blivande gymnasielärare och studenter som vill uppnå kandidatexamen.

Mer lärarresurser i små utbildningar

I utvärderingen framfördes att studenterna överlag fick en god grund i sitt ämne vid de lärosäten där det fanns en tillräckligt stor utbildnings- och forskningsmiljö. Vid några lärosäten fann dock bedömarna att kraven på en god utbildningsmiljö inte var uppfyllda. Grundkritiken var framför allt att de personella resurserna var för små. I uppföljningssvaret från Högskolan i Jönköping meddelas att ytterligare en disputerad lärare har anställts. Från Högskolan i Gävle meddelas att två doktorer i kärn- respektive partikelfysik har anställts, samt en adjunkt. Vidare berättas att samarbete med elektronikavdelningen har initierats och att man har organiserat en forskningsmiljö kring materialvetenskap i samarbete med ämnet kemi på högskolan och med Sandvikkoncernen. Från Örebro universitet meddelas att två lektorer i fysik har befordrats till professorer och att det för närvarande inte ges någon utbildning på avancerad nivå.

Linköpings och Uppsala universitet rekommenderades att anställa lärare i fysik respektive meteorologi från något annat lärosäte än det egna vid kommande rekryteringar. Detta kommenteras dock inte i uppföljningssvaren.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Bedömarna framhöll att utbildningen borde knytas till forskning, bl.a. genom forskande lärare. Högskolan i Jönköping och Örebro universitet rekommenderades att förbättra lärarnas forskningsmöjligheter. Vid Högskolan i Jönköping hade lärarna vid utvärderingstillfället endast fem procents kompetensutveckling inom ramen för anställningen. Från båda lärosätena meddelas att utökade medel för lärarnas forskningsaktivitet har avsatts.

Karlstads universitet rekommenderades att upprätta en plan för adjunkternas forskarutbildning, vilket man inte har gjort då man framhåller att fysikämnet redan är ett av de akademiskt starkaste vid universitetet

Utbildningarnas uppläggning – kursernas innehåll

Vid Uppsala universitet rekommenderade bedömarna att matematikens betydelse för fysiken borde tydliggöras för studenterna. I uppföljningssvaret meddelas att man under kandidatprogrammets första termin, parallellt med matematik och programmering, har lagt in en introduktionskurs i fysik och

astrofysik med fokus på fysikens metoder. Kursen syftar bl.a. till att visa studenterna varför matematiken behövs för de fortsatta studierna.

Lunds universitet rekommenderades att införa kontrollstationer så att eventuella luckor från basblocket kompletterades på högre nivå. Här uppges att man har säkerställt matematikinnehållet i fysikutbildningen och att samtliga ingångar har en obligatorisk del med beräkningsfysik som säkerställer datorkompetensen. Förkunskapskrav för kandidatarbetet är sedan ett genomgången basblock, vilket blir en kontrollstation.

Vid Örebro universitet framförde bedömarna att det inte var tillräcklig progression i fysikutbildningen genom att den innehöll allmänorienterande kurser, och att studenterna inte fick tillräcklig bredd i sina kunskaper. I uppföljningen berättas att man har reviderat kandidatprogrammet i fysik, vilket gjort utbildningen mer kompatibel med fysikutbildningar vid övriga lärosäten. Vidare meddelas att valet av kurslitteratur har justerats, efter bedömarnas påpekanden i sin rapport.

Vid Mittuniversitetet ansåg bedömarna att kursutbudet i fysik från kandidatnivå var för begränsat. I lärosätets svar berättas att man sedan utvärderingen har gett ett flertal fysikkurser på avancerad nivå.

Meteorologiutbildningen vid Uppsala universitet rekommenderades att uppdatera kurslitteraturen framför allt i klimatologi. I uppföljningssvaret meddelas att detta har gjorts.

I astronomiutbildningarna uppmärksammade bedömarna avsaknaden av kurser i observationsastronomi. Vid Uppsala universitet har man tagit fasta på denna generella rekommendation och infört sådana kurser.

Öka datoranvändningen genom hela utbildningen

Av utvärderingen framgick att studenterna i de flesta utbildningar tidigt fick lära sig använda datorer i för ämnet specialinriktade kurser. Men bedömarna noterade att de kunskaper studenterna fått inte alltid togs tillvara för problemlösning på senare fysikkurser. Därför rekommenderades alla lärosäten att utnyttja och förstärka studenternas kunskaper i datoranvändning genom hela utbildningen. Bland annat Stockholms universitet tar i sitt uppföljningssvar upp att man har ökat datoranvändningen i kursutbudet i fysik.

Laboratorieutrustning, datorutrustning och litteraturtillgång

I uppföljningssvaren från Örebro universitet och Högskolan i Gävle berättas att ny laboratorieutrustning köpts in, till följd av bedömarnas rekommendationer. Från Högskolan i Jönköping meddelas att samarbetet mellan fackhögskolorna som gav fysikutbildning har utvecklats så att det nu finns möjlighet att använda avancerad utrustning.

Meteorologiska institutionen vid Stockholms universitet rekommenderades att förnya datorparken. I uppföljningssvaret meddelas att datorparken har uppgraderats. Stockholms universitet rekommenderades också att ge samtliga examensarbetare i astronomi tillgång till egna arbetsplatser. Från lärosätet

berättas att examensarbetarna alltid har haft egna arbetsplatser, och att dessa nu har utökats ytterligare.

Vid Mittuniversitetet ansåg bedömarna att bibliotekets utbud av vetenskapliga tidskrifter borde utökas. Här rapporteras att man har utökat antalet prenumerationer på vetenskapliga artiklar och utökat sökmöjligheterna.

Utvecklande av examinationsformerna

I utvärderingen rekommenderades några lärosäten att utveckla examinationsformerna i fysik- respektive astronomiutbildningarna. I fysik vid Uppsala universitet berättas att en kurs i mätteknik under första året har laborativ examination med mät- och kopplingsuppgifter samt datoriserad mätvärdesbehandling. Rapportskrivandet betygssätts och viktas in i slutbetyget. Vidare meddelas att på avancerad nivå har den traditionella tentamen mer och mer ersatts av projektrapporter och seminariediskussioner. Vid Göteborgs universitet meddelas att man har lagt in mer laborationer i fysikutbildningen med mer rapportskrivning. Samtidigt framförs att examinationsformerna inte har utvecklats i särskilt hög grad. Enstaka kurser har inslag av projekt med muntlig och skriftlig redovisning men här återstår en del arbete, skriver man. Från Stockholms universitet meddelas att man har utökat antalet moment med muntliga framställningar i astronomiutbildningen, vilket uppges ha uppskattats av studenterna.

Examensarbeten

I utvärderingen togs det upp att man vid många lärosäten inte skiljer på rollen som handledare och examinator, och bedömarna rekommenderade att inte låta examinator och handledare vara samma person. I uppföljningssvaret från Stockholms universitet berättas att man har infört en examenskommitté som sätter betyg på examensarbeten i fysik.

Samverkan inom och mellan lärosäten

Fysikinstitutionen vid Göteborgs universitet, som vid tiden för utvärderingen stod inför en omorganisation, rekommenderades att omhulda samarbetet med Chalmers tekniska högskola också i den nya organisationen. Av uppföljningen framgår att samarbetet mellan de båda lärosätena fortsätter och att man tillsammans driver masterprogram. Vid Chalmers tekniska högskola berättas i astronomi att det goda samarbetet mellan institutionen för radio- och rymdvettenskap och Onsala rymdobservatorium har fortsatt, vilket bedömarna framhöll betydelsen av i sin rapport.

Uppsala universitet rekommenderades att stärka samverkan mellan meteorologin och hydrologin. Från lärosätet uppges att samarbetet mellan ämnena har förbättrats och att ett resultat av detta är att det nu är möjligt för studenterna att välja kurser från de olika programmen. Vidare rekommenderades man att stärka kontakten med SMHI. Här meddelas att det sedan utvärderingen har utvecklats en kurs som ges i samarbete med bl.a. SMHI.

Vid Lunds universitet framhålls att samarbetet mellan de institutioner som ger utbildning i fysik respektive teoretisk fysik väsentligen har förbättrats, vilket medför att studenterna nu har möjlighet att ändra inriktning långt in i utbildningen. Institutionerna som ger utbildning i fysik och teoretisk fysik har nu också skapat ett gemensamt masterprogram.

Utbildning på forskarnivå

Utlysning och antagning

I utvärderingsrapporten framfördes att alla doktorandanställningar och forskarutbildningsbidrag borde utlysas nationellt och internationellt. Stockholms universitet rekommenderades specifikt att se över rutinerna för antagning av doktorander i fysik. I sitt svar rapporterar man att alla doktorandplatser nu utannonseras, även externfinansierade platser. Detta framhålls väsentligt har ökat antalet sökande per plats och har gjort utbudet och de olika möjligheterna mer synliga för grundutbildningsstudenterna.

Från Uppsala universitet meddelas att fakultetsmedlen för doktorander har minskats vilket lett till färre doktorander speciellt i astronomi.

Uppläggnings av forskarutbildningarna

Uppsala universitet uppmanades att förbättra introduktionen till forskarutbildningen i såväl fysik som astronomi. I uppföljningssvaret berättas att det ges en introduktionskurs för nya doktorander. Bedömarna rekommenderade också alla lärosäten att etablera instanser som doktoranderna kan vända sig till när det uppstår problem. Specifikt till Växjö universitet rekommenderades att inrätta en formell studierektor på forskarutbildningen i fysik, vilket meddelas i uppföljningssvaret att man har gjort.

En generell uppmaning från bedömarna var att upprätta och följa upp individuella studieplaner i det utvecklingssyfte de är avsedda för. Kungliga Tekniska högskolan fick en rekommendation om studieplanerna. I uppföljningssvaret framhålls att de individuella studieplanerna nu tas på mycket större allvar och att utvärderingen har bidragit till detta. Studierektor samlar in samtliga individuella studieplaner och forskarutbildningsansvarig godkänner dem. I samband med att planen upprättas och uppdateras hålls planerings-samtal mellan doktorand och handledare.

Stockholms universitet rekommenderades att harmoniera kravnivån på forskarutbildningen i meteorologi gentemot andra utbildningar. Men vid lärosätet framhålls att kravnivån på doktorsavhandlingar är i princip oförändrad. Samtidigt berättas att en uppmjukning möjligen är på väg.

Forskarutbildningsmiljön

Bedömarna ansåg att forskarutbildningsmiljön i fysik vid Mitthögskolan (nuvarande Mittuniversitetet) var väl liten och rekommenderade att på sikt skapa minst två forskargrupper och bredda den vetenskapliga miljön genom samarbeten med andra institutioner, helst internationella. I lärosätets uppfölj-

ningssvar meddelas att man i stället för att skapa en till forskargrupp har valt att satsa på att bygga ut den existerande gruppen. Vidare meddelas, och ges exempel på, att forskarna i fysik ingår i samarbeten internationellt och det framhålls att detta kommer doktoranderna till del.

Karlstads universitet rekommenderades att utveckla forskarutbildningsmiljön t.ex. genom att skapa en gemensam seminarier för institutionen. Från lärosätet rapporteras att man har startat seminarier, dock inte för hela institutionen, utan inom de respektive forskargrupperna.

Växjö universitet rekommenderades att förbättra samverkan mellan forskargrupperna i matematisk modellering och teoretisk fysik. I lärosätets svar beskrivs att samverkan inom forskningen avvaktar organisatoriska förändringar, men att man samarbetar kring seminarier och uppföljning av individuella studieplaner samt att man har gemensamma pedagogiska diskussioner.

Forskarutbildningskurser

Kungliga Tekniska högskolan rekommenderades att förbättra samordningen av forskarutbildningskurser. Här berättas att kursutbudet har ökat men att det fortfarande finns behov av ökad samordning. Stockholms universitet och Kungliga Tekniska högskolan rekommenderades också att samarbeta kring forskarutbildningskurser, vilket båda lärosätena meddelar att man gör.

Umeå universitet rekommenderades att öka antalet forskarutbildningskurser i fysik. I lärosätets uppföljningssvar uppges att två nya kurser har getts, varav en i statisk fysik. Vid Växjö universitet har man följt bedömarnas förslag att minska omfattningen av kursdelen så att den harmonierar med övriga utbildningar. Vid Lunds universitet valde man att inte följa rekommendationen med ett basblock av obligatoriska forskarutbildningskurser i fysik, men har i stället infört ett sådant basblock på masternivå.

I uppföljningssvaret från Stockholms universitet berättas att ett antal förändringar inom forskarutbildningen i astronomi har medfört att de forskarstudierande nu har större frihet att välja forskarutbildningskurser, vilket var något som bedömarna ansåg var eftersträvänsvärt. Uppsala universitet rekommenderades att se över utbudet av forskarutbildningskurser i astronomi. Huruvida detta skett framgår inte av lärosätets svar.

Doktorandernas inflytande

Vid Kungliga Tekniska högskolan efterfrågade bedömarna en mer demokratisk beslutsorganisation där doktoranderna själva utser sina representanter i ledningsorganen. Vidare rekommenderades man att förbättra informations-spridningen till doktoranderna. I lärosätets uppföljningssvar visas på förbättringar vad gäller doktorandernas möjligheter att påverka och få information.

Jämställdhetsfrågor i en utbildning med många män

Fysikutbildningarna i landet dominerades enligt utvärderingsrapporten kraftigt av män. Endast tio procent av lärarkåren bestod av kvinnor. Bedömarna

framhöll att jämställdhetsfrågorna också handlade om undervisnings- och examinationsformer, samt om arbetsuppgifter och uppdrag på alla nivåer. Några lärosäten har tagit upp frågor om jämställdhet i sina uppföljningssvar.

Vid Kungliga Tekniska högskolan uppges att jämställdhetsfrågan fått ökad fokus sedan utvärderingen. Jämställdhetsaspekter ingår i dag i kurser för handledarutbildning, ledarskapsutbildning och grundläggande pedagogikutbildning för lärare och doktorander. Från Fysikum vid Stockholms universitet rapporteras att man har genomfört riktade rekryteringar av två kvinnliga lärare. Vid Lunds universitet uppges att man arbetar aktivt med ett pilotprojekt för genuscertifiering. Vid Umeå universitet har man genom enkäter följt upp ”tjejhelgen” (ett arrangemang där kvinnliga gymnasieelever på natur- och teknikprogram inbjöds till aktiviteter vid universitetet). Majoriteten av dem som besvarade enkäten uppgav att tjejhelgen påverkat deras intresse positivt för att läsa naturvetenskap och teknik.

Om fysiken generellt domineras av manliga studenter, så är detta inte fallet inom hydrologi och meteorologi, berättar man vid Uppsala universitet. Vid Stockholms universitet uppges att mer än 40 procent av doktoranderna i meteorologi är kvinnor, vilket man anser är tillfredställande.

Dietistutbildning samt utbildning i hushållsvetenskap, kostvetenskap, kostekonomi, måltidskunskap, klinisk nutrition och nutrition

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen⁶ omfattar följande lärosäten: Göteborgs universitet (dietistexamen, hushållsvetenskap, kostvetenskap, kostekonomi, och klinisk nutrition), Stockholms universitet i samarbete med Karolinska institutet (nutrition), Umeå universitet (dietistexamen, kostvetenskap), Uppsala universitet (dietistexamen, hushållsvetenskap och kostvetenskap) samt Örebro universitet (måltidskunskap).

Beslut

Högskoleverket fann att samtliga utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Profilering

I utvärderingsrapporten togs det upp att institutionerna skulle behöva bli bättre på att förklara sin profil och vad deras huvudområden innehåller. Det framstod som besvärligt för en potentiell student eller annan utomstående att överblicka det utbildningsutbud som fanns. Några institutioner tar i sina uppföljningssvar upp att de arbetat med profileringen av utbildningarna sedan utvärderingen. Vid Uppsala universitet berättas att institutionen för hushållsvetenskap har bytt namn till institutionen för kostvetenskap, och att även ämnet/huvudområdet *hushållsvetenskap* har ersatts med *kostvetenskap*. Ändringen har gjorts med anledning av en stark önskan från lärare och studenter. Den textila lärarutbildningen skiljs också från institutionen, vilket man framför ger en tydligare och klarare bild av vad institutionen arbetar med. Även från Göteborgs universitet meddelas att institutionen för hushållsvetenskap har bytt namn, i detta fall till institutionen för mat, hälsa och miljö, som ett led i att profilera sig inom området.

---

6. *Utvärdering av dietistutbildning, samt utbildning i hushållsvetenskap, kostvetenskap, kostekonomi, måltidskunskap, klinisk nutrition och nutrition*, Högskoleverkets rapportserie 2005:7 R.

Vid Restauranghögskolan i Grythyttan, Örebro universitet (nuvarande Restaurang- och hotellhögskolan, Grythytte akademi) berättas att ämnet *måltidskunskap* ytterligare har breddats till *måltidskunskap och värdskap*, vilket man framhåller är internationellt gångbart och innefattar områden som måltid, hotell, värdskap och turism.

Umeå universitets institution för kostvetenskap rekommenderades att utveckla en lokal profil för utbildningen, men detta uppges inte vara något som prioriterats.

Vid Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet är inriktningen som tidigare *klinisk nutrition*. Utbildningen i *nutrition* vid Stockholms universitet ges även fortsättningsvis i samarbete med Karolinska institutet.

Vetenskaplig förankring i tvärvetenskaplig utbildning

Stockholms universitets utbildning i nutrition, framhölls i utvärderingen som starkt forskningsbaserad. Även dietistutbildningarna vid Göteborgs, Umeå och Uppsala universitet sågs som lyckade exempel på akademisering. Restauranghögskolan i Grythyttan, (nuvarande Restaurang- och hotellhögskolan, Grythytte akademi) Örebro universitet, rekommenderades däremot att stärka den vetenskapliga förankringen i grundutbildningen och definiera den mångvetenskapliga karaktären tydligare. Av rekommendationen framgick att detta var nödvändiga förutsättningar innan man eventuellt kunde gå vidare och utveckla en magisternivå. Från Örebro universitet framförs att den vetenskapliga teoretiska kunskapen har förankrats i grundutbildningen genom en ökad andel disputerade i ämnet.

Bedömarna framhöll också att kvaliteten och den vetenskapliga nivån på uppsatserna vid Örebro universitet behövde höjas. I uppföljningssvaret framhålls att råd och anvisningar för all rapportproduktion har genomarbetats. Tre lektorer arbetar med handledning och inskolning av nya handledare. Vidare meddelas att det förekommer att studenter i sina examensarbeten deltar i pågående forskningsprojekt. Sedan utvärderingen har utbildning på avancerad nivå införts.

Lärarkompetens

I uppföljningssvaret från Örebro universitet framförs att man tidigare var beroende av lärare på konsultbasis, men att man har ökat andelen anställda lektorer och adjunkter på hel- eller deltid, så att det nu finns fyra professorer (varav en emerita), en gästprofessor, åtta lektorer, en forskningsassistent och sju adjunkter. I utvärderingen rekommenderades att det borde vara ett krav att samtliga lärare som deltar i undervisningen har högskolepedagogisk utbildning och från Örebro universitet meddelas att det är ett krav vid anställning som lärare.

Institutionen för hushållskunskap (nuvarande institutionen för mat, miljö och hälsa) vid Göteborgs universitet rekommenderades att öka lärarkårens vetenskapliga meritering och den vetenskapliga kompetensen i ledningen.

Sedan utvärderingen har institutionen fått en disputerad prefekt och även i övrigt rapporteras en liten ökning av antalet disputerade lärare.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

I utvärderingen rekommenderades alla institutioner att avsätta resurser till forskningsaktivitet för samtliga lärare inom ramen för arbetstidsavtalen. Från Uppsala universitet rapporteras att alla lektorer numera har 20 procent av sin arbetstid avsatt till forskning och kompetensutveckling och adjunkterna 10 procent. Från institutionen för mat, miljö och hälsa vid Göteborgs universitet meddelas däremot att tid inte har avsatts för lärarnas forskningsaktivitet utöver 10 procent kompetensutveckling.

Vid Stockholms universitet rapporteras att samtliga lektorer och professorer har 50 procent för egen forskning och att odisputerade lärare är involverade i forskningsprojekt och uppmuntras att doktorera.

Utbildningarnas uppläggning och innehåll

Från Stockholms universitet, med utbildning i nutrition, meddelas att man tagit fasta på bedömarnas rekommendation att grundutbildningens första terminer borde anknytas bättre till nutritionsämnet utan att för den skull ge avkall på djupet i studierna av kemi och biologi, som är en viktig bas. Detta har man gjort genom att införa två nutritionskurser under termin två, vilket givit studenterna en tidigare kontakt med huvudområdet. Av de två inriktningarna, molekylär nutrition och folkhälsonutrition, var den senare enligt bedömarna något lägre prioriterad. I uppföljningssvaret meddelas att ett masterprogram har skapats, inom vilket studenterna har möjlighet att välja folkhälsonutrition.

Vid Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet ansåg bedömarna att dietistprogrammet var starkt sammanhållet, vilket gjorde att det fanns få möjligheter till valfria kurser. I lärosätets uppföljningssvar meddelas att en breddning av valbara kurser inom det fjärde året har genomförts genom samverkan med dietistutbildningarna vid Umeå och Uppsala universitet.

Internationell litteratur

I bedömarnas rapport framhölls utbildningen vid Stockholms universitet/Karolinska institutet som internationellt orienterad. Bedömarna rekommenderade övriga lärosäten att andelen utländsk kurslitteratur borde öka och att studenterna borde ges fler möjligheter att ta del av såväl nya nationella som internationella forskningsrön. Specifikt till Örebro universitet riktades en rekommendation att öka andelen engelsk litteratur och att även fransk litteratur borde beaktas. Från lärosätet uppges att engelskspråkig litteratur finns och att översyn av forskningsanknuten nationell och internationell litteratur genomförs kontinuerligt.

Genusperspektiv i undervisningen

När det gäller genusperspektiv uppvisar lärosätena allt från ointresse till engagemang, skrev bedömarna i rapporten. De dåvarande hushållsvetenskapliga institutionerna vid Göteborgs och Uppsala universitet lyftes fram som föredömliga vad gällde att integrera genusperspektiv i undervisningen. Bedömarna rekommenderade alla institutioner att fortsätta, och i flertalet fall stärka, arbetet med att integrera genusperspektiv i undervisningen. För detta krävs fördjupad teoretisk kunskap och ökat engagemang, skrev de. Vid de lärosäten där genusperspektivet inte var påtagligt i undervisningen vid utvärderingstillfället, förefaller heller ingen förändring ha skett sedan dess. Till exempel meddelas från Stockholms universitet att man inte stärkt genusperspektivet i undervisningen, trots att man tycker att det är viktigt och vid Umeå universitet beskriver man att arbetet med att öka genusperspektivet i undervisningen har gått ganska trögt. Vid Örebro universitet tar man däremot upp att det nu ingår genusperspektiv som obligatoriskt moment. Forskning inom området genus har genomförts och två nya forskningsprojekt har startat senaste året.

Studentcentrerat lärande

Bedömarna framhöll att målen i utbildningsplaner och kursplaner borde omarbetas så att de fick tydligare fokus på vad studenterna skulle kunna efter genomgången utbildning, samt att institutionerna borde prioritera pedagogisk utveckling mot ett mer studentcentrerat lärande. Specifikt till Umeå universitet riktades en rekommendation i detta avseende. Från lärosätet uppges att samtliga kursplaner har arbetats igenom för att undervisnings- och examinationsformer ska främja ett aktivt lärande, och som ett led i anpassningen till Bologna-reformen.

Uppsala universitet rekommenderades att se över undervisnings- och examinationsformerna och införa ett system som främjar aktivt lärande. Men här ställer man sig vid lärosätet lite frågande eftersom detta är något man anser att man kontinuerligt verkligen gör.

Informations- och kommunikationsteknologi i undervisningen

Sahlgrenska akademien och institutionen för hushållsvetenskap (nuvarande institutionen för mat, hälsa och miljö) vid Göteborgs universitet rekommenderades att IT-utrustning och elektroniska kommunikationsformer borde användas mer aktivt. Båda institutionerna beskriver att detta är något som numera görs.

Från Umeå universitet meddelas att användningen av informations- och kommunikationsteknologi i utbildningarna har utökats både på distans- och campuskurser. Man berättar att detta har medfört ett paradigmskifte från lärarcentrerat lärande till mer studentcentrerat. Kompetensutveckling för lärarna har hittills fokuserat på tekniken, men institutionen har också beviljats medel för arbete med de pedagogiska aspekterna av den ökade teknikanvändningen.

Samverkan med andra ämnen och med avnämare

Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet rekommenderades att mer aktivt ta initiativ till samarbete med andra vårdutbildningar, och i uppföljningssvaret berättas att man ger föreläsningar och seminarier i flera vårdprogram.

Bedömarna rekommenderade flera institutioner att på olika sätt utöka sina avnämmarkontakter utanför vårdområdet. I svaret från Sahlgrenska akademien framförs att man har utökat sina avnämmarkontakter med livsmedelsindustrin. Från Uppsala universitet meddelas att dietistprogrammet har en obligatorisk verksamhetsförlagd utbildning (VFU) som ger studenterna kontakt med arbetslivet och att det inom kostvetarprogrammet också finns möjlighet att välja en VFU-period. Man understryker att även arbetsgivare utanför vårdsektorn finns i institutionens kontaktnät. I svaret från Umeå universitet uppges att samarbetet med arbetsmarknaden har utökats och att man inom dietistprogrammet har skrivit fleråriga praktikavtal för att öka kontinuiteten och kvaliteten på handledningen och att obligatorisk praktik har införts även vid kostvetarprogrammet. Från institutionen för mat, hälsa och miljö vid Göteborgs universitet meddelas att uppdragsutbildningar riktade mot privata och kommunala sektorer har ökat.

Från Umeå universitet meddelas att man inte har fördjupat samarbetet med Restauranghögskolan, vilket bedömarna rekommenderat, då institutionen anser sig ha en betydligt högre nivå än den, vad gäller såväl forskning och pedagogik som infrastruktur.

Internationalisering på hemmaplan och genom utlandspraktik

Bedömarna rekommenderade lärarna vid alla institutioner att lägga upp undervisningen på ett sådant sätt att studenterna motiverades till att skriva och hålla presentationer på engelska. På dietistutbildningen vid Uppsala universitet har en muntlig redovisning på engelska inkluderats på sista terminen och man meddelar att försöket har fallit väl ut.

Specifikt till Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet riktades en rekommendation om att på olika sätt öka internationaliseringen. Av lärosätets svar framgår att internationaliseringen har ökat sedan utvärderingen, genom att man underlättat för ett antal studenter att ta kurser eller delar av läsår vid utbildningar utomlands. Lärarutbyten med andra lärosäten meddelas däremot ha skett i ringa grad. Vid institutionen för mat, hälsa och miljö vid Göteborgs universitet meddelas att några studenter genomfört praktik och examensarbeten i samband med utlandsvistelser, vilket rekommenderats.

Utbildning på forskarnivå

Sedan utvärderingen har forskarutbildningsämnet *hushållsvetenskap* vid Uppsala universitet ersatts med *kostvetenskap*. Örebro universitet har bibehållit namnet *måltidskunskap* på forskarnivå trots namnändringen på grundnivå. Vid Karolinska institutet ges forskarutbildningen numera i det omfattande

ämnet *medicinsk vetenskap*, där varje doktorands inriktning styrs av den individuella studieplanen. Från övriga institutioner rapporteras inga förändringar.

Bedömarna rekommenderade Karolinska institutet att ge doktoranderna en trygg anställnings- och finansieringsform under hela forskarutbildningen. Huruvida det har skett några förändringar av detta i förhållande till vad som redovisas i rapporten kan inte utläsas av uppföljningssvaret.

Forskarutbildningskurser och seminarier

Flera av forskarutbildningarna var vid tiden för utvärderingen mycket små och bedömarna rekommenderade att de olika lärosätena skulle samverka mer kring forskarutbildningen och ge mer gemensamma forskarutbildningskurser och seminarier. Sedan utvärderingen har ett nätverk bildats som bl.a. syftar till att arrangera universitetsgemensamma seminarier för doktorander inom kost, nutrition och hälsa. Samarbetet sker mellan institutionerna för kostvetenskap vid Uppsala och Umeå universitet samt institutionen för mat, hälsa och miljö och Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet.

I utvärderingen rekommenderades Sahlgrenska akademien att tillgången till obligatoriska kurser inom forskarutbildningen borde förbättras. I lärosätets uppföljningssvar berättas att antalet kurser har utökats betydligt. Från Örebro universitet meddelas att två internationella doktorandkurser har arrangerats sedan utvärderingen.

Institutionstjänstgöring

Bedömarna rekommenderade institutionerna att ge alla doktorander möjlighet att undervisa, men att undervisningsmängden borde balanseras med forskningsuppgiften. Uppsala universitet fick också en specifik rekommendation om att reglera undervisningsmängden. I lärosätets uppföljningssvar uppges att doktorandernas undervisningsmängd är reglerad till att inte överstiga 20 procent av den totala tiden och att alla doktorander som vill undervisa har denna möjlighet. Vid tiden för utvärderingen hade fakultetsfinansierade doktorander vid Örebro universitet 20 procents institutionstjänstgöring medan externt finansierade doktorander enbart undervisade efter överenskommelse. Högskolepedagogisk utbildning kunde inte tillgodoräknas inom forskarutbildningens kursdel. Bedömarna rekommenderade Örebro universitet att ge doktoranderna reella möjligheter till pedagogisk meritering. Av uppföljningssvaret framgår inte om några förändringar av detta har skett.

Jämställdhetsfrågor i en utbildning med många kvinnor

Av bedömarnas rapport framgår att huvuddelen av studenterna, doktoranderna och lärarna på de utvärderade utbildningarna var kvinnor. Ett undantag var Örebro universitet där könsfördelningen var förhållandevis jämn. Vid Uppsala universitet diskuterades själva institutionsnamnet hushållskunskap som en möjlig orsak till varför få män sökte sig till utbildningen. Som ovan nämnts har institutionsnamnet, och även ämnets/huvudområdets namn,

sedan utvärderingen ändrats. Vid institutionen för mat, miljö och hälsa vid Göteborgs universitet meddelas att ett par manliga lärare har rekryterats. Här hoppas man också på att ett utökat samarbetet med Idrottshögskolan ska medföra fler män till utbildningen. Vid Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet har man planerat att söka medel från Delegationen för jämställdhet i högskolan för att försöka att utjämna den sneda könsfördelningen. Vid Uppsala universitet noterar man att andelen manliga studenter på utbildningen hem- och konsumentkunskap ökar.

Fysisk planering

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen⁷ omfattar grund- och forskarutbildning i fysisk planering vid Blekinge tekniska högskola som är det enda lärosätet i landet som ger utbildning med fysisk planering som huvudområde.

Beslut

Högskolverket ansåg att utbildningen uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning.

Rekommendationer och lärosätets svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildningen är i dag en totalt femårig utbildning, tre år för kandidatexamen och två år för masterexamen.

Lärarkompetens

I utvärderingen uppmanades lärosätet att upprätthålla den entusiastiska utbildningsmiljön och de goda sidorna hos en väl upplagd och bra genomförd undervisning. Från lärosätet meddelas att man lyckats med detta genom en framgångsrik rekrytering av nya medarbetare, både till följd av pensionsavgångar och genom inrättande av nya anställningar. Genom att äldre lärare fortfarande är verksamma finns förutsättningar för bevarad kontinuitet och upprätthållande av centrala kvaliteter i utbildningen, skriver man. De som rekryterats är en professor i fysisk planering, en gästprofessor i arkitektur och gestaltning (ny anställning), två adjungerade professorer i fysisk planering, en lektor i fysisk planering, en docentkompetent lektor med inriktning mot geografiska informationssystem och kulturgeografi (ny anställning), en adjunkt i fysisk planering med inriktning mot form och design, samt en adjunkt i fysisk planering (ny deltidsanställning).

Utbildningens uppläggning

I utvärderingen rekommenderades man att skärpa målen för utbildningen som helhet och dess kursdelar. I sitt svar uttrycker man vid lärosätet att anpassningen till Bologna-processen har medfört en välkommen skärpning av målen för utbildningen. I samband med revidering och utveckling av utbildningsplanerna har också litteraturlistor och kursplaner bearbetas, något som bedömnarna rekommenderat. Däremot har man valt att inte följa bedömnarnas

---

7. *Utvärdering av grund- och forskarutbildningen i fysisk planering vid Blekinge tekniska högskola*, Högskoleverkets rapportserie 2005:45 R.

rekommendation när det gäller att introducera planeringsteori redan år ett, med lärarnas motivering att det av studenterna krävs en viss erfarenhet av arbete med planeringsuppgifter för att förstå och kunna tillämpa internationell forskning i planeringsteori.

Samhällsvetenskapliga och humanistiska kunskapsfälten

I utvärderingen rekommenderade bedömarna att stärka de samhälls- och humanvetenskapliga kunskapsfälten. Genom nyrekrytering av en lektor med samhällsvetenskaplig bakgrund i kulturgeografi, och genom utökning av anställningen inom grundutbildning och forskning för en lektor i historia stärks de samhällsvetenskapliga och humanistiska kunskapsfälten. I uppföljningssvaret berättas också att samarbetet med språkvetare inom den humanistiska delen av sektionen har utvecklats och att det innebär att undervisningen i skriftlig kommunikation och akademiskt skrivande har förstärkts. Vidare nämns att resultaten av ett forskningssamarbete med en professor i praktisk filosofi förmedlas i utbildningen t.ex. i form av övningar i argumentationsanalys i komplexa planeringsfall.

Gestaltning och formgivning

Bedömarna rekommenderade också att stärka den teoretiska reflektionen runt gestaltning och formgivning. Genom att rekrytera en gästprofessor i arkitektur och gestaltning som har gått in som kursansvarig, föreläsare och handledare i utbildningens första kurs, med stöd av en nyrekryterad adjunkt i form och design med erfarenhet av arkitektpraktik och designutbildning, har man stärkt möjligheten att förmedla teoretiskt och metodiskt kunnande tidigt i utbildningen.

Grupparbete och individuella prestationer

I utvärderingen rekommenderades att man skulle problematisera grupparbetsformen och utveckla metoder för denna, samt att stärka den individuella undervisningen och examinationen. Från lärosätet meddelas att försök har gjorts med graderade betyg i grupparbeten, men försöket var arbetskrävande och svårt att genomföra generellt. Vidare meddelas att det pågår arbete för att precisera och skärpa kraven på examensarbeten, där det individuella arbetet klart kan bedömas.

Utbildning på forskarnivå

Bedömarna framhöll att det var nödvändigt att man för forskarutbildningen utvecklade en strategi för framtiden, och att man borde stärka forskarutbildningen med internfinansierade doktorander. I uppföljningssvaret framförs att man genom strategisk fördelning av sektionens resurser har stärkt forskarutbildningen i fysisk planering. Nya lärare har rekryterats för att i god tid säkra kontinuiteten och kvaliteten i utbildning och forskning och vid den nye professors tillträde fick institutionen två nya doktorandanställningar.

Bedömarna framhöll också att det för forskarutbildningens framtid var en förutsättning att sektionen gav en eller flera forskarutbildningskurser i ämnets kärna. Exempelvis borde kursen i planeringsteori ges regelbundet. I lärosätets svar berättas att man tillsammans med forskarutbildningar vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och andra planerarutbildningar i Norden planerar gemensamma doktorandkurser. Fysisk planering vid Blekinge tekniska högskola har åtagit sig att utveckla en doktorandkurs i planeringsteori för forskarstuderande i detta nätverk.

Personal- och arbetslivsprogrammen

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen⁸ av lokala programutbildningar inom personal- och arbetslivsområdet omfattar tolv lärosäten: Göteborgs universitet, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla (nuvarande Högskolan Väst), Karlstads universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Mitthögskolan (nuvarande Mittuniversitetet), Stockholms universitet, Umeå universitet, Uppsala universitet, Växjö universitet och Örebro universitet.

Denna utvärdering skiljer sig från övriga utvärderingar då den inte innehåller några avsnitt för varje lärosäte. De flesta rekommendationer var generella och riktade sig till alla lärosäten.

Beslut

Samtliga utvärderade program uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Programmets namn

I utvärderingen togs det upp att programmen trots sitt ganska olikartade innehåll hade samma eller liknande namn. Det vanligaste namnet var *personal- och arbetslivsprogrammet* som användes av åtta av de tolv lärosätena. Vidare framfördes att eftersom utbildningarna gavs som sammanhållna program med likartade namn så förväntar sig studenter och arbetsliv att de som gått utbildningarna ska besitta liknande kunskaper. Det framhölls i utvärderingen att det måste vara tydligt för studenter och avnämare vad utbildningarna innehåller. Av lärosätenas uppföljningssvar framgår att flera lärosäten har bytt namn på sina program sedan utvärderingen. Kartan av programbenämningar är därför delvis ny.

Enligt uppföljningssvaren finns nu en grupp lärosäten som benämner sina program *personalvetarprogrammet*. Dessa är Göteborgs, Örebro och Umeå universitet. Vid Högskolan Väst heter programmet *personalvetarprogrammet med inriktning mot arbets- och organisationspsykologi*. I svaret från Göteborgs universitet nämns att programmets namnbyte är ett steg mot ökad yrkesprofilering.

En annan grupp lärosäten benämner sitt program *personal- och arbetslivsprogrammet*. Enligt uppföljningssvaren gäller detta Högskolan i Kristianstad, Mittuniversitetet, Karlstads universitet och Växjö universitet. Från Karlstads universitet meddelas att namnbytet ägt rum för att det nya namnet bättre bely-

---

8. *Utvärdering av personal- och arbetslivsprogrammen vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2004:28 R.

ser innehållet i programmet och att det ligger mer i linje med andra lärosätens benämningar av sina program.

Vid Linköpings universitet benämns programmet *personal- och arbetsvetenskap*. Namnet på programmet har man valt att behålla eftersom det är inarbetat och man anser att det på ett bra sätt speglar utbildningens innehåll.

Vid Lunds och Uppsala universitet finns program för *personal- och arbetslivsfrågor*. Vid Stockholms universitet heter programmet *utbildningsprogrammet personal, arbete och organisation*.

Resurser för att hålla samman programmet

Bedömarna underströk vikten av att det fanns tillräcklig tid för samordning av programmen och att resurser avsattes för detta. Från Högskolan Väst, samt Lunds och Örebro universitet rapporteras att man sedan utvärderingen har fått ökad tid för samordning av programmet till 20 procent av en heltidsanställning. Från Göteborgs universitet meddelas att man har en samordnarfunktion om 50 procent, en studievägledare om 30 procent samt administrativt stöd på 20 procent av en heltidsanställning.

Lärarkompetens

Bedömarna framhöll att rekryteringen av lärare borde ske så att man fick lärare med både akademisk och pedagogisk kompetens, samt med intresse för och erfarenhet av yrkesområdet. Det nämndes att lärartillgången inte var tillfredsställande. Flera lärosäten hade svårt att rekrytera disputerade lärare med inriktning mot personalarbetsområdet. Lärosätena rekommenderades att säkra tillgången på kvalificerade lärare.

Vid Högskolan i Kristianstad berättas att man sedan utvärderingen har arbetat med att höja lärarnas akademiska kompetens. Några av adjunkterna har disputerat och på så vis har man lyckats att både bevara kontinuiteten och få fler disputerade lärare i utbildningen. Från Mittuniversitet och Växjö universitet understryks i uppföljningssvaren att majoriteten av de undervisande lärarna är forskarutbildade.

Röd tråd i utbildningen

I utvärderingen betonades att utbildningens tvärvetenskapliga karaktär ställer höga krav på samordning, integration och kunskapsinhämtande över ämnesgränserna. De ingående ämnena bör integreras så att det finns ett tydligt sammanhang, en röd tråd som löper genom hela utbildningen. Detta har några av lärosätena tagit fasta på. I uppföljningssvaret från Göteborgs universitet tas det upp att programmet nu är sammanhållet utan fördjupningsalternativ där kursordningen skapar en tydlig röd tråd. Vid Högskolan Väst tas det upp att man för att skapa en tydligare röd tråd i utbildningen har arbetat med teman som löper genom flera delkurser. Vid Karlstads universitet fanns inga speciella programkurser vid tiden för utvärderingen och i uppföljningssvaret meddelas att programmet i dag är mer sammanhållet och att de ingående kurserna i

pedagogik och sociologi har anpassats till programmet, även om de fortfarande är öppna för andra studenter.

Bedömarna framförde att innehållet i programmens basblock samt möjliga fördjupningsämnen borde ses över. Lärosätena behövde fundera över syftet med utbildningen och erbjuda fördjupningsämnen som stod i samklang med detta. Uppsala universitet rekommenderades att fundera över om medie- och kommunikationsvetenskap borde erbjudas som fördjupningsämne i ett utbildningsprogram med inriktning mot personal- och arbetslivsfrågor. Av uppföljningssvaret framgår att denna fördjupningsmöjlighet inte längre finns.

Arbetslivsförankring

I utvärderingen framgår att programmen hade varierande grad av organiserade kontakter med arbetslivet. Bedömarna framhöll att lärosätena borde se över och tydliggöra målen så att det klart framgick om avsikten med utbildningen var att förbereda studenterna för yrkesverksamhet inom personal- och arbetslivsområdet eller om avsikten med utbildningen var mer generell. Av uppföljningssvaren framgår att man vid många lärosäten har stärkt kontakterna med arbetslivet.

Programmen vid Lunds, Stockholms och Uppsala universitet hade vid tiden för utvärderingen mindre organiserade kontakter med yrkesområdet än de övriga. I uppföljningssvaret från Lunds universitet uppges att programmet är akademiskt inriktat med hög grad av fördjupning och specialisering. Samtidigt har man påbörjat arbete med att stärka arbetslivskopplingen i utbildningen. Längst har man kommit inom pedagogik, där studenterna arbetar med sina uppgifter i reella organisationer. Inom sociologi och psykologi har man börjat diskutera liknande förändringar. Inom arbetsrätt arbetar man för att åstadkomma arbetslika situationer, exempelvis genom förhandlingsspel. Praktik ges inte, utan man har valt att åstadkomma arbetslivsanknytning på annat sätt. Vidare meddelas att arbetet med arbetslivsanknytningen har gett mer nöjda studenter.

Vid Stockholms universitet har anknytningen till yrkeslivet ökat främst inom kurserna företagsekonomi respektive personalarbete då studenterna får konkreta exempel på personalarbetarnas problematik. Verksamhetsförlagd utbildning erbjuds inte. Kursvärderingarna visar att studenterna har uppskattat den yrkeslivsanpassning som skett.

Vid Uppsala universitet framhålls att det primära under utbildningen är att i första hand lära sig tänka kring personal- och arbetslivsfrågor utifrån olika perspektiv. Vidare nämns att eftersom utbildningen inte förbereder för arbetslivet med en viss inriktning eller för ett specifikt yrke så har inte utbildningen någon praktik.

Vetenskaplig förankring

I utvärderingen togs det upp att lärosätena borde stimulera till forskning bland annat genom att tillsätta anställningar med en klar forskningsinriktning mot

området samt tydligare arbeta med de forskningsförberedande inslagen i undervisningen. I uppföljningssvaret från Stockholms universitet meddelas att uppmärksammandet av forskningsförankring och vetenskaplig fördjupning har förtydligats i utbildningen som en effekt av utvärderingen.

Från Mittuniversitetet meddelas att programmet liksom tidigare har två huvudområde, psykologi och sociologi, och att också psykologi blivit forskarutbildningsämne vid universitetet. Det berättas att såväl sociologi som psykologi har en tydlig arbetslivskoppling inom forskarutbildningen. Ett antal doktorander har kopplingar till PA-området i sina forskarstudier och studenterna blir väl insatta i de studier som genomförs vid institutionen på kurser och seminarier.

I uppföljningssvaret från Uppsala universitet nämns att de forskningsförberedande inslagen tar sig uttryck i metodskolning och träning i vetenskapligt förhållningssätt, vilket framförs vara en följd av att de ingående ämnena har en stark position i utbildningen.

Vid Högskolan Kristianstad berättas att man har inrättat huvudområdet *personal- och arbetsvetenskap*, vilket man framför har lett till att möjligheten att få externa medel för forskningsprojekt har ökat. Från Göteborgs universitet framförs att flera undervisande lärare bedriver forskning inom personal- och arbetslivsområdet, men också att det inte finns några anställningar med forskningsinriktning mot personalarbete. Vid Karlstads universitet uppges att det inom avdelningens forskargrupp är lågt intresse för forskning inom området personalarbete.

Integrera genus- och mångfaldsfrågor i utbildningarna

Bedömarna framhöll i sin rapport att samtliga institutioner borde öka sina insatser för att aktivt arbeta med genus och mångfaldsfrågor. Vid Umeå universitet framhålls att genus varit prioriterat område redan sedan tiden före utvärderingen. Man understryker att genus är ett vetenskapligt fält i sin egen rätt som förutsätter såväl kompetens som kunskap bland lärare som undervisar om genusanknutna teman. Detsamma gäller mångfaldsbegreppet. Det berättas att man gör koncentrerade nedslag under utbildningens gång för att tillhandahålla en gemensam teoretisk bas. Från Örebro universitet rapporteras att man har låtit genus- och mångfaldsfrågorna ta en viktig plats i programmet. Genusfrågor tas i princip upp på alla kurser i huvudområdet och det meddelas att flera lärare bedriver forskning eller har en forskningsbakgrund inom temat. Vidare meddelas att mångfaldsfrågor är ett huvudtema vid rikskonferensen för PA-programmet 2009.

Vid Göteborgs universitet berättas att man i samband med framtagandet av nya kursplaner till programmet beaktat genusperspektiv och att detta kommer till uttryck i valet av litteratur. Nästa steg är att gå vidare med mångfaldsperspektiv. Även vid Uppsala universitet framhålls att såväl genus- som mångfaldsperspektiv beaktas genom valet av kurslitteratur. Från Mittuniversitetet för man fram att det finns behov av mer litteratur av kvinnliga författare. Vidare

meddelas att en kurs i sociologi har inrättats med inriktning mot diskrimineringsfrågor.

Vid Linköpings universitet tas det upp att det skrivits in i utbildningsplan och kursplaner att varierade examinationsformer ska tillämpas så att inte något kön strukturellt missgynnas och att det ska vara minst två av underrepresenterat kön i varje arbetsgrupp.

Vid Lunds och Karlstads universitet tillkännages att man inte har kommit särskilt långt med genus- och mångfaldsfrågor. Vid Växjö universitet skriver man att det blivit något bättre då man infört några mångfaldsinslag i utbildningen.

Internationalisering – kursernas innehåll och studentutbyte

Bedömarna rekommenderade lärosätena att öka internationaliseringen genom förändringar i kursernas innehåll, utveckling av kurser på engelska och genom ett ökat utbyte med lärosäten i andra länder. Innehållet i kurserna var för lite anpassat till ett internationellt arbetsliv. Det var vid tiden för utvärderingen inte särskilt vanligt att studenterna läste obligatoriska kurser som rörde utveckling mot globalisering, internationalisering eller ökad mångfald i arbetslivet.

Vad gäller förändringar i kursernas innehåll meddelas från Göteborgs universitet att det nu ges större utrymme för reflektion kring internationella förhållanden och hur globaliseringen påverkar personalområdet. Från Linköpings universitet meddelas att litteratur i programmet har fått en något högre internationell prägel, exempelvis tar litteraturen upp arbetsrättsliga frågor från andra länder. Från Umeå och Växjö universitet meddelas att det nu finns fler internationella komparativa inslag i utbildningen och även från Uppsala universitet meddelas att det förekommer internationella jämförelser.

Vad gäller att utveckla kurser på engelska berättas i svaret från Umeå universitet att man har inlett arbetet med detta. Dessa kurser är också sökbara som fristående kurs vilket resulterar i att programstudenterna har möjlighet att möta studenter från olika delar av världen.

Vad gäller ett ökat utbyte med lärosäten i andra länder berättas vid Karlstads universitet att programmet ingår i ett nätverk med likartade utbildningar i Belgien, England, Holland, Frankrike och Tyskland. Varje år genomförs en konferens som alternerar mellan lärosätena där både lärare och studenter deltar. Inom nätverket sker också lärarutbyte genom att man gästföreläser hos varandra. Nytt är att man har studentutbyte med ett lärosäte i Polen och ett i Nederländerna, som en del av en kurs och med ett givet tema. Individuella studentutbyten sker mellan länderna i nätverket. Från Mittuniversitetet meddelas att några studenter varje termin är på studentutbyte främst i USA och Kanada, men också att det hör till undantaget att utländska studenter kommer till Mittuniversitetets PA-program. Samarbete kring lärarutbyte och gemensamma projekt har inletts med ett lärosäte i Holland. Från Växjö universitet meddelas att man har etablerade kontakter med utländska universitet och att de studenter som vill studera utomlands kan göra detta. Det uppges också att

man har lyckats intressera fler studenter att förlägga någon termins studier utomlands. Utbytesstudier sker genom Erasmus och Nordplus.

Studentgruppens sammansättning

I utvärderingen framkom att antalet kvinnor var betydligt större än antalet män i studentgrupperna och bedömarna framförde att lärosätena borde göra fler riktade insatser för att komma tillrätta med den sneda könsfördelningen och för att öka mångfalden i studentgrupperna. Några större förändringar har inte rapporterats från lärosätena.

Specialpedagogprogrammet

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen⁹ omfattar den yrkesexamen som benämns specialpedagogexamen och som vid utvärderingstillfället omfattade 60 poäng som påbyggnad till allmän lärarutbildning med krav på minst tre års yrkeserfarenhet. Specialpedagogprogrammet erbjöds vid tiden för utvärderingen vid Göteborgs universitet, Lärarhögskolan i Stockholm (nu Stockholms universitet), Malmö högskola, Umeå universitet, Växjö universitet och Örebro universitet.

Beslut

Utbildningarna vid Göteborgs universitet, Malmö högskola, Växjö universitet och Örebro universitet uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Högskoleverket ifrågasatte dock examensrätten för specialpedagogexamen vid Umeå universitet och vid Lärarhögskolan i Stockholm. Ifrågasättandena grundade sig på brister i lärarkompetens och handledningskapacitet. Sedan lärosätena inkommit med skrivelser om vidtagna åtgärder finner Högskoleverket inte längre anledning att ifrågasätta examensrätterna.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på avancerad nivå

Utbildningen ges enligt den nya examensordningen med start 2007 på avancerad nivå.

Programmets hemvist

I utvärderingen togs det upp att programmen i flertalet fall bedrevs som en marginell verksamhet utan egen organisatorisk hemvist. Lärarhögskolan i Stockholm rekommenderades att ansvarsfördelningen behövde ses över och tydliggöras. I uppföljningssvaret berättas att detta har åstadkommit efter att Lärarhögskolan har upphört som en egen myndighet och Stockholms universitet blivit ansvarigt för utbildningen. Umeå universitet rekommenderades att samarbetet mellan de två kursansvariga institutionerna behövde förbättras. I lärosätets svar uppges att man har inrättat ett nytt beredningsorgan, vars mandat har förtydligats i jämförelse med den tidigare samverkansgruppen. Samverkan mellan de två institutionerna har stärkts genom gemensamma lärarseminarier och lärarlagsarbete i några av programmets kurser. De två kursansvariga institutionerna tillhör nu också samma fakultet.

---

9. *Utvärdering av specialpedagogprogrammet vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2006:10 R.

Fler disputerade lärare

I utvärderingen framkom att mindre än hälften av lärarna som undervisade på specialpedagogprogrammet var disputerade. Merparten av undervisningen sköttes av odisputerade lärare, med ingen eller ringa forskningserfarenhet, trots att det var en påbyggnadsutbildning. Bedömarna rekommenderade framför allt Göteborgs universitet, Lärarhögskolan i Stockholm och Umeå universitet att anlita fler disputerade lärare med större andel undervisning inom programmen.

I uppföljningssvaret från Göteborgs universitet uppges att antalet disputerade lärare har ökat sedan utvärderingen till följd av att lärare vid enheten har disputerat. Samtliga examinatorer är nu lektorer. Av de ännu odisputerade lärarna meddelas att de flesta nu har magisterexamen.

Vid Umeå universitet uppges att andelen disputerade lärare med substantiell undervisningsomfattning har ökat. Dimensioneringen av utbildningen vad gäller antalet studenter har dragits ner så att den är anpassad till befintlig lärarkompetens. Examensarbeten handleds nu av lärare med vetenskaplig kompetens på doktors- eller licentiatnivå. Vidare meddelas att forskare i större utsträckning har knutits till utbildningen, såväl gästforskare som forskare vid det egna lärosätet.

Vid Stockholms universitet förefaller de disputerade lärarna undervisa i större utsträckning än vid utvärderingstillfället. I utvärderingen framkom att lärarkompetensen var bristande i förhållande till uppsatsmängden. Det är anmärkningsvärt att uppsatsmomentet inte nämns i uppföljningssvaret.

Forskning som kommer studenterna till godo

I utvärderingen noterade bedömarna att möjligheterna att forska var mycket olika vid olika institutioner. Vid en institution hade alla lärare utrymme för forskning inom ramen för anställningen, medan det vid andra helt saknades sådant utrymme. Endast utbildningen vid Malmö högskola bedrevs i en tillfredställande forsknings- och undervisningsmiljö. Framför allt Lärarhögskolan i Stockholm och Göteborgs universitet uppmanades att garantera samtliga lärare utrymme för forskning och kompetensutveckling. Från Stockholms universitet meddelas i uppföljningen att det i institutionens budget finns medel för att säkerställa 30 procent forskningstid för samtliga lektorer och adjunkter.

Bedömarna framförde till Umeå och Växjö universitet att en satsning på specialpedagogisk forskning var nödvändig. I uppföljningssvaret från Umeå universitet berättas om universitetsstyrelsens satsning, vilken innebär en tillsättning av en professur och ett forskningslektorat. Professuren var under tillsättning direkt efter utvärderingen, men har skjutits upp till nu. Det berättas också att medel har erhållits från Vetenskapsrådet för två projekt, ett om dyslexi i högre utbildning och ett om matematiksvårigheter. Från Växjö universitet meddelas att den specialpedagogiska forskningskompetensen har utökats, att universitetets samlade kompetens används mer målmedvetet och att olika

seminarieserier kring specialpedagogisk forskning har startats. Vidare nämns att forskningsmiljön kring läs- och skrivutveckling har utvecklats.

Göteborgs universitet och Lärarhögskolan i Stockholm rekommenderades att öka andelen interna forskningsmedel inom specialpedagogik och att resultatet av forskningen måste komma programstudenterna till godo. Av svaret från Göteborgs universitet framgår att de interna forskningsmedlen till specialpedagogik inte har ökat. Det tas däremot upp att den specialpedagogiska enheten har tagit fram en gemensam forskningsplattform. Av svaret från Stockholms universitet framgår att man har inrättat ett antal forskargrupper. Meningen är att dessa ska göra kvalitetsmässigt bra ansökningar och bygga ut nationella och internationella samverkansmöjligheter. Vidare meddelas att tre ansökningar till Vetenskapsrådet har tilldelats anslag.

Örebro universitet tar upp att man har anställt en professor på deltid och att syftet med detta är att det ska leda till utveckling av forskning.

Internationell och vetenskaplig litteratur

Bedömarna framförde i utvärderingen att det var relativt lite forskning gjord inom specialpedagogik i Sverige, men att det finns en omfattande internationell litteratur inom området. Dessvärre bedömdes denna vara i stort sett frånvarande i de svenska utbildningarna. Alla lärosäten rekommenderades därför att ha en större andel utländsk kurslitteratur.

I uppföljningssvaren från Malmö högskola, samt Stockholms, Umeå, Växjö och Örebro universitet framförs att andelen internationell kurslitteratur har ökat. I svaret från Örebro universitet berättas också att de databaser studenterna lär sig att söka i under utbildningen är av internationell karaktär.

Bedömarna rekommenderade också alla lärosäten att stärka seminarieverksamheten, exempelvis genom ventilerings av vetenskapliga artiklar. Från Malmö högskola och Växjö universitet uppges att seminarieverksamheten har blivit ett mer frekvent inslag i utbildningen och från Örebro universitet meddelas att ventilerings av vetenskapliga artiklar ingår i den ordinarie verksamheten. Från Stockholms universitet berättas att inslaget av vetenskapliga artiklar har ökat och från Göteborgs universitet framförs att den vetenskapliga nivån har höjts och att litteraturen i högre grad tar sin utgångspunkt i vetenskapliga rapporter och avhandlingar. I uppföljningssvaret från Umeå universitet framförs att med tillkomsten av examensarbete på 30 högskolepoäng kommer seminarieverksamheten att få väsentligt bättre utrymme för ventilerings av vetenskapliga artiklar.

Vid Lärarhögskolan i Stockholm ansåg bedömarna att den valfria litteraturen var väl omfattande. Från lärosätet meddelas att den obligatoriska litteraturen har ökat och att balansen mellan mängden obligatorisk litteratur och valfri litteratur granskas och följs upp i relation till kursens mål.

Specialpedagogik och generell pedagogik

Örebro universitet rekommenderades att föra en fortsatt diskussion i kollegiet om hur specialpedagogik och generell pedagogik viktas inom programmet. Från lärosätet meddelas att involvering av fler lärare från lärarprogrammet har bidragit med en för specialpedagogik relevant forskningsbas, exempelvis kopplingen mellan litteracitet och läs- och skrivsvårigheter.

Verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

I utvärderingen framfördes att Örebro universitet var det enda lärosäte där formell poänggivande VFU ingick i programmet. Lärarhögskolan i Stockholm rekommenderades att se över den praktiska delen av helfartsstudierna så att studenterna fick mer kontakt med verksamhetsfältet. I uppföljningssvaret meddelas att institutionen bereder praktik för samtliga specialpedagogstudenter. VFU-handledarna bjuds in för att ges kunskaper om programmet. De bjuds även in till studenternas presentationer av de fältförlagda studierna.

Göteborgs universitet rekommenderades att studenterna borde få hjälp att få en väl fungerande kontakt med yrkesfältet. Huruvida detta har skett framgår inte av lärosätets uppföljningssvar.

Uppsatser och examination

Alla lärosäten rekommenderades att tydliggöra kriterierna för bedömning av examensarbeten. Bedömarna framhöll att maximalt två studenter borde få författa en uppsats gemensamt, och den individuella insatsen måste kunna bedömas. Från Malmö högskola, samt Umeå, Växjö och Örebro universitet meddelas att endast två författare tillåts i uppsatsarbeten och att den individuella insatsen kan bedömas.

Örebro universitet rekommenderades att utarbeta tydliga och för alla gemensamma kriterier för bedömning av den muntliga prestationen vid seminarieexamination. Från lärosätet meddelas att muntliga prestationer inte används som seminarieexamination.

Distansutbildning

Bedömarna framförde att studenter som läste halvfart eller på distans vid Malmö högskola inte fick samma förutsättningar som dem som läste på heltid. Malmö högskola rekommenderades därför att diskutera avvägningen mellan mängden lärarledd respektive icke lärarledd undervisning i syfte att alla studenter garanterades samma förutsättningar. Av lärosätets svar framgår att de båda studieriktningarna, för heltids- och campusstudenter respektive halvfarts- och deltidsstudenter, nu har gjorts likvärdiga gällande utbildningsinslag. Studenter som bedriver halvfartstudier på distans har genomgående samma uppgifter som studenter som studerar på heltid.

Informations- och kommunikationstekniken i undervisningen (IKT)

Göteborgs universitet och Lärarhögskolan i Stockholm rekommenderades att studenterna i större utsträckning borde få använda sig av IKT i utbildningen. Vid Göteborgs universitet berättas att heltidsstudenterna i dag använder en kommunikationsplattform som redskap i det egna lärandet. Vid Stockholms universitet berättas att arbetet med IKT inte har haft högsta prioritet under perioden, men att undervisning via kommunikationsplattformen använts i samtliga kurser.

Studentinflytande och kursvärderingar

Samtliga lärosäten rekommenderades att formalisera studentinflytandet och att kursvärderingarna borde systematiseras och återkopplas. I uppföljningssvaret från Malmö högskola beskrivs hur studentinflytandet har ökat sedan utvärderingen. Även i uppföljningssvaren från Växjö, Umeå och Örebro universitet beskrivs hur man arbetar med studentinflytande, kursvärderingar och återkopplingen av dessa.

Internationalisering – fler kontakter med utländska forskare

Bedömarna framhöll att den internationella aspekten behövde stärkas genom fler kontakter med utländska forskare. I uppföljningssvaret från Stockholms universitet berättas att administrationen har ökat med en person som ansvarar för internationaliseringen vid institutionen och att det finns möjlighet till studentutbyte genom Erasmusprogrammet. Det meddelas att man har ett omfattande internationellt utbyte med andra länder inom forskningen och att man deltar aktivt i internationella konferenser. Vidare nämns två internationella projekt, ett i Sydafrika och ett i Östeuropa. Institutionen erbjuder två kurser på engelska där det är meningen att svenska och utländska studenter ska mötas.

Vid Malmö högskola tas det upp att man sedan granskningen har haft ett seminarium med forskare från USA och att man driver en internationell kurs på engelska. Inom ett projekt har man kontakt med forskare i Jordanien och Tyskland och lärarutbyte med ett universitet i Tyskland. Vid Växjö universitet uppges att lärarna har kontakter med forskare från olika länder inom läs- och skrivforskning. Vidare nämns internationella samarbetsprojekt med lärosäten i USA, Tjeckien, Norge och Danmark. Vid Örebro universitet berättas att studenterna erbjuds föreläsningar av utländska föreläsare, främst från tyska och engelska lärosäten och att studenterna har möjlighet att läsa delar av programmet utomlands. Från Umeå universitet meddelas att den internationella aspekten har stärkts via nordiska och internationella nätverk och fått formen av reguljär verksamhet snarare än punktinsatser.

Studentrekrytering och könsfördelning

Flertalet studenter var enligt rapporten kvinnor, främst med yrkeserfarenhet som forskollärare och fritidspedagoger. Bedömarna ansåg att rekryteringsstrategier borde skapas i syfte att få fler gymnasielärare och fler män att söka till

programmet. Lärosätena använde sig av kvotgrupper för att kunna ta in fler studenter med erfarenhet som grundskollärare och gymnasielärare.

Från Umeå universitet meddelas att man har gymnasielärare i en egen urvalsgrupp, vilken innebär att alla behöriga i princip antas. I denna grupp finns även fler män än i övriga grupper. Örebro universitet delar in de sökande i tre kvotgrupper. De med lärarexamen inriktad mot: 1) grundskola 2) gymnasieskola 3) förskola eller fritidshem. Hälften av platserna tilldelas sökande med lärarexamen inriktad mot grundskola och gymnasieskola.

Studie- och yrkesvägledarprogrammet

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen¹⁰ omfattar de tre programmen för studie- och yrkesvägledarexamen i landet som fanns vid Lärarhögskolan i Stockholm (nu Stockholms universitet), Malmö högskola och Umeå universitet.

Beslut

Utbildningarna vid Lärarhögskolan i Stockholm och Umeå universitet uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Däremot ifrågasatte Högskoleverket examensrätten för studie- och yrkesvägledarexamen vid Malmö högskola. Ifrågasättandet grundade sig på brister i lärarkompetens och handledarkapacitet, men även på brister i organisation, administration samt kurslitteratur. Lärosätet inkom med en skrivelse om vidtagna åtgärder och Högskoleverket ifrågasätter inte längre examensrätten.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå

Samordning av programmet

I utvärderingen togs det upp att samordning och organisation är viktigt i ett utbildningsprogram som leder till en yrkesexamen. Lärarhögskolan bedömdes ha god samordning av programmet. Malmö högskola och Umeå universitet rekommenderades däremot att införa en tydligare ledningsstruktur t.ex. genom att utse en programansvarig. Vid Malmö högskola har en programansvarig och tillika studierektor utsetts. Vid Umeå universitet har ett särskilt utskott för samordning införts. Det har också beslutats att knyta en programvägledarfunktion till programmet.

Fler disputerade lärare

I utvärderingen framfördes att det största problemet inom studie- och yrkesvägledarutbildningarna vid samtliga lärosäten var att forskningsanknytningen var svag. Det fanns för få disputerade lärare i förhållande till antalet studenter, och en alltför stor del av examensarbetena handledes av lärare som inte disputerat. Det fanns för få forskningsmöjligheter, för lite forskningsinriktad kurslitteratur och för lite konkret koppling mellan utbildningen och den forskning som faktiskt bedrevs. Detta resulterade i ett antal rekommendationer till lärosätena. Lärosätena rekommenderades bland annat att rekrytera fler

---

10. *Utvärdering av studie- och yrkesvägledarutbildningen i Sverige*, Högskoleverkets rapportserie 2006:42 R.

disputerade lärare, att då söka lärarkompetens också utanför det traditionella studie- och yrkesvägledarområdet.

I uppföljningssvaret från Stockholms universitet berättas att man förutom en professor i studie- och yrkesvägledning också har knutit två lektorer till utbildningen, varav den ene har disputerat i etnologi och den andre i pedagogik. En samhällsvetenskapligt inriktad kurs handhas nu av disputerade lärare från institutionen i statsvetenskap och Institutet för social forskning. Vid Malmö högskola berättas att det har anställts ytterligare en lektor, som disputerat i sociologi med forskningsinriktning mot studie- och yrkesvägledning. Vidare uppges att alla handledare har forskarutbildning och samtliga examinatorer har disputerat. Vid Umeå universitet berättas att en disputerad lärare inom naturvetenskap, med undervisande uppgifter i studie- och yrkesvägledarprogrammet, har anställts.

Av uppföljningssvaren framgår också att man har satsat på kompetensutveckling av befintliga lärare. Från Umeå universitet berättas om en satsning på lärares kompetensutveckling som har lett till två nya doktorer och en licentiat. Vid Stockholms universitet meddelas att flera av lärarna håller på att slutföra sina magisteruppsatser och att tid har avsatts för detta. Vid Malmö högskola uppges att en lärare erhållit magisterexamen och ytterligare en går utbildningen. Från Malmö högskola och Umeå universitet meddelas också att forskningsmedel har erhållits från Vetenskapsrådet.

Malmö högskola och Umeå universitet rekommenderades också att anlita fler gästlärare för att kunna tillföra bredare perspektiv i programmen. Vid Malmö högskola uppges att ett antal professorer nu ger gästföreläsningar som riktar sig till de senare årskurserna. Från Umeå universitet rapporteras inga förändringar.

Litteratur för forskningsanknuten undervisning

Bedömarna rekommenderade samtliga lärosäten att i ökad utsträckning använda forskningsanknuten litteratur, även internationell sådan. Vid Stockholms universitet uppges att denna rekommendation har uppmärksammats när kursplanerna har skrivits om i samband med Bolognaprocessen. Vidare berättas att aktuella artiklar från välrenommerade tidskrifter nu används i högre grad. Vid Malmö högskola berättas att såväl engelskspråkiga rapporter som fler svenska avhandlingar utgör en del av litteraturen. Från Umeå universitet meddelas att konkreta förändringar av kursplanerna beträffande internationell litteratur har gjorts.

Snäv inriktning mot skelsektorn och rekommendationer om praktik

Bedömarna ansåg att alla tre lärosätena var för snävt inriktade mot skolväsendet. Framför allt Lärarhögskolan i Stockholm och Malmö högskola rekommenderades att utforma utbildningen så att den i större utsträckning ger kunskaper från fler sektorer och delar av arbetsmarknaden än skolområdet. Bedömarna rekommenderade också samtliga lärosäten att praktiken i ökad

utsträckning borde rikta sig mot arbetsmarknaden utanför skolan. I uppföljningssvaren från de tre utbildningarna meddelas att praktik nu är möjlig även utanför skolektorn. Från Stockholms universitet meddelas att studenterna är mycket nöjda med att en praktikperiod läggs utanför skolväsendet.

Till Malmö högskola rekommenderades också att förbättra samordningen av praktikplatser. I lärosätets svar meddelas att praktikfrågorna nu administreras av en särskilt ansvarig lärare och att detta har inneburit tydlighet i rutiner, platsanskaffning, kontakter med praktikhandläggare och utvärdering av praktiken.

Umeå universitet rekommenderades att införa en praktikhandledarutbildning. I uppföljningssvaret framförs att man inte har skapat någon för programmet specifik handledarutbildning eftersom flertalet studenter är distansstuderande och praktikhandledarna är geografiskt utspridda. Däremot har lärare från utbildningen medverkat i fortbildning av handledare efter önskemål av vissa kommuner.

Informations- och kommunikationsteknologi i undervisningen (IKT)

Bedömarna tog upp att det inte fanns mycket i kursplanerna som belyste användningen av informations- och kommunikationsteknologi inom yrket. Bedömarna rekommenderade därför samtliga lärosäten att öka IKT-kompetensen i undervisningen. Vid Stockholms universitet berättas att man har tentamina via nätet som handlar om hur man kan finna, sovra och kritiskt granska information som finns på nätet. Från Umeå universitet framförs att gjorda organisationsförändringar medför att det ska gå att optimera användandet av universitetets kompetens i informations- och kommunikationsteknologi, vilket bedömarna hade förordat.

Samverkan inom distansutbildningen

Enligt utvärderingsrapporten studerade drygt hälften av alla studenter inom de tre utbildningarna på distans och alla tre lärosätena hade distansutbildning. Bedömarna ansåg att det fanns förutsättningar för en utökad samverkan beträffande distansutbildningarna. Av lärosätenas svar framgår att man inte har uppnått några konkreta resultat angående detta.

Samverkan med lärarutbildningen

I utvärderingen togs det upp att det finns en vinst i att lärare och studie- och yrkesvägledare redan under utbildningstiden blir införstådda med vilka uppdrag man efter utbildningen kommer att ha inom en gemensam organisation. Bedömarna rekommenderade därför att förbättra samverkan med lärarutbildningen. Vid studie- och yrkesvägledarprogrammet på Stockholms universitet berättas att man ansvarar för en kurs på lärarprogrammet, men att övrigt samarbete inte har varit möjligt till följd av den omorganisation som lärarprogrammet genomgår till följd av Lärarhögskolans sammanslagning med Stockholms universitet. Vid Malmö högskola berättas om ett samverkansprojekt där

lärarstuderande i samhällskunskap och studerande på studie- och yrkesvägledarprogrammet går en gemensam delkurs. Vid Umeå universitet uppges att samverkan med lärarutbildningen endast har skett i mycket ringa grad.

Internationalisering – att vägleda inför yrkesverksamhet utomlands

Bedömarna framförde i sin rapport att studie- och yrkesvägledare ska kunna vägleda människor inför utbildning och yrkesverksamhet utomlands. De framhöll därför att dessa utbildningar borde ligga i framkanten vad gäller internationalisering. Bedömarna rekommenderade samtliga lärosäten att lärarna i ökad utsträckning borde delta i internationella forskningssammanhang och öka möjligheterna till internationella studentutbyten.

I uppföljningssvaret från Stockholms universitet tas det upp att ett utbildningsuppdrag i Tjeckien för karriärvägledare inom skola och arbetsförmedling har genomförts. Kontakter har också tagits med lärosäten i Turkiet och Tanzania för planering av lärar- och studentutbyten. Studenter från en högskola i Norge har besökt utbildningen och gemensam undervisning för norska och svenska studenter har genomförts. Vidare uppges att ett par av lärarna varje år deltar i en internationell karriärvägledarkonferens. Vid Malmö högskola berättas att man bygger upp samverkan med ett universitet i Turkiet.

Från Umeå universitet meddelas att lärare har deltagit i internationella konferenser. Samtidigt medges att internationella studentutbyten är ett område som hittills inte har prioriterats. Först måste det internationella kontaktnätet etableras och bli varaktigt, ett arbete som pågår via forskargrupperna.

Systematisk uppföljning av studenter som avslutat sin utbildning

Malmö högskola och Umeå universitet rekommenderades att genomföra systematisk uppföljning av studenter som avslutat sin utbildning. Vid Malmö högskola meddelas att man genomfört en programutvärdering riktad till samtliga avgångsstudenter. Från Umeå universitet meddelas att detta, främst på grund av tidsbrist, inte har genomförts.

Tandläkarutbildning och odontologi

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen¹¹ omfattar fyra tandläkarutbildningar samt odontologisk forskarutbildning som gavs vid Göteborgs universitet, Malmö högskola, Karolinska institutet och Umeå universitet.

Beslut

Högskoleverket fann att samtliga utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Tandläkarutbildning (avancerad nivå)

Utbildningsmässigt samband med medicinska ämnen

I utvärderingen rekommenderades alla lärosäten att grundutbildningen skulle anordnas så att det fanns ett utbildningsmässigt samband med läkarutbildningen. Karolinska institutet rekommenderades att förstärka de medicinska ämnena i utbildningen och utnyttja förutsättningarna för tvärvetenskapligt samarbete mellan klinisk odontologi och biomedicinska basämnen. Av lärosätets svar framgår att det i den nya utbildningsplanen finns återkoppling till de basvetenskapliga ämnena under hela utbildningen. Umeå universitet rekommenderades att fördjupa samarbetet med medicinska ämnen. Från lärosätet meddelas att samarbete med läkarprogrammet har utvecklats där tandläkarstudenter och läkarstudenter tillsammans genomgår en grupp- och ledarskapsutbildning som bedrivs i internatform.

Malmö högskola rekommenderades att motverka risken för att tandläkarutbildningen skulle isoleras från utvecklingen inom det medicinska ämnesområdet. I lärosätets uppföljningssvar berättas att man har ett avtal med medicinska fakulteten vid Lunds universitet som garanterar samarbete i form av läraranställningar i nyckelämnena, vilket kompletteras med köp av kompetens från såväl Lunds universitet som universitetssjukhuset Malmö allmänna sjukhus. Vidare berättas att man samarbetar med fakulteten för hälsa och samhälle vid Malmö högskola som har kompetens inom det medicinska området.

Till Göteborgs universitet framförde bedömarna att den biomedicinska delen av utbildningen var nedtonad och saknade samband med läkarutbildningen. Man rekommenderades att utnyttja de ämnesmässiga synergieffekter som var möjliga mellan de institutioner som anordnade tandläkar- respektive läkarutbildning. Göteborgs universitet rekommenderades också att stärka aka-

---

11. *Utvärdering av tandläkarutbildning och odontologisk grund- och forskarutbildning i Sverige*, Högskoleverkets rapportserie 2005:18 R.

demiseringen av grundutbildningen och den biomedicinska delen av utbildningen. I lärosätets uppföljningssvar har dessa rekommendationer inte berörts.

Samhällsodontologi

En generell rekommendation till alla lärosäten var att undervisning i samhällsodontologi borde införas i alla tandläkarprogram. Vid Göteborgs universitet identifierades bristen på samhällsodontologi som en svag sida i utbildningen och Malmö högskola rekommenderades att förstärka utbildningen i samhällsodontologi. Vid Göteborgs universitet berättas att man nu har en professur i oral hälsa och samhällsodontologi. Vid Malmö högskola, som sedan tidigare har en professor i samhällsodontologi, berättas att ämnet är integrerat i olika block i undervisningen och alltså inte ges som separata kurser.

Att förbereda för att arbeta i multiprofessionella team

I utvärderingen rekommenderades alla lärosäten att grundutbildningen skulle anordnas så att det fanns ett utbildningsmässigt samband med de övriga odontologiska utbildningarna (tandhygienist- och tandteknikerutbildningen) och att särskild tonvikt skulle läggas vid utveckling mot att i arbetslivet kunna fungera i multiprofessionella team.

En specifik rekommendation att utveckla samarbetet mellan de odontologiska utbildningarna för träning i tandvårdsteam riktades till Malmö högskola och Umeå universitet. Vid Malmö högskola berättas att integreringen mellan tandhygienistprogrammet och tandläkarprogrammet har ökat sedan utvärderingen. Alla program har verksamhetsförlagd utbildning som innebär arbete i team. Vid Umeå universitet framhåller man att *arbeta i tandvårdsteam* är ett vitt begrepp och skiljer sig från landsting till landsting och klinik till klinik, och att det därför är svårt att förbereda studenterna för alla olika arbetsformer de kan stöta på efter utbildningen. Avnämarna måste räkna med en inskolningsperiod. Man har dock ökat integreringen mellan tandhygienist- och tandläkarutbildningen för att förbereda samarbetet mellan yrkesgrupperna. Integreringen har också utvecklats mellan tandtekniker och tandläkarprogrammet genom att tandteknikerna får följa arbetet i kliniken, se preparation och avtryckstagnung och sedan göra modeller till tandläkarstudenterna.

Bemanning på klinikerna

I utvärderingen rekommenderades Karolinska institutet att öka bemanningen på klinikerna. Från lärosätet meddelas att institutionen har fått extra medel motsvarande två heltidsanställningar för detta. Lärarnas tjänstgöringstid har också i större utsträckning omfördelats till klinisk tjänstgöring.

Undervisningsformer för aktiv inläring

Bedömare rekommenderade tandläkarutbildningen vid Umeå universitet att utveckla undervisningsformerna för aktiv inläring. Vid lärosätet svarar man att case-metodik har fått större utrymme i utbildningen efter utvärderingen,

framför allt i de kliniska ämnena. Andra exempel på aktiv inläring som tillkommit är simulatorträning inom kursen Oral diagnostisk radiologi. Från lärosätet berättas att effekten på lärande jämfört med konventionell utbildning har utvärderats och resultaten visar att studenter som självständigt, och i den omfattning de väljer, tränar med röntgensimulatoren får en bättre förståelse för röntgenbildtagning och uppvisar bättre resultat vid kunskapstest.

Även Karolinska institutet rekommenderades att utveckla aktiva inlärningsformer. Vid lärosätet berättas att man gått från föreläsningar mot mer studentaktiverande former som case-metodik, seminarier och grupparbeten. Studenterna förväntas ta mer ansvar för den egna inläringen genom att självständigt ta fram underlag till givna frågeställningar som de sedan ska presentera och diskutera i större grupper under ledning av lärare. Även examinationsformerna har utvecklats där ett antal skriftliga tentamina har ersatts med kliniska examinationer.

Utrustning

Umeå universitet rekommenderades att modernisera den kliniska och elektroniska utrustningen. Från lärosätet meddelas att utrustningen vid utvärderingen var drygt tjugo år gammal. Dessutom användes pappersjournaler och analog röntgenteknik. Studenterna skrev journalanteckningar på skrivmaskiner. Kliniken har sedan dess moderniserats med utbyte av bland annat tandläkarstolar. Journalsystem och röntgenverksamhet har digitaliserats. Studenterna har i dag datorer att tillgå för journal- och röntgenhantering.

Samverkan – stärk samarbetet med landstingen

Karolinska institutet rekommenderades att stärka samarbetet med landstingen. Från lärosätet svarar man att samarbetet med folktandvårdsorganisationerna i Södermanland, Gävleborg, Östergötland, Örebro, Dalarna och Stockholm fortsätter respektive startar och tandläkare från dessa landsting har deltagit i undervisningen. Under år tre erbjuds studenterna att få en kontaktperson inom privattandvården som komplement till samarbetet med Folk tandvården. Efter termin nio erbjuds studenterna, på frivillig basis, att genomföra en två veckor lång period av kliniskt arbete i Folk tandvårdens regi. För att studenter under ferier ska kunna söka anställning inom tandvården som tandsköterska informerar representanter för tandläkarprogrammet landstingen om vilka kompetenser som den aktuella utbildningsplanen har som mål att förmedla till studenterna på olika nivåer.

Studentinflytande och kursvärderingar

Karolinska institutet rekommenderades att förbättra utvärdering och återföring i den kliniska utbildningen. Från lärosätet rapporteras att kursvärderingar genomförs via en webbaserad enkät och att återföring sker. Varje år görs också en utvärdering efter terminens slut. Återföring från denna sker via en introduktionsföreläsning följande år.

Vid Göteborgs universitet påtalade bedömarna att studentinflytandet var svagt. Här meddelas i uppföljningen att skriftliga kursvärderingar genomförs för varje kurs och att sammanställningar av dessa används som underlag för utveckling av programmet. Rapportering av kursvärderingsresultat har däremot inte fungerat fullt ut och man meddelar att rutinerna för detta ska ses över.

I utvärderingen nämnde bedömarna att kursvärderingar inte gjordes systematiskt vid Umeå universitet. Från lärosätet svarar man att mycket tydliga direktiv har gått ut om att kursvärderingar ska genomföras efter samtliga kurser i programmet. De kursansvariga sammanfattar dessa och föreslår åtgärder om synpunkterna påkallar detta. Resultatet återkopplas via studentportalen på institutionens hemsida.

Internationell rörlighet

Karolinska institutet rekommenderades att öka den internationella rörligheten. Från lärosätet berättas att man sedan länge har ett aktivt studentutbyte inom grundutbildningen genom Erasmus och Linnaeus-Palmeprogrammen. Avtalen låter studenter resa till elva olika universitet som erbjuder totalt tjugo utbytesplatser. Studenterna uppmuntras att genomföra examensarbetet utomlands under valbar period och viss finansiering erbjuds. I en programöverskridande kurs ingår två veckors studier i bl.a. Indien och Tanzania.

Bedömarna ansåg att en svag sida vid Umeå universitet var mobiliteten internationellt. I svaret från lärosätet berättas att trenden är att fler studenter spenderar en del av sin utbildningstid utomlands genom utbytesavtal med en tandläkarhögskola i Frankrike och en i Tyskland, alternativt gör valbara kurser eller hämtar data till sina examensarbeten utomlands. Tre lärare har också varit i Kanada för att skapa möjligheter till utbyte med ett lärosäte där man talar engelska. Lärare har också undervisat i Norge och Kroatien.

Från Göteborgs universitet rapporteras ingen förändring av mobiliteten bland studenter och lärare i ett internationellt perspektiv, trots att det av bedömarna identifierades som en svag sida i utbildningen.

Utbildning på forskarnivå i odontologi

Umeå universitet rekommenderades att utveckla strategiska satsningar för forskarutbildningen. I uppföljningssvaret framförs att den odontologiska forskarskolan är ett exempel på en satsning för att öka odontologisk forskning och säkra kompetensförsörjningen inom odontologisk utbildning. Forskarskolan bedrivs i samarbete mellan de lärosäten som ger tandläkarutbildning. Umeå universitet rekommenderades också att fördjupa samarbetet med medicinska ämnen i forskarutbildningen. Från lärosätet meddelas att i det närmaste 80 procent av pågående forskningsprojekt vid institutionen i dag sker i nationellt eller internationellt samarbete med medicinska ämnen. Andelen projekt baserade på sådant samarbete har ökat markant sedan utvärderingen.

Malmö högskola rekommenderades att fokusera forskarutbildningen på fakultetens prioriterade forskningsfält och att optimera utnyttjandet av hand-

ledningsresurserna. Vid lärosätet berättas att det inom forskningsprofilen *Oral hälsa* finns sex fokusområden, där arbetet med samordning av forskningen sker över traditionella avdelnings- och ämnesgränser. Att stimulera forskarna att arbeta inom fokusområdena, har varit huvudstrategin för att ta vara på den handledarkompetens som finns inom fakulteten.

Till Göteborgs universitet framförde bedömarna att det inte gick att se någon strategisk styrning av forskarutbildningen. Från institutionen meddelas att det har genomförts särskilda ekonomiska satsningar och att en ny forskningsstrategi är under utveckling. Det framförs också att strategin måste gå i linje med fakultetens strategi respektive Folk tandvården i Västra Götalandsregionens strategi, eftersom dessa är institutionens största finansiärer.

Vid Malmö högskola identifierade bedömarna att omfattningen av kursdelen vid Malmö högskola var väl omfattande vid en jämförelse med övriga odontologiska fakulteter. Men vid Malmö högskola framhålls att man inte har funnit anledning att minska kursdelens omfattning.

Utveckling av kombination av forskar- och specialistutbildning

Lärosäten med odontologisk utbildning rekommenderades att utveckla möjligheten till kombinerad forskar- och specialistutbildning. Av lärosätenas svar framgår att möjligheterna till kombinerad forskar- och specialistutbildning har ökat sedan tiden för utvärderingen. I svaret från Malmö högskola nämns att de odontologiska utbildningsenheterna genom nationellt landstingsstöd har fått möjlighet att med motfinansiering skapa kombinationsanställningar för specialist- och forskarutbildning. Vid Umeå universitet nämns att man i samarbete med Västerbottens läns landsting har anställningar där man specialistutbildar på halvtid och forskarutbildar på halvtid. Även den odontologiska forskarskolan kombinerar forskar- och specialistutbildning.

Efter disputation

I utvärderingen framförde bedömarna att det borde inrättas fler postdokanställningar för att tydliggöra karriärvägarna för doktorander och nydisputerade. Vid Göteborgs universitet har medel från tandläkarnas utbildningsavtal möjliggjort en satsning på fyra postdokanställningar för forskning i kombination med klinisk tjänstgöring. Vid Karolinska institutet berättas att man har erhållit stöd för anställning av fyra postdoktorer på halvtid. Vid Umeå universitet planeras för att inrätta postdokanställningar.

Särskilt Karolinska institutet uppmanades att stimulera och skapa karriärvägar. Från lärosätet framhålls att man har ett aktivt program för karriärutveckling för juniora forskare. Bland annat nämns att ett stort antal kurser, seminarier och workshops har anordnats.

SPRÅKUTBILDNINGAR

Engelska

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen¹² omfattar alla utbildningar i engelska till minst kandidatnivå, vilket vid tiden för utvärderingen gavs vid 24 lärosäten: Blekinge tekniska högskola, Göteborgs universitet, Högskolan i Borås, Högskolan Dalarna, Högskolan i Gävle, Högskolan i Halmstad, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla (nuvarande Högskolan Väst), Karlstads universitet, Linköpings universitet, Luleå tekniska universitet, Lunds universitet, Malmö högskola, Mitthögskolan (nuvarande Mittuniversitetet), Mälardalens högskola, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet, Växjö universitet samt Örebro universitet.

Forskarutbildning i engelska gavs vid tiden för utvärderingen vid tio av dessa lärosäten: Göteborgs, Karlstads, Linköpings, Luleå tekniska, Lunds, Stockholms, Umeå, Uppsala, Växjö och Örebro universitet.

Beslut

Flertalet utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Vid Örebro universitet ansåg dock Högskoleverket att det saknades tillräckliga förutsättningar att bedriva forskarutbildning i engelska. Bristerna gällde framför allt den begränsade verksamheten och avsaknaden av utveckling av ämnet vid universitetet. Örebro universitet inkom med en skrivelse som redogjorde för att engelskämnet avvecklades som forskarutbildningsämne.

Sedan utvärderingen har också två utbildningar till kandidatnivå i engelska avvecklats och ingår därför inte i uppföljningen.¹³

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Fler lärare i engelsk språkvetenskap

I utvärderingen framkom att den språkvetenskapliga sidan i flera av utbildningarna var svag. Under några år hade det producerats fler avhandlingar i engelsk litteraturvetenskap än i engelsk språkvetenskap, vilket medfört att det hade varit svårt att rekrytera lärare med språkvetenskaplig inriktning. Bedömnarna rekommenderade flera lärosäten att anställa lärare med språkvetenskaplig kompetens. Några av dessa lärosäten har inkommit med svar som visar att

---

12. *Utvärdering av grundutbildningen och forskarutbildningen i engelska vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2005:11 R.

13. Sedan utvärderingen har utbildningar i engelska avvecklats vid Högskolan i Borås och Högskolan i Skövde.

man har lyckats med detta. Från Högskolan i Jönköping, Högskolan i Kalmar, Linköpings universitet, Mälardalens högskola och Södertörns högskola rapporteras att man har stärkt den språkvetenskapliga sidan av lärarkåren.

Några lärosäten som rekommenderats att stärka lärarkapaciteten i engelsk språkvetenskap meddelar också att man ännu inte har gjort detta. Vid Högskolan Väst berättas dock att man planerar att utlysa en anställning i engelska med språkvetenskaplig inriktning, och att vikarierande lektorer har forskarutbildning i engelsk språkvetenskap. Från Blekinge tekniska högskola meddelas att man ännu inte stärkt den lingvistiska sidan av utbildningen, men att detta är en synpunkt man har tagit fasta på inför kommande rekrytering. Från Högskolan i Gävle meddelas att man ännu inte har tillsatt ett lektorat med språkvetenskaplig inriktning. Vid Örebro universitet berättas att två lärare hann gå i pension innan nya lärare rekryterats, men att ett lektorat i språkvetenskap är planerat att utlysas.

Behov av tillsvidareanställda lärare – och av gästföreläsare

I utvärderingen framkom att det vid Södertörns högskola endast fanns en tillsvidareanställd lärare i engelska. Bedömarna framförde att man borde koncentrera krafterna till de lägre nivåerna och att inte starta en D-kurs under sådana förhållanden. I lärosätets uppföljningssvar uppges att det utöver en professor nu finns två lektorer och att två deltidslektorat är under tillsättning. Vidare meddelas att avancerad nivå så småningom har införts. I utvärderingen rekommenderades Lunds universitet att utöka den fasta lärarstaben eftersom antalet tillsvidareanställda lärare per student var påfallande lågt. Från lärosätet meddelas att detta inte har skett.

Högskolan i Jönköping och Luleå tekniska universitet rekommenderades att utöka antalet gästföreläsare och av uppföljningssvaren framgår att detta gjorts.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Bedömarna tog i sin rapport upp att lärosätena borde möjliggöra för lektorer att ägna minst 20 procent av sin arbetstid sammanhängande till forskning. Flera lärosäten fick specifika rekommendationer att förbättra lärarnas möjlighet till forskning inom ramen för anställningen. Av uppföljningssvaren framgår att många lärosäten har åstadkommit förbättringar, men några visar också att problemen kvarstår. Från Södertörns högskola meddelas att lärarna fortfarande inte har forskningstid inom ramen för anställningen. Vid Lunds universitet framhålls att man inte kan åtgärda rekommendationen utan höjd studentpeng. Vid Linköpings universitet berättas att situationen snarast har förvärrats, även om två lektorer fått externfinansiering och forskar i olika projekt.

Profilering

Bedömarna rekommenderade Karlstads universitet att bevara och utveckla den språkdidaktiska inriktningen, vilket man vid lärosätet uppger att man har gjort. Göteborgs universitet rekommenderades att forskningsprofilen på språk-

sidan skulle avspegla sig i grundutbildningen. I uppföljningssvaret nämns att korpuslingvistik är en av engelskans forskningsprofiler och att korpusdata därför används i viss omfattning i grammatik- och språkfärdighetskurserna.

Högskolan i Kalmar rekommenderades att arbeta vidare med att inrikta undervisningen även på andra engelsktalande länder än Storbritannien och USA. I uppföljningssvaret framförs att man väljer litteratur som ökar förståelsen och kunskapen om engelskans betydelse som ett världsspråk och om de engelskspråkiga ländernas etniska och kulturella mångfald. Malmö högskola rekommenderades att klargöra ämnets identitet. Vid lärosätet berättas att profileringen mot migration och etnicitet, samt genus- och klassfrågor, är en ledstjärna för undervisning och kursutveckling. Södertörns högskola rekommenderades att anpassa ämnet till högskolans profil, och av uppföljningssvaret framgår att man har fokus mot engelska i ett globalt sammanhang, multikulturalism och diversitet.

Mälardalens högskola rekommenderades att tänka igenom hur profilen bäst kunde integreras i utbildningen. Från lärosätet meddelas att programmet har en profil mot språkliga kunskaper som kan användas i arbetslivet. Örebro universitet rekommenderades att överväga att profilera utbildningen mot översättning. Detta har hittills inte gjorts främst på grund av att man inte haft sådan lärarkompetens sedan utvärderingen.

Fler undervisningstimmar och mindre gruppstorlekar

Göteborgs universitet, Lunds universitet, Mitthögskolan, (nuvarande Mittuniversitetet) och Uppsala universitet rekommenderades att utöka antalet undervisningstimmar. Inte från något av dessa lärosäten uppges att man har utökat antalet undervisningstimmar. Lunds universitet och Mitthögskolan rekommenderades också att minska gruppstorlekarna. Från Lunds universitet meddelas att man nu har ett system med föreläsningar i helgrupp kombinerat med gruppövningar. Från Mittuniversitetet meddelas att man inte har kunnat minska gruppstorleken av ekonomiska skäl.

Högskolan i Gävle rekommenderades att koncentrera mer av undervisningsresurserna till A–D-nivån, eftersom antalet undervisningstimmar var lågt, trots relativt stort antal lärare. Av lärosätets svar framgår att man nu prioriterar dessa kurser.

Kurser i block om minst fem poäng

I utvärderingen framkom att det på några lärosäten var för stor uppsplittring av utbildningen inom A- och B-nivåerna. Kurserna var korta och många. Bedömnarna rekommenderade samtliga lärosäten att organisera kurserna i block om minst 5 poäng för att ge bättre koncentration och en jämnare arbetsbelastning. Karlstads och Örebro universitet fick rekommendationer specifikt till dem. Från Karlstads universitet meddelas att man har reducerat antalet delmoment på A-kursen och slagit ihop dem till större enheter. Vid Örebro universitet provades detta, men studenterna var inte nöjda, varför man återgick till hur det

var tidigare. Vid Högskolan i Halmstad ansåg bedömarna att alltför många kurser löpte parallellt och rekommenderade att se över momenten på A- och B-kurser. Från lärosätet meddelas att kurserna har planerats för att inte alltför många ska löpa parallellt.

Engelsk språkvetenskap i undervisningen

Flera lärosäten rekommenderades att på olika sätt utveckla den språkvetenskapliga delen av undervisningen. Högskolan i Kalmar rekommenderades att förbättra grammatikdelen av utbildningen eftersom det inte var tillfredsställande progression inom grammatikundervisningen. Vid högskolan berättas att arbetet med detta påbörjades omedelbart efter att utvärderingsrapporten kom, eftersom det var en fråga kollegiet identifierat som angelägen.

Från Högskolan Trollhättan/Uddevalla (nuvarande Högskolan Väst) meddelas att man åstadkommit en breddning av delkurserna i språkvetenskap på alla nivåer, inte minst för C-uppsatserna med språkvetenskaplig inriktning.

Linköpings universitet rekommenderades att utveckla den språkvetenskapliga sidan av utbildningen för att den skulle bli mer teoribaserad. Vid lärosätet framhålls att lingvistik fått en mer framträdande plats och progressionen i lingvistik har blivit tydligare. Nu råder i stort sett balans mellan språkvetenskap och litteraturvetenskap. Linköpings universitet rekommenderades också att öka forskarskolans lärares medverkan i grundutbildningen, huvudsakligen på den språkvetenskapliga sidan. Av uppföljningssvaret framgår att lärare vid forskarskolan nu undervisar på grundutbildningen för blivande lärare. Vidare uppges att satsningen på språkvetenskap redan under grund- och fortsättningskursen har resulterat i att fler studenter väljer att skriva språkvetenskapliga uppsatser.

Även Malmö högskola rekommenderades att stärka den lingvistiska sidan av utbildningen. I lärosätets uppföljningssvar berättas att det på de lingvistiska kurserna finns ett ökat inslag av språktypologi och att man har ett samarbetsprojekt med Lunds universitet för att stärka kursutbudet i lingvistik.

Engelsk litteraturvetenskap i undervisningen

Luleå tekniska universitet rekommenderades att fördjupa de litteraturteoretiska momenten i grundutbildningen. Av uppföljningssvaret framgår att litteraturteori har införts på B-nivå och att detta har visat sig vara till hjälp för studenterna när de sedan skriver uppsats.

Till Högskolan Kristianstad framförde bedömarna att litteraturkurserna var så stora att det fanns risk att betoningen låg på kvantitet i stället för kvalitet, varför man rekommenderades att se över antalet böcker på litteraturkursen. Här har man valt att inte gå på bedömnarnas rekommendation eftersom man anser att det är viktigt att studenterna läser mycket text och därigenom i högre grad utsätts för det engelska språket.

Karlstads universitet rekommenderades att ge en mer systematisk genomgång av engelsk litteraturhistoria i grundutbildningen, vilket man vid lärosä-

tet meddelar bygger på ett missförstånd. En sådan kurs har sedan länge getts på B-nivå.

Språkhistoria

Högskolorna i Dalarna, Gävle och Jönköping rekommenderades att införa ett moment i språkhistoria. Av svaren från högskolorna i Dalarna och Gävle framgår att man har infört ett sådant moment. Från Högskolan i Jönköping meddelas att modern språkhistoria har fått en starkare position i undervisningen.

Introduktion, progression, forskningsanknytning och genomströmning

Lunds universitet rekommenderades att förbättra introduktionen för studenter på A-nivå. En ny tillsatt studierektor tog itu med detta och studenterna får numera minst en introduktionsdag.

Malmö högskola rekommenderades att se över progressionen från nybörjarnivå till de mer teoretiska kurserna. Vid lärosätet berättas att progressionen har förbättrats, genom att man infört akademiskt skrivande och en kurs som presenterar grundläggande begrepp inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga kunskapsfälten på första terminen och stärkt de teoretiska inslagen på andra terminen. Även Lunds universitet rekommenderades att arbeta för att skapa bättre progression i utbildningen, vilket man framhåller har gjorts.

Örebro universitet rekommenderades att förstärka forskningsanknytningen och ge större emphasis åt kritiskt tänkande, gruppövningar och studenternas självständiga sökande. I uppföljningssvaret framhålls att kurslitteraturen inkluderar vetenskapliga artiklar och teorier och att man har gruppövningar. Växjö universitet rekommenderades att lärarna skulle presentera forskning i högre utsträckning för studenter på grundutbildningen, vilket rapporteras nu sker.

Luleå tekniska universitet rekommenderades att engelskan inte skulle behöva följa universitetspolicyn beträffande låga krav på avklarade kurser från tidigare nivåer för att engelskan skulle kunna ställa högre krav. Detta är åtgärdat och har visat sig vara avgörande för såväl progression som genomströmning i utbildningen.

Stockholms universitet rekommenderades att se över orsakerna till den låga genomströmningen på D-nivån, och omforma den så att den kunde genomföras på en termin. Nu gör man vid lärosätet bedömningen att det ska ske en ökning av antalet studenter som framgångsrikt avslutar studierna på de aktuella nivåerna.

Utveckling av undervisnings- och examinationsformer

Vid Mälardalens högskola ansåg bedömarna att det behövdes pedagogisk förnyelse, varför de rekommenderade att utveckla undervisnings- och examinationsformerna. Vid lärosätet berättas att man sett över samtliga kurser i samband med Bologna-processen och då gjort ändringar i kursinnehåll och examinationsformer. Vidare uppges att de flesta kurser nu har någon skriftlig redovisning, i enlighet med bedömarnas rekommendation.

Vid Högskolan Kristianstad var salsprov den dominerande examinationsformen och bedömarna rekommenderade att se över examinationsformerna särskilt på litteraturkurserna. I lärosätets uppföljningssvar berättas att examinationsformerna i många fall har ändrats till hemtentamen och kontinuerlig examination.

Struktur för uppsatsarbete och bedömning av uppsatser

Flera lärosäten rekommenderades att förbättra strukturen kring uppsatsarbetet. Från Södertörns högskola meddelas att regler för omtentamen och uppsatsinlämning har skärpts ordentligt sedan utvärderingen. Det ges nu introduktionsföreläsningar där klara slutdatum för bland annat uppsatsinlämning presenteras. Vid Högskolan i Gävle har man på B-nivån infört en processinriktad skrivkurs med ventileringar som en förberedelse för högre nivåer, och på C-nivån infört skriftliga riktlinjer. Från Högskolan i Jönköping rapporteras att studenterna numera får skriftliga instruktioner för uppsatsskrivandet. Delar av uppsatsen lämnas in för genomläsning och kommentarer, enligt ett fastslaget tidsschema. Vid Umeå universitet berättas att C-uppsatsseminariet har styrts upp med tydliga bedömningsparametrar och slutseminarier. Vidare meddelas att kvaliteten på uppsatserna har höjts i och med de nya rutinerna.

Stockholms universitet rekommenderades att skapa en tydligare struktur för uppsatsskrivning så att studenter med olika handledare fick mer likartade villkor. Vid lärosätet berättas att man har utvecklat ett system för att bättre försäkra sig om att enskilda studenter ges så likartade villkor som möjligt. Från Växjö universitet meddelas att man låter studenterna få välja uppsatsämnen friare, efter att bedömarna rekommenderat detta.

I utvärderingen uppmanades de institutioner som inte redan hade ett system med medläsare för uppsatsbedömning att införa detta. Några lärosäten fick specifika rekommendationer att kvalitetssäkra bedömningen av uppsatser. Vid Södertörns högskola berättas att huvudregeln numera är att examinator och handledare är två olika personer. Vid Högskolan i Dalarna uppges att det nu alltid finns en handledare och en examinator för varje uppsats. Från Högskolan Väst meddelas dock att det har varit förknippat med en del problem att ha två uppsatsbedömare.

Diagnostiskt prov

I utvärderingen rekommenderade bedömarna samtliga lärosäten att införa diagnostiska prov om de inte redan gjort detta. Flera lärosäten fick denna rekommendation specifikt till dem. Högskolan i Dalarna, Högskolan i Kalmar, Högskolan Väst, Linköpings universitet, Luleå tekniska universitet och Örebro universitet rapporterar att diagnostiska prov har införts sedan utvärderingen. De skäl som lärosätena anger, är att proven bidrar till att kontrollera att nya studenter har de förkunskaper som krävs för att kunna uppnå målen, att läraren och även studenterna får en uppfattning om på vilken nivå grup-

pen befinner sig, och att studenter med brister kan erbjudas stödlektioner i grammatik.

Några lärosäten framhåller att man inte har infört diagnostiska prov och anger olika skäl. Vid Högskolan i Gävle anser man att uppläggningsen av undervisningen, med små undervisningsgrupper och processinriktat arbete med flera inlämningar under kursens gång, bemästrar problemet med varierande förkunskaper. Vid Högskolan i Halmstad berättas att man tidigt uppmärksammar studenternas eventuella brister i språkfärdighet via de ordinarie lektionerna och seminarierna och att man då erbjuder extra hjälp. Vid Mittuniversitetet berättas att man ändå kan följa studenternas individuella progression över tid eftersom nätburen dokumentation sparas. Från Malmö högskola och Södertörns högskola anges att det finns oklarheter kring hur proven ska finansieras. Vid Blekinge tekniska högskola anges bristen på heltidsanställd språkvätare. Vid Mälardalens högskola berättas att man sedan tidigare har uttalstest för nya studenter, och att tester av ytterligare språkfärdigheter inte har införts.

Högskolan i Jönköping rekommenderades att klargöra intentionerna med språkfärdighetsprovet för studenterna. I uppföljningssvaret meddelas att det nu ges information och övningsmaterial inför provet, och att det finns anvisningar som gör att studenterna själva kan följa vilket eller vilka områden de gör fel på och som de kan inrikta sina studier mer mot.

Språklaboratorier

I utvärderingen rekommenderades lärosätena att se till att de multimedialaboratorier och dataresurser som finns vid lärosätena utnyttjas. Ett par lärosäten fick rekommendationer speciellt riktade till dem. I svaret från Luleå tekniska universitet uppges att samtliga studenter nu uppmanas att använda tillgängliga grammatik- och vokabulärprogram som ett komplement till undervisningen i grammatik. Studenter som arbetar med korpusstudier kommer åt korpusar som väljs ut efter handledares rekommendation på nätet. Vid Örebro universitet rapporteras att studenterna nu har fri tillgång till språklaboratoriet.

Engelska inom olika program

Engelska kan studeras inom olika program, bl.a. lärarprogrammet. Stockholms universitet rekommenderades att förbättra samarbetet med Lärarhögskolan så att utbildningen anpassades bättre till lärarstudenternas behov. I uppföljningssvaret meddelas att flera av de problem som fanns vid tiden för utvärderingen har lösts i och med Lärarhögskolans samgående med Stockholms universitet. Vidare uppges att man har utvecklat och förbättrat kurserna för lärarstudenterna. Av de senaste kursvärderingarna att döma har arbetet varit framgångsrikt, berättar man. Södertörns högskola rekommenderades att anpassa kurserna på A–C-nivå till behoven inom de utbildningsprogram som studenterna följde. Från lärosätets svar framgår att viss anpassning har skett, bland annat till lärarutbildningen.

Ett par lärosäten rekommenderades att verka för en mer rättvis situation mellan studenter i engelska på fristående kurs och programstudenter. Vid Växjö universitet berättas att studenter på fristående kurs nu får samma information och möjligheter som programstudenter, vad gäller utlandsstudier och inbjudan till studieresor. Vid Blekinge tekniska högskola berättas att studenter på fristående kurs och programstudenter samläser delar av utbildningen och att alla är välkomna när det kommer gästföreläsare.

Distansutbildning

Bedömarna rekommenderade Högskolan i Gävle att utarbeta strategier för att förmå distansutbildningens studenter att ta poäng. Från lärosätet meddelas att personliga kontakter tas vid studieavbrott. Ofta anger studenterna hög arbetsbelastning som skäl, varför man har givit dem möjlighet att läsa på kvartsfart. Detta tillsammans med snabb återkoppling på uppgifter, rutiner för tydlig information och flexibla omtentamen har ökat genomströmningen.

Genus- och mångfaldsperspektiv i utbildningen

Högskolorna i Kalmar och Jönköping rekommenderades att överväga att införa ett moment där lingvistiskt genusperspektiv ingick. Från Högskolan i Kalmar meddelas att en ny delkurs med genusperspektiv har införts och från Högskolan i Jönköping meddelas att det lingvistiska genusperspektivet har stärkts på alla nivåer. Från Högskolan i Gävle meddelas att samtliga litteraturlistor har setts över utifrån ett genusperspektiv, till följd av att bedömarna kommenterat att fördelningen mellan kvinnliga och manliga författare var jämnare på A-nivån än på de övriga nivåerna.

Vid Högskolan i Kalmar, Malmö högskola och Södertörns högskola framgår att man har ett mångkulturellt perspektiv i kursinnehållet, vilket hänger samman med utbildningarnas profil.

Bedömarna uppmanade alla lärosäten att språkfärdighetsundervisning på kontrastiv grund borde kompletteras med undervisning med typologiskt perspektiv för att möta de icke svensktalande studenternas behov. Från Högskolan Kristianstad och Malmö högskola rapporteras att de kontrastiva momenten har reducerats markant sedan utvärderingen, och att det är ett ökat inslag av språktypologi på de lingvistiska kurserna. Från Mälardalens högskola meddelas att man har ändrat sina kurser så att de kontrastiva momenten är valbara och vid Högskolan i Kalmar har behovet av att ge olika perspektiv i språkfärdighetsträningen uppmärksammats och givits utrymme i kurserna.

Studentinflytande och kursvärderingar

Engelska är i regel ett av flera ämnen vid en språkinstitution. Bedömarna rekommenderade lärosätena att arbeta för reellt studentinflytande på ämnesnivå även vid flerämnesinstitutioner. Flera lärosäten fick rekommendationer specifikt till dem och några av dessa ger positiva svar. I uppföljningssvaret från Mälardalens högskola redogörs för formella kanaler för studentinflytande.

Från Växjö universitet meddelas att studentkåren numera har rätt att sända studenter till en beredningsgrupp. Från Mittuniversitetet meddelas att studentkåren har tillvaratagit distansstudenternas intressen genom representation i ämneskollegier och beslutande organ, och genom att kursvärderingar finns på nätet. Från Högskolan i Kalmar, Högskolan Kristianstad och Luleå tekniska universitet meddelas däremot att engelskstudenternas representation i beredande och beslutande organ är oförändrad.

Från Högskolan Dalarna, Luleå tekniska universitet och Växjö universitet rapporteras att man har förbättrat kursvärderingssystemen så att det nu finns rutiner för hur kursvärderingarna genomförs, sammanställs och återkopplas. Göteborgs universitet rekommenderades att arbeta fram ett system för kursvärderingar som skulle ge högre svarsfrekvens. I uppföljningssvaret berättas att man har infört skriftlig kursvärdering i samband med tentamina. Från Södertörns högskola rapporteras att studentinflytandet har stärkts sedan utvärderingen.

Samverkan på nationell nivå – och mellan ämnen inom lärosätet

Bedömarna rekommenderade lärosätena att återuppta ämneskonferenserna på nationell nivå för att skapa gemensamma mötesplatser för forskare, lärare och doktorander i engelska. Av uppföljningssvaren framgår att detta har skett.

Flera lärosäten rekommenderades också att samarbeta mer över ämnesgränserna inom lärosätet. Exempelvis rekommenderades Lunds universitet att ta vara på möjligheterna till undervisnings- och forskningssamarbete som gavs av Språk- och litteraturvetenskapligt centrum. Detta framhåller man definitivt har skett. Högskolan i Halmstad rekommenderades att vidareutveckla samarbetet med andra ämnen inom högskolan. I uppföljningssvaret meddelas att man ger kurser i engelska för utländska studenter, ger fackspråkliga kurser samt bidrar med språkgranskning och översättning. Örebro universitet rekommenderades att ge kurser för lärare i andra ämnen som undervisar på engelska. Från lärosätet meddelas att detta är något man har gjort, men att neddragningar i lärarnas kompetenspeng gjort att det inte har funnits resurser till detta.

Internationalisering – utlandsstudier inte vanligt i ämnet engelska

I utvärderingsrapporten togs det upp att det är anmärkningsvärt få studenter i engelska som genomför delar av sina studier i engelsktalande länder. Som goda exempel nämndes Göteborgs universitet, Högskolan i Kalmar och Mithögskolan (nuvarande Mittuniversitetet), där studenter kunde förlägga en längre tids studier vid lärosäten i Storbritannien. Vid Mittuniversitetet berättas i uppföljningen att det internationella samarbetet nu har kommit att omfatta fler lärosäten än tidigare. Men vid Göteborgs universitet berättas att ämnets ”filial” i England nu hotas till följd av ett budgetunderskott.

Ett stort antal lärosäten rekommenderades i utvärderingen att uppmuntra till utlandsstudier och utveckla det internationella studentutbytet. Endast

mindre förändringar har rapporterats i uppföljningen. Exempelvis berättas vid Umeå universitet att ett nytt utbytesavtal har tecknats, utöver dem som finns på fakultets- och universitetsnivå. Från Högskolan Väst meddelas att man sedan utvärderingen har haft studenter som bedrivit studier vid ett lärosäte i England. Vid Högskolan i Jönköping meddelas att det finns möjlighet till fem veckors verksamhetsförlagd utbildning utomlands för lärarstudenter.

I uppföljningssvaren från några lärosäten nämns att det finns sådant som motverkar utlandsstudier. Bland annat tas det upp att om studenterna tar delar av en kurs utomlands så förlorar det egna lärosätet inkomster för dessa studenter. Vidare nämns att terminsavgifterna ofta är höga, och även att uppläggnings- och undervisningen vid engelskspråkiga universitet kan vara ett hinder. I uppföljningssvaren framstår det inte som att det är lärosätenas strävan att en del av utbildningen i engelska ska genomföras vid ett lärosäte i ett engelsktalande land.

Utbildning på forskarnivå

Utlysning och antagning

Bedömarna framhöll i sin rapport att universiteten har ett nationellt ansvar för forskarutbildningen i engelska. Hela landet borde betraktas som rekryteringsbas till forskarutbildningen. Specifikt till Göteborgs, Lunds, Stockholms och Umeå universitet riktades rekommendationer att utlysa forskarutbildningsplatserna nationellt. I lärosätenas uppföljningssvar rapporteras att alla forskarutbildningsplatser/doktorandanställningar nu utlyses nationellt. Även från Karlstads universitet meddelas att doktorandplatserna nu utlyses nationellt.

Göteborgs universitet rekommenderades också att skapa tydliga riktlinjer för vad som gäller vid antagning till forskarutbildningen, särskilt för forskningsplanens omfattning och utförande. I uppföljningssvaret meddelas att riktlinjerna för antagningen till forskarutbildningen har förtydligats.

Från Mittuniversitetet meddelas att man sedan tiden för utvärderingen har startat utbildning på forskarnivå.

Forskarutbildningarnas uppläggning

Lunds och Stockholms universitet rekommenderades att förändra uppläggnings- och undervisningsplanerna för forskarutbildningen så att den anpassades till att kunna genomföras inom finansieringstiden. Från Lunds universitet rapporteras att doktoranderna nu i mycket högre utsträckning disputerar inom finansieringstiden och från Stockholms universitet framhålls att nio doktorander har disputerat och en har avlagt licentiatexamen sedan tiden för utvärderingen. I utvärderingen framkom att det vid Stockholms universitet var vanligt att doktoranderna påbörjade arbetet med avhandlingen först efter att de läst kurser i två år, vilket medförde att tiden för avhandlingsarbetet var för kort. Bedömarna framförde att avhandlingsarbetet borde påbörjas redan under första året och kurserna kunna användas till avhandlingsarbetet. I uppföljningssvaret fram-

förs att de berörda handledarna försöker stimulera doktoranderna att följa den rekommenderade ordningen.

Uppsala universitet rekommenderades att utöka samarbetet mellan de olika inriktningarna brittisk och amerikansk litteratur. Vid lärosätet berättas att man har hållit gemensamma seminarier där avhandlingskapitel ventilerats och gästföreläsare framträtt. Karlstads universitet rekommenderades att vidareutveckla samarbetet med andra ämnen inom ramen för Centrum för språk- och litteraturdidaktik, vilket uppges att man har tagit fasta på.

Från Umeå universitet meddelas att det har blivit en ökning av handledningsresurserna, vilket bedömnarna rekommenderat. Lunds universitet rekommenderades att bredda handledningen genom att utnyttja befintliga lärare i litteratur. Från lärosätet meddelas att en lektor i litteratur nu är biträdande handledare. Stockholms universitet rekommenderades att skapa en tydligare struktur för forskarutbildningen för att doktoranderna skulle få mer likartade villkor oberoende av handledare. I lärosätets svar berättas att det har tillsatts en studierektor för forskarutbildningen och att varje doktorand tilldelats en biträdande handledare.

Forskarutbildningskurser och konferenser

I utvärderingen rekommenderades de universitet med flest doktorander i engelska att ta ansvar för att utvidga det nationella samarbetet kring forskarutbildningskurser. Från Lunds universitet uppges att det nationella samarbetet kring kurser har utvidgats. Vid Göteborgs och Växjö universitet berättas att man har samarbete i form av kursutbyte. Från Uppsala universitet meddelas att man har hållit en workshop i att skriva och presentera konferenspapers där även doktorander från andra universitet deltagit. Från Umeå universitet meddelas att det för den litterära inriktningen finns ett nationellt samarbete genom ett doktorandnätverk med parallellt professorsnätverk.

Karlstads och Lunds universitet rekommenderades att införa mer litteraturteori och metod i forskarutbildningen, vilket båda lärosätena meddelar att man har gjort. Luleå tekniska universitet rekommenderades att variera examinationsformerna så att kunskaperna även redovisades skriftligen. I sitt svar uppger man att ungefär 30 procent av examinationen i dag är skriftlig.

Luleå tekniska universitet rekommenderades att om möjligt reservera interna medel för doktoranders konferenser. Här svarar man att institutionen är positiv till att finansiera konferenser där representanter från institutionen deltar genom att presentera papers och om inga externa medel finns så beaktas vikten av doktorandens deltagande vid aktuell konferens.

Institutionstjänstgöring

I utvärderingen rekommenderades alla lärosäten som inte redan gjort detta att utforma riktlinjer för doktorandernas undervisning och institutionstjänstgöring. Göteborgs universitet rekommenderades specifikt att ge doktoranderna möjlighet att under sin studietid meritera sig genom institutionstjänstgöring.

Vid lärosätet berättas att de flesta doktorander nu bereds denna möjlighet. Från Växjö universitet framförs att man erbjuder universitetspedagogisk utbildning med löneomedel som institutionstjänstgöring och att doktoranderna har pedagogisk mentor och tilldelas 20 procent mer tid för undervisning jämfört med övrig undervisande personal.

Jämställdhetsfrågor – könsfördelning

I utvärderingen framkom att ca 70 procent av studenterna och 64 procent av doktoranderna var kvinnor. I lärarkåren var könsfördelningen jämn bland adjunkterna, bland lektorerna var andelen kvinnor 57 procent, och de flesta professorerna var män. Högskolan Dalarna, Mitthögskolan (nuvarande Mittuniversitetet) och Karlstads universitet rekommenderades att överväga beaktande av könsfördelningen vid framtida anställningar. Från Högskolan Dalarna meddelas att det sedan tiden för utvärderingen har anställts fyra manliga lärare, och från Karlstads universitet meddelas att det anställts en manlig lärare, vilket i båda fallen ger en jämnare könsfördelning. Från Mittuniversitetet uppges att det efter tillsättning av anställningar är jämn könsfördelning bland de fast anställda disputerade lärarna.

Nederländska

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen¹⁴ omfattar grund- och forskarutbildning i nederländska vid Stockholms universitet.

Beslut

Högskoleverket ansåg att utbildningen uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Dock ansågs lärarresurserna vara otillräckliga, varför Högskoleverket beslöt att följa upp lärarsituationen i nederländska inom ett år. Vid uppföljningen konstaterades att lärarsituationen tillfälligt hade förbättrats något. Därför beslutades att i samband med ordinarie uppföljning av 2004 års utvärderingar åter följa upp lärarsituationen.

Utbildning i nederländska ges i dag endast till kandidatexamen. Högskoleverket beslutade 2009 att avvakta med uppföljning till ordinarie utvärdering.

Universitetets uppdrag

Vid tiden för utvärderingen hade Stockholms universitet särskilt åtagande att ge utbildning i nederländska. Vid tiden för uppföljningen har Stockholms universitet inte längre ett sådant uppdrag.

Rekommendationer och lärosätets svar

Tilldelning till ämnet

I utvärderingen framförde bedömarna till statsmakterna att någon form av småämnesresurs behövdes om nederländska som ämne i Sverige skulle kunna överleva.

Otillräckliga lärarresurser

Vid tiden för utvärderingen fanns endast en disputerad lärare i ämnet. Bedömarna framhöll i sin rapport att två heltidsanställda lärare, varav bägge helst på sikt skulle vara disputerade inte var ett orimligt krav. Bedömarna rekommenderade att man avsatte resurser till ytterligare en heltidsanställning i nederländska. Bedömarna betonade också vikten av att avdelningen även fortsatt skulle ha en doktorand anställd.

I lärosätets svar redogörs för att humanistiska fakulteten har beslutat att ett ämne måste ha minst en professor och en docent för att få ge avancerad nivå och utbildning på forskarnivå. Eftersom avdelningen endast har en heltidsanställd vikarierande lektor, fyra timlärare (varav en docent i nederländska) och

---

14. *Utvärdering av utbildning i nederländska vid Stockholms universitet*, Högskoleverkets rapportserie 2004:26 R.

en studentassistent kommer inte utbildning i nederländska på avancerad nivå och forskarnivå att ges. Den redan antagna doktoranden beräknas disputera 2010 och därefter kommer ingen ny doktorand att antas. De rekommendationer man har tagit fasta på i uppföljningen är därmed de som rör utbildning upp till kandidatexamen.

Utbildning på grundnivå

Bedömarna tog i sin rapport upp att ett problem som lärarna framfört i utvärderingen var att en majoritet av studenterna avbröt studierna en bit in på första terminen. Vid lärosätet berättas att man har försökt att komma till rätta med detta genom att utveckla den kurs som stod för de flesta avhopp, bl.a. genom att införa mer undervisning i seminarieform. För de studenter som inte har möjlighet att följa undervisningen på plats har en distanskurs inrättats. Genomströmningen ska nu ha förbättrats.

Bedömarna ansåg att kursplanerna behövde omarbetas så att de tydligare preciserade vad som krävdes vid examinationen. Av lärosätets svar framgår att man omarbetat alla kursplaner efter Bologna modellen och att målbeskrivningar och examinationsformer omformulerats och förtydligats.

Romanska språk del I – italienska, portugisiska och rumänska

Utvärderingens omfattning

Grund- och forskarutbildning i italienska gavs vid tiden för utvärderingen¹⁵ vid Göteborgs universitet, Lunds universitet och Stockholms universitet, och endast grundutbildning vid Uppsala universitet.

Grund- och forskarutbildning i portugisiska gavs vid Stockholms universitet och grundutbildning i rumänska gavs vid Lunds universitet.

Beslut

Flertalet utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Högskoleverket ifrågasatte dock examensrätten för magisterexamen i italienska vid Uppsala universitet främst på grund av brister i lärarkompetensen. Lärosätet inkom med en skrivelse som redogjorde för svårigheterna att åtgärda bristen på disputerade lärare och att magisterkursen avvecklats.

Universitetets uppdrag

Vid tiden för utvärderingen hade Lunds universitet särskilt åtagande att ge utbildning i rumänska. Vid tiden för uppföljningen har Lunds universitet inte längre ett sådant uppdrag. Stockholms universitet har däremot efter att utvärderingen genomförts fått regeringens uppdrag att ge utbildning i portugisiska.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Behov av lärarresurser i italienska

I utvärderingsrapporten nämns att grundutbildningarna vid Stockholms universitet och Lunds universitet var de mest kreativa när det gäller kursuppläggning och examinationsformer samt i strävan att erbjuda forskningsanknuten undervisning. I rapporten nämns också att landets enda professor i italienska verkade vid Stockholms universitet. Bedömarna rekommenderade därför Stockholms universitet att säkra återbesättandet av professuren vid innehavarens pensionering. I uppföljningssvaret uppges att beslut om återbesättande har tagits, men att tidpunkten är oviss. Vidare rekommenderades Stockholms universitet att omvandla timanställningar i italienska till ett lektorat. Men i lärosätets svar uppges att detta inte har varit möjligt.

---

15. *Utvärdering av grund- och forskarutbildning i romanska språk vid svenska universitet och högskolor, Del I: italienska, portugisiska och rumänska*, Högskoleverkets rapportserie 2005:3 R.

Vid Lunds universitet ansåg bedömarna att för stor del av undervisningen bedrevs av vikarierande eller visstidsanställda lärare och att det behövdes förstärkning av den litterära kompetensen. I lärosätets uppföljningssvar meddelas att man på heltid tillsvidareanställt ytterligare en lektor, dock ej med litterär inriktning. Medel har beviljats från italienska utrikesdepartementet till en timlärare med litterär inriktning.

Till Uppsala universitet påtalade bedömarna att ett lektorat var absolut nödvändigt för att kunna bedriva utbildning på magisternivå. Av uppföljningssvaret framgår att en disputerad lärare med inriktning italiensk litteraturvetenskap har anställts. Vidare meddelas att professuren i romanska språk har tillsatts med en professor med språkvetenskaplig meritering i italienska, som ett resultat av utvärderingen. Det meddelas att all undervisning och handledning på C-nivån nu utförs av lärare med minst doktorsexamen och att väsentliga kurser på A- och B-nivå handhas av disputerade lärare.

Vid Göteborgs universitet ansåg bedömarna vid utvärderingstillfället att lärarkapaciteten i italienska var tillfredsställande i förhållande till antalet studenter. I uppföljningssvaret meddelas dessvärre att den samlade lärarkompetensen har försämrats.

Behov av lärarresurser i portugisiska och rumänska

Vid Stockholms universitet ges också utbildning i portugisiska. I utvärderingen framhölls att om Stockholms universitet, som enda lärosäte i landet, skulle kunna bedriva utbildning i portugisiska på forskarnivå, och dessutom i den volym som man hade lyckats bygga upp även vad gäller grundutbildningen, behövdes här en professor i portugisiska. I lärosätets uppföljningssvar rapporteras att det har inrättats och tillsatts en professur i portugisiska. Det har också tillsatts ett halvtidslektorat i portugisiska med inriktningen litteraturvetenskap och utlysts ett halvtidslektorat i portugisiska med inriktningen språkvetenskap.

Vid Lunds universitet erbjuds utbildning i rumänska. Till Lunds universitet påpekade bedömarna att lärarkapaciteten i rumänska var knapp och att anställningsformen för den enda lektorn med 50 procent tillsvidareanställning och 50 procent tidsbegränsad anställning var märklig. Av lärosätets svar framgår att lektorn har tillsvidareanställts. Bedömarna påpekade också att det krävdes förstärkning av timlärare i rumänska. I uppföljningen meddelas dock att det ekonomiska läget har resulterat i att timlärare inte längre anlitas. Bedömarna framförde att det för ämnets överlevnad krävdes att en doktorandanställning tillsattes. Av uppföljningssvaret framgår att ingen doktorand antagits.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Bedömarna framförde att det var angeläget att samtliga universitetslärare gavs utrymme för forskning och kompetensutveckling inom ramen för sina anställningar. I uppföljningssvaret från italienskan vid Lunds universitet meddelas

att två av de tre tillsvidareanställda lärarna i ämnet forskar på halvtid genom fakultets- och externa forskningsmedel. I italienska vid Uppsala universitet uppges i uppföljningen att man numera har utrymme för forskning inom ramen för anställningen enligt arbetstidsavtalet, vilket bedömarna påpekade saknades vid utvärderingstillfället.

Tilldelning till ämnena

I utvärderingsrapporten framfördes att finansieringsmodellen, som är kopplad till studenternas antal och prestationer, missgynnar språkutbildningarna. Bedömarna förde fram behovet av en nationell språkpolitik, vilket Högskoleverket instämde i. Högskoleverket hade tidigare lämnat förslag till hur de små språkens situation skulle kunna förbättras.¹⁶ I utvärderingen framkom att även de s.k. gymnasiespråken hade stora svårigheter.

Nybörjarkurser i italienska

I utvärderingsrapporten togs det upp att italienska startat nybörjarkurser. Det framhölls vidare som oacceptabelt att vissa språkämnen till stor del var ekonomiskt beroende av kurser som i allmänhet erbjuds av gymnasieskolan, Komvux eller studieförbunden.

Utbildningarnas uppläggning

Bedömarna rekommenderade Göteborgs, Stockholms och Uppsala universitet att kursplanerna i italienska borde gås igenom bland annat för att konkretisera progressionen. I uppföljningssvaren från Göteborgs och Stockholms universitet meddelas att man i samband med Bolognaprocessen har gjort en genomgång av målformuleringar och åstadkommit en genomtänkt progression. Från Uppsala universitet meddelas att man vid översynen av kursplanerna har infört litteraturvetenskaplig metodik på C-nivå och att kursen i skriftlig språkfärdighet nu är mer textorienterad.

Stockholms universitet rekommenderades också att stärka inslagen av akademiskt skrivande inom C-kursen i italienska, vilket meddelas i uppföljningssvaret att man har gjort. Från Göteborgs universitet framförs att inslaget av muntlig och skriftlig produktion har förstärkts, även om man anser större resurser vore önskvärda för att kunna uppnå den undervisningstäthet som krävs för att verkligen höja undervisningskvaliteten.

I portugisiska rekommenderades Stockholms universitet att stärka samarbetet med Latinamerikainstitutet, vilket man vid lärosätet berättar fortlöpande har skett.

---

16. Att vara eller inte vara? Frågan om småspråkens framtid i den svenska högskolan – ett regeringsuppdrag, 2003-01-04.

Genusperspektiv i utbildningarna

I utvärderingen togs det upp att reflektionen kring genusperspektiv, med undantag för den som presenterades i portugisiskans självvärdering, var mindre än knapp. I de värsta fallen argumenterades för att detta perspektiv överhuvudtaget inte gick att tillämpa inom stora delar av ämnesområdet. En genomgång av författare i kurslitteraturen visade att de kvinnliga författarna var klart underrepresenterade. Bedömarna uppmanade till att genusperspektivet i utbildningarna borde förbättras. Vid Uppsala universitet berättas att fakulteten och vetenskapsområdet har inlett arbete med att genuscertifiera all utbildning.

Samverkan nationellt och internationellt

Bedömarna tog upp att utbildningarna i italienska behövde förbättra samarbetet med andra ämnen inom det egna lärosätet och med varandra nationellt. Från Lunds universitet meddelas att man har tagit fasta på detta bl.a. genom att anordna en fortbildningskurs för universitetslärare i italienska vid Lunds och Göteborgs universitet med inbjudna gästföreläsare. Från Göteborgs universitet meddelas att internationella kollokvier varit öppna för lärare och studenter med inbjudna professorer från Italien.

Bedömarna framförde att det var viktigt att motivera studenterna till längre studievistelser i målspråkslandet. För detta krävdes inte bara avtal och goda kontakter utan också väl utvecklade regler för tillgodoräknande av utländska studier. Från Stockholms universitet berättas att avtal om utbyte (Erasmus-Socrates) finns med flera italienska universitet och att institutionen varje termin skickar åtminstone några studenter. Från Uppsala universitet meddelas att möjlighet att studera i Italien genom utbyte finns och att man har kunnat utdela ett antal stipendier för studier i Italien.

Distansutbildning

Bedömarna framförde att det vore önskvärt om man i portugisiska vid Stockholms universitet kunde erbjuda webbaserade kurser enligt samma modell som i rumänska. I uppföljningssvaret framförs att den distanskurs som ges rekryterar bra och att man av ekonomiska skäl inte har kunnat tillmötesgå bedömarnas rekommendation. I stället har man koncentrerat sig på att utveckla de delar av distanskursen som utnyttjar webben och e-post.

Från Lunds universitet meddelas att man har startat en nätbaserad kurs i italienska, vilket medfört att antalet studenter på A-nivån fördubblats.

Kursvärderingar

Tre av institutionerna fick rekommendationer kring kursvärderingar. Italienska vid Stockholms universitet rekommenderades att utarbeta bättre rutiner för kursvärderingar och återföring till studenterna. Från lärosätet meddelas att biträdande studierektor numera har i uppdrag att upprätta en sammanställning av kursvärderingarna och att återföra synpunkter och åtgärder både

till lärarkollegiet och till studenterna. Italienska vid Göteborgs universitet rekommenderades att se över kursvärderingsformuläret, målrelatera frågorna och förbättra återföringen till studenterna. I uppföljningssvaret uppges att en anpassning av kursutvärderingsblanketten till kursplanernas målformuleringar är igång. Vid Lunds universitet genomfördes kursvärderingar både efter avslutade moment och efter hela kurser. Dock rekommenderades lärosätet att förbättra sammanställningen av kursvärderingarna och återföringen. Detta är dock inget som meddelas att man har gjort.

Utbildning på forskarnivå

I utvärderingen rekommenderades att alla doktorandanställningar eller motsvarande borde utlysas inte bara nationellt, utan inom Norden, och de sökande bedömas på basis av en väl utvecklad projektidé. Utvärderingen visade att Stockholms universitet hade nationell antagning, och i uppföljningssvaret meddelas också att nya doktorander har antagits sedan utvärderingen.

Bedömarna rekommenderade Göteborgs och Lunds universitet att anta doktorander i italienska oftare än man hittills gjort. Från Göteborgs universitet meddelas att det inte utlysts några doktorandanställningar. Från Lunds universitet meddelas inte om några doktorander i italienska antagits.

Utbildning på forskarnivå har inte någon framträdande plats i uppföljningssvaren. Stockholms universitet rekommenderades att ta sin givna roll att i italienska utgöra ett nav i ett nationellt samarbete, vilket inte kommenteras i lärosätets svar. I portugisiska vid Stockholms universitet kommenteras inte rekommendationen att en obligatorisk kurs i språkvetenskap inom forskarutbildningen borde övervägas. I italienska vid Lunds universitet kommenteras inte rekommendationen att vetenskapsteori och forskningsmetodik borde vara obligatoriska moment i forskarutbildningen.

Romanska språk del II – spanska

Utvärderingens omfattning

Grundutbildning i spanska gavs vid tiden för utvärderingen¹⁷ vid nio lärosäten och forskarutbildning vid fem lärosäten. Grundutbildning i spanska erbjöds vid Göteborgs universitet, Högskolan i Skövde, Linköpings universitet, Lunds universitet, Mälardalens högskola, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet och Uppsala universitet.

Forskarutbildning i spanska gavs vid Göteborgs, Lunds, Stockholms, Umeå och Uppsala universitet (vilande).

Beslut

Flertalet utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Högskoleverket ifrågasatte dock magisterexamensrätten i spanska vid Linköpings universitet p.g.a. bristande lärarkompetens och bristande akademisk kvalitet. Högskoleverket ifrågasatte också examensrätten för magisterexamen vid Umeå universitet och ansåg att det inte fanns tillräckliga förutsättningar för forskarutbildningen. Ifrågasättandet grundade sig på för låg samlad vetenskaplig kompetens för handledning av studenter på magisternivå och i forskarutbildningen. Dessutom fanns brister i den akademiska kvaliteten. Båda lärosätena inkom med skrivelser om vidtagna åtgärder, varpå man behöll examensrätterna.

Sedan utvärderingen har två utbildningar i spanska avvecklats, båda på grundnivå.¹⁸ Dessa omfattas inte av uppföljningen.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Fler disputerade lärare

I utvärderingsrapporten togs det upp att spanska har expanderat kraftigt i det svenska utbildningsväsendet. Utvärderingen visade att spanskämnet hade mindre lärarresurser i förhållande till antalet studenter i jämförelse med franska och tyska. Spanskämnet hade på grund av sin snabba expansion och det lilla antalet disputationer relativt få disputerade lärare. Några lärosäten fick specifika rekommendationer att öka antalet disputerade lärare.

Vid utvärderingstillfället var lärarsituationen kritisk vid Linköpings universitet då det endast fanns en disputerad lärare i spanska, varför man rekom-

---

17. *Utvärdering av grund- och forskarutbildning i romanska språk vid svenska universitet och högskolor, Del II: spanska*, Högskoleverkets rapportserie 2005:3 R.

18. Högskolan i Skövde och Södertörns högskola har sedan utvärderingen avvecklat grundutbildning i spanska.

menderades att tillsätta de vid tiden för utvärderingen utlysta anställningarna med lägst disputerade. Vidare rekommenderades att heltidslektoratet borde tillsättas med en språkvetenskapligt inriktad forskare. Av lärosätets svar framgår att det har tillsatts en lektor i spansk litteraturvetenskap och en lektor i spansk språkvetenskap. Den senare anställningen har därefter krympt till 75 procent och tidvis innehafts av disputerade vikarier. Det meddelas att man nu kan erbjuda handledning i såväl litterära som språkvetenskapliga ämnen och att ämnesvalen för uppsatserna ligger inom ramen för lektorernas kompetens. Vid Linköpings universitet var spanskämnet vid utvärderingstillfället också uppdelat på två institutioner. Bedömarna rekommenderade lärosätet att föra över spanska som fackspråk till institutionen för språk och kultur, eftersom miljöerna i spanska annars blev för små. Av uppföljningssvaret framgår att uppdelningen av ämnet kvarstår.

Umeå universitet rekommenderades att stärka lärarkompetensen inom grundutbildningen, helst genom utlysning och tillsättning av ett lektorat med litterär inriktning. Av uppföljningssvaret framgår att spanska sammanlagt har 2,5 lektorsanställningar, varav en lektor på halvtid med litteraturvetenskaplig inriktning. Det meddelas att endast disputerade lärare nu fungerar som examinatorer och handledare på kurser från C-nivån och uppåt, vilket bedömarna förordat.

Uppsala universitet rekommenderades att minska lärarnas extrema arbetsbörda, t.ex. genom nyanställningar. Vidare rekommenderades att spanskans ställning vid universitetet borde stärkas. I lärosätets uppföljningssvar nämns att spanskans ställning stärkts genom att en disputerad forskarasistent i spansk språkvetenskap tillsatts. Vidare rekommenderades att de resurser som spanskan genererar borde komma ämnet till del. I lärosätets uppföljningssvar meddelas att de resurser som spanskan genererar inte längre används till att täcka andra ämnens underskott.

Från Mälardalens högskola rapporteras att man har ökat den vetenskapliga kompetensen med ytterligare tre disputerade lärare, med såväl språkvetenskaplig som litterär inriktning. Även från Göteborgs universitet meddelas utökningar av personalens vetenskapliga kompetens genom en befordran till professor och anställningar av en lektor och en forskare.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Linköpings, Lunds och Uppsala universitet samt Mälardalens högskola rekommenderades att utöka lärarnas tid för forskning och kompetensutveckling. Från Linköpings och Uppsala universitet meddelas att lärarna har forskning inom ramen för anställningen enligt avtal. Men från Lunds universitet meddelas att denna rekommendation inte har föranlett någon särskild åtgärd och vid Mälardalens högskola uppges att lektorerna inte har forskning inom ramen för anställningen av ekonomiska skäl.

Stockholms universitet rekommenderades att sätta tydligare gränser för att värna om lärarnas tid för kompetensutveckling och egen forskning, vilket

man vid lärosätet förvånas över då lektorerna har 30 procent av sin arbetstid för kompetensutveckling och forskning och adjunkterna 15 procent, och att det för denna tid krävs redovisning.

Nybörjarkurser i spanska

I utvärderingen tog bedömarna upp att sju av nio lärosäten gav nybörjarkurser i spanska. Söktrycket till dessa var högt. Kurserna gav akademiska poäng, men kunde svårligen betraktas som akademiska, eftersom de i praktiken var rena språkkurser av samma typ som vid studieförbund och inom skolan. Bedömarna framförde att endast spanskan vid Stockholms universitet redovisade en genomtänkt pedagogisk vision för nybörjarkursen och en reflekterande inställning till dess vetenskapliga grund.

I uppföljningssvaret från Göteborgs universitet framhålls att kursen i praktisk spanska med krav på endast ett år från gymnasieskola eller motsvarande utgör en viktig rekryteringsbas för högre kurser, och bidrar till att överbrygga gapet mellan den reella gymnasiekompetensen och de formella krav som finns för att börja på grundkurserna. Efter ett diagnostiskt prov vid terminsstarten märks om studenterna kan komma att få problem med grundkursen och i dessa fall erbjuds möjlighet att börja på nybörjarkursen.

Även från Mälardalens högskola och Linköpings universitet meddelas att nybörjar- respektive baskurserna fungerar som rekryteringsbas till grundnivån.

Fler undervisningstimmar

Linköpings universitet och Mälardalens högskola rekommenderades att öka antalet undervisningstimmar på A- och B-nivån. Av lärosätenas svar framgår att detta inte har skett och skälet som anges är ekonomin. Vid Uppsala universitet har dock gruppstorlekarna på nybörjarnivån reducerats, till följd av bedömarnas rapport.

Utbildningarnas uppläggning

De utbildningsmiljöer som i utvärderingen framstod som ledande vad gällde storlek, bredd och forskningsanknytning var Göteborgs och Stockholms universitet. Göteborgs universitet rekommenderades att tydligare betona det analytiska och kritiska tänkandet på C- och D-nivåerna. För att lyckas med detta berättas att man har flyttat en skrivkurs från fördjupningsnivån till en lägre nivå, så att studenterna redan här får träna sig i att skriva akademiskt. Med denna kurs som bas kan sedan kurserna på C- och D-nivå ha en högre akademisk nivå.

Stockholms universitet rekommenderades att utveckla samarbetet med Latinamerikainstitutet, och från lärosätet uppges att så fortlöpande har skett. Sedan tidigare finns utbildningsprogram i spanska med inriktning på Latinamerika. Samtliga moment i spanska med inriktning på det spanskspråkiga

Amerikas samhällsliv ges av specialister från Latinamerikainstitutet och denna integration uppges ha ökat sedan utvärderingen.

Umeå universitet rekommenderades att kvalitetssäkra utbildningen med avseende på den akademiska progressionen. I lärosätets svar uppges att samtliga kursplaner omarbetats i enlighet med den nya högskoleförordningen, varvid progressionen varit en av de centrala aspekterna.

Språklaboratorium

Mälardalens högskola rekommenderades att inrätta ett språklaboratorium. Detta meddelas att man inte har gjort och orsakerna uppges vara ekonomiska, men också att olika hjälpmedel på nätet har ökat.

Internationalisering – kvalitetssäkring av utbytesplatser

Bedömarna tog i utvärderingsrapporten upp att flera lärosäten skickade sina programstudenter på en kortare eller längre vistelse i Spanien där de studerar vid särskilda språkskolor. De svenska studenterna läser dock inte tillsammans med spanska studenter. Bedömarna rekommenderade samtliga lärosäten att kvalitetssäkra praktik- och utbytesplatser genom regelbunden uppföljning och kontakt med värdinstitutionerna. Vid Uppsala universitet ingick för lärarstudenterna en fyra eller åtta veckors vistelse i Spanien. Detta sågs av bedömarna som positivt men valet av mottagande institution – en språkskola – väckte tvekan om undervisningen kunde anses ske på akademisk nivå. I lärosätets uppföljningssvar meddelas att det goda resultatet och det smidiga samarbetet har fått väga tyngst i valet av didaktikutbildare. Vidare meddelas att det är full insyn och att kursen är inspekterad av lärarutbildningsansvarig. Från Mälardalens högskola berättas att man startat en kurs om 30 högskolepoäng i Spanien. Vid Linköpings universitet berättas att man inom ämnet samarbetar med ett antal spansktalande universitet, att lärarstudenternas verksamhetsförlagda utbildning kommer att läggas i Spanien så att vistelsen där ökar från nuvarande två till fyra veckor.

Studentinflytande och kursvärderingar

Mälardalens högskola rekommenderades att skapa ett enhetligt kursvärderingssystem med tydlig uppföljning. I lärosätets uppföljningssvar berättas att detta har genomförts och att det har varit positivt för kursutvecklingen. Lunds universitet rekommenderades att studenter och doktorander borde uppmuntras att delta i utvecklings- och kvalitetsarbete, vilket inte har föranlett någon särskild åtgärd.

Utbildning på forskarnivå

De två största forskarutbildningarna i spanska, med ett tiotal doktorander var, fanns vid tiden för utvärderingen vid Göteborgs och Stockholms universitet. I uppföljningen rapporteras dock från Göteborgs universitet att antalet doktorander har minskat drastiskt sedan utvärderingen, till följd av dålig ekonomi.

Från Lunds universitet meddelas att de doktorander som fanns vid utvärderingen har disputerat, eller är inne på sitt sista år, och att ingen ny fakultetsfinansierad doktorand har antagits på grund av den ekonomiska situationen.

I utvärderingen rekommenderades Umeå universitet att inte anta några doktorander om inte avsevärda resurser tillfördes ämnet genom anställning av docentkompetenta handledare eller formaliserad koppling till nationellt nätverk eller forskarskola. I lärosätets uppföljningssvar meddelas att inga nya doktorander har antagits. Uppsala universitet hade vid tiden för utvärderingen bara en doktorand och i utvärderingen påpekades att forskarutbildningen hade små möjligheter att bedrivas på ett bra sätt med tanke på den lilla miljön. I stället borde samarbete med Stockholms universitet stärkas. Huruvida denna rekommendation har lett till något konkret resultat framgår inte av uppföljningssvaret. Däremot meddelas att fakulteten har beslutat att utlysa ett forskningslektorat i spanska som till 50 procent ska ägnas åt forskning och forskarutbildning, i samband med att den nuvarande innehavaren av lektoratet pensioneras.

Lunds universitet rekommenderades att stärka forskarmiljöns djup och bredd genom ökat samarbete på nationell och internationell nivå. Av lärosätets svar framgår att en doktorand har kunnat dra nytta av detta.

Bedömarna framhöll i sin rapport att antagningsförfarandet till forskarutbildningen borde tydliggöras, doktorandanställningar utlysas nationellt eller nordiskt och ansökningarna behandlas av oberoende sakkunniga efter enhetliga kriterier. Vidare rekommenderades att konsekvent använda biträdande handledare och det förespråkades att inrätta forskarskolor. Det framfördes också att doktoranderna borde få högskolepedagogisk utbildning. Det framgår dock inte av uppföljningssvaren om dessa rekommendationer har medfört några förändringar vid lärosätena.

Romanska språk del III – franska

Utvärderingens omfattning

Grundutbildning i franska gavs vid tiden för utvärderingen¹⁹ vid tretton lärosäten och vid sex av dessa gavs forskarutbildning.

Grundutbildning i franska erbjöds vid Göteborgs universitet, Högskolan i Skövde, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Lunds universitet, Mitt-högskolan (nuvarande Mittuniversitetet), Mälardalens högskola, Stockholms universitet, Södertörns högskola, Umeå universitet, Uppsala universitet, Växjö universitet och Örebro universitet.

Forskarutbildning i franska gavs vid Göteborgs, Lunds, Stockholms, Umeå, Uppsala och Växjö universitet.

Beslut

Flertalet utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning. Högskoleverket ifrågasatte dock examensrätten för kandidatexamen i franska vid Högskolan i Skövde och vid Södertörns högskola. Ifrågasättandena grundade sig på brister i den kritiska och kreativa miljön, framför allt med avseende på brister i lärarkompetens och lärarkapacitet. Lärosätena har därefter inkommit med skrivelser som redogjort för att franska inte längre erbjuds som huvudområde i en kandidatexamen. Innan utvärderingen avvecklades också utbildningen vid Mitthögskolan. Efter utvärderingen avvecklades ytterligare två grundutbildningar i franska.²⁰ Sammantaget har fem utbildningar i franska avvecklats sedan utvärderingen påbörjades. Dessa ingår inte i uppföljningen.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Ojämnt fördelade lärarresurser

I utvärderingen framkom att den samlade vetenskapliga lärarkompetensen var hög men samtidigt ojämnt fördelad mellan lärosätena. En nedgång av antalet studenter i franska hade medfört att värdefull lärarkompetens vid vissa utbildningsorter inte utnyttjades till fullo i undervisningen, samtidigt som det fanns behov av förstärkt lärarkompetens vid mindre ämnesmiljöer. Vid Mälardalens högskola var bedömarena bekymrade över den alltför sårbara miljön och bristen på långsiktig planering när det gällde lärarförsörjningen. Den enda lektorn hade beviljats forskningsledighet i tre år. Mälardalens högskola rekommende-

---

19. *Utvärdering av grund- och forskarutbildning i romanska språk vid svenska universitet och högskolor, Del III: franska*, Högskoleverkets rapportserie 2005:3 R.

20. Karlstads universitet och Örebro universitet har sedan utvärderingen avvecklat grundutbildning i franska.

rades att ge ytterligare en lektor tillsvidareanställning för att skapa kontinuitet i utbildningen. Sedan utvärderingen har en lektor i språkvetenskap anställts på 75 procent.

Linköpings universitet rekommenderades att det för ämnets fortsatta utveckling borde finnas minst en docentkompetent lärare. Majoriteten av lärarna var adjunkter och ämnet hade endast en lektor. Därför rekommenderades att lärosätet utlyste det anställningsutrymme som en gästlärare innehade. Av lärosätets uppföljningssvar framgår att det ännu inte finns någon docentkompetent lärare. Gästläraren har nu en tillsvidareanställning med viss del av sin anställning i ämnet franska. Vid tiden för utvärderingen var ämnet också uppdelat på två institutioner. Bedömarna ansåg att miljöerna i franska riskerade att bli för små och sårbara och rekommenderade därför lärosätet att koncentrera franskämnets verksamhet till en institution. Av uppföljningssvaret framgår att detta inte har gjorts.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Professorerna vid de stora universiteten hade i regel goda forskningsmöjligheter. Däremot hade lektorer och adjunkter, som ägnade det mesta av sin tid till undervisning, små eller obefintliga möjligheter till forskning och kompetensutveckling. I utvärderingen uppdagades att andelen tid till forskning inom ramen för anställningen vid flera institutioner blivit reducerad eller helt borttagen på grund av ekonomiska nedskärningar. Specifikt till Linköpings universitet rekommenderades att skapa reella möjligheter för lärare att utnyttja 20 procent av sin anställning till forskning. Av lärosätets svar framgår att det är svårt att tillmötesgå denna rekommendation, men att man ändå gör riktade insatser, som att en adjunkt beviljats medel för att inom ramen av sin anställning bedriva forskning med sikte på en licentiatexamen. I uppföljningssvaret från Uppsala universitet berättas att sedan utvärderingen har lärarnas forskningsandel inom ramen för sin anställning återställts till vad som ska gälla enligt arbetsavtalet. Från Mälardalens högskola meddelas att forskningsutrymme saknas.

Tilldelning till ämnet

I utvärderingen framkom att ämnet franska hade ett minskande antal studenter, vilket medfört minskade anslag. Vid flertalet institutioner led franskämnet vid utvärderingstillfället av en mycket ansträngd ekonomisk situation. Detta medförde att anställningar inte kunde utlysas, samt att antalet undervisningstimmor, kurser och gästföreläsningar minskade.

Nybörjarkurser i franska

Bedömarna noterade att det gavs nybörjarkurser vid i stort sett samtliga lärosäten med utbildning i franska, vilka främst syftade till att öka rekryteringen till A-nivån. Kurserna var ofta eftersökta och bidrog till ekonomisk förstärkning. Bedömarna ansåg att utbildningen inte var akademisk. Så som nybör-

jarkurserna utformats skulle studenterna kunna få samma typ av kunskaper på Komvux eller inom studieförbunden. Därför rekommenderades lärosätena att inte erbjuda nybörjarkurser. Tre lärosäten har kommenterat detta.

Vid Göteborgs universitet ges kurser för dem som inte har studerat franska i gymnasieskolan. Skälet är att man anser att kurserna tillgodoser ett viktigt behov genom att de ger studenter som har lite, eller ringa, förkunskaper en möjlighet att snabbt nå en nivå där de blir behöriga till grundkurserna. Söktrycket är högt. Kurserna har på ett annat sätt än inom kommunal vuxenutbildning eller studieförbund möjlighet att skapa en bas att bygga vidare på framför allt när det gäller grammatik och uttal. Vidare meddelas att studenterna får systematisk övning i uttal i uttalslaboratorier, något som de sällan får möjlighet till inom andra typer av utbildningar.

Även vid Linköpings universitet berättas att man fortsätter att ge nybörjarkurser, eftersom de överbryggar glappet mellan den sjunkande nivån på språkkunskaperna hos dem som lämnar gymnasiet och de krav som ställs i undervisningen på grundnivå.

Mälardalens högskola tar upp att nybörjarkurser ges i andra språk där förkunskaperna traditionellt har varit svaga och att studenternas förkunskaper i franska nu är så svaga att nybörjarkurser i högsta grad är berättigade. Vidare framförs att sådana kurser ska bedrivas på vetenskaplig grund och med tydlig progression mot grundnivå.

Profilering

Stockholms universitet rekommenderades att låta översättarutbildningen och inriktningen mot andraspråksinläring vara profiler för utbildningen i franska. Från lärosätet meddelas dock att Tolk- och översättarinstitutet vid Stockholms universitet inte längre har ekonomisk möjlighet att erbjuda utbildningar där franskan medverkar i form av uppdragsutbildning och att man av ekonomiska skäl inte själva kan erbjuda översättarutbildning. Andraspråksinläring är däremot ett område med stark anknytning till pågående forskning och samtliga studenter möter redan under sin första termin aktiva forskare som under senare terminer medverkar som handledare av uppsatser och examensarbeten.

Vid Mälardalens högskola noterade bedömarna att den litteraturvetenskapliga inriktningen i utbildningen var tydlig och bedömarna rekommenderade att lyfta fram denna som en profil för utbildningen. Från lärosätet berättas att litteraturmoment har blivit obligatoriskt på varje nivå och att nya litteraturkurser har skapats för distansstudenter.

Umeå universitet rekommenderades att ge ämnet en speciell profil, till exempel en tvärspråkig didaktisk profil, för att attrahera fler studenter. Men av lärosätets uppföljningssvar framgår att man inte tror på den kopplingen.

Fler undervisningstimmar

Bedömarna framhöll att det inom utbildningarna gavs alltför få undervisningstimmar per student. Specifikt till Växjö universitet påpekades att undervisningstimmar inom grundutbildningen var anmärkningsvärt få. Fler undervisningstimmar behövdes för att stärka det kritiska tänkandet. Från lärosätet meddelas dock att de ekonomiska förutsättningarna för en ökning av undervisningstimmar inte finns.

Undervisningens uppläggning och innehåll

Göteborgs universitet uppmanades att utarbeta tydliga mål för utbildningen, samt att förnya kursutbud, kurslitteratur och undervisningsmetoder, vilket berättas att man har gjort i samband med Bologna-processen, då man har definierat vad studenterna ska kunna efter avslutade kurser i programutbildningar respektive fristående kurs.

Lunds universitet rekommenderades att göra något åt att A-nivån innehöll för många små kurser, vilket gjorde det svåröverskådligt för studenterna. I uppföljningssvaret framförs att det i samband med Bolognaarbetet gjordes en strukturell förändring av kursplanen för A-nivån som innebär betydligt färre kurser.

Vid Mälardalens högskola ansåg bedömarna att de språkvetenskapliga momenten var alltför begränsade och borde föras in i ett tidigare skede av utbildningen. I uppföljningssvaret meddelas att språkvetenskapliga moment har införts på varje nivå i utbildningen.

Vid Uppsala universitet ansåg bedömarna att det fanns behov av nytänkande om undervisningsmetoder och examinationsformer. I uppföljningssvaret nämns att vissa kurser anpassats till en lärplattform, vilken strukturerar studenternas självständiga arbete och att man har utvecklat ett tvådelat prov som förenar hemtentamen och salskrivning.

Växjö universitet rekommenderades att utveckla och tydliggöra bedömningskriterierna för uppsatsarbeten. Av uppföljningssvaret framgår att riktlinjer för uppsatsarbetena har gjorts tillgängliga för studenterna via institutionens hemsida. Ett system med "second readers" har införts för att säkerställa en rättvis och enhetlig bedömning av uppsatserna.

Göteborgs universitet rekommenderades att förbättra informationssystemet till studenterna och att den web-baserade kursportalen hålls uppdaterad. I lärosätets svar meddelas att administratörer ser till att scheman och kursplaner finns utlagda och lärarna att kursmaterial läggs ut.

Genusperspektiv i undervisningen

I utvärderingen framkom att det påfallande sällan fördes några resonemang kring genusperspektiv och hur man inom utbildningarna arbetade med detta. Bedömarna framförde i rapporten att de skulle önska att fler kvinnliga författare användes inom den moderna litteraturen. Ingen rekommendation for-

mulerades dock kring detta och det har inte heller kommenterats i uppföljningssvaren.

Språklaboratorium

Uppsala universitet rekommenderades att förbättra utrustningen i språklaboratoriet. Här berättas att man har skapat ett nytt språklaboratorium med ny modern utrustning och med en supportorganisation. Vissa övningar har också gjorts tillgängliga på alla studentdatorer och undervisningsmaterialet har utvidgats och förnyats med fler hörförståelseövningar. Bedömarna framförde också till Mälardalens högskola att inrättandet av ett språklaboratorium var en angelägen åtgärd. I lärosätets uppföljningssvar uppges att detta inte har gjorts av ekonomiska skäl.

Internationalisering

I utvärderingen framkom att antalet studenter som valde att studera utomlands var mycket begränsat, vilket bedömarna ansåg var förvånande med tanke på studenternas ämnesval. Som gott exempel nämndes Stockholms universitet, med goda internationella kontakter och regelbundna gästföreläsningar. I uppföljningssvaret från Mälardalens högskola meddelas att ”franska ett” nu ges i Frankrike. Från Linköpings universitet meddelas att man inom ramen för läraryrket samarbetar med lärosäten i flera fransktalande länder, där lärarstudenterna vistas några veckor som en del av sin utbildning. Erasmusutbyten förekommer också med flera lärosäten. Vidare berättas att språkasistenter från franska utbytesuniversitet bidrar till den internationella miljön vid institutionen. Från Uppsala universitet berättas att avtal har ingåtts med ett par lärosäten i Frankrike, men samtidigt meddelas att det är ett problem att efterfrågan från fransk sida är svag.

I utvärderingen framkom att Umeå universitet hade ringa kontakter med andra lärosäten och inga formaliserade internationella kontakter, och rekommenderades därför att öka samverkan med andra lärosäten internationellt. I uppföljningssvaret nämns inte huruvida några förändringar skett för utbildning på grundnivå.

Studentrepresentation och kursvärderingar

Umeå universitet rekommenderades att formalisera kursvärderingarna och sammanställa och återföra resultaten. I uppföljningssvaret berättas att nya rutiner infördes efter utvärderingen.

Stockholms universitet rekommenderades att förbättra studentrepresentationen i beslutande organ, och här meddelas att studenterna på grundnivå har svagt intresse för att organisera sig i ämnesråd, vilket i sin tur leder till att de saknar representant i institutionsstyrelsen. Uppsala universitet rekommenderades att arbeta för att få fler aktiva inom student- och doktorandföreningar. Av svaret framgår att doktorandrepresentanterna i institutionsstyrelsen normalt är mycket aktiva, men att det är svårt att engagera studenterna.

Utbildning på forskarnivå

Utlysning och antagning

Bedömarna underströk i sin rapport vikten av att alla doktorandanställningar utlystes nationellt så som redan var fallet vid Göteborgs och Växjö universitet. Vid Stockholms och Uppsala universitet uppges i uppföljningen att alla doktorandanställningar nu utlyses nationellt av fakulteterna. Vid Växjö universitet uppges att två doktorander med litteraturvetenskaplig inriktning antagits, vilket rekommenderats av bedömarna eftersom handledarkompetens fanns.

Från Göteborgs och Lunds universitet meddelas att inga doktorander i franska antagits sedan utvärderingen på grund av ekonomisk åtstramning. Inte heller vid Umeå universitet har några doktorander i franska antagits, då man redan vid utvärderingen hade brist på handledare.

Forskarutbildningskurser och internationell forskningsmiljö

Göteborgs universitet och Lunds universitet rekommenderades att erbjuda en forskarutbildningskurs i allmän vetenskapsteori i ett tidigt skede av utbildningen. Från Göteborgs universitet meddelas att möjligheten nu finns att läsa allmän vetenskapsteori. Från Lunds universitet meddelas att rekommendationen inte har föranlett någon åtgärd eftersom ingen doktorand antagits.

I utvärderingen framkom att doktorander vid Uppsala universitet uppmuntrades att resa på internationella konferenser och att institutionen besöktes av internationella gästföreläsare, men bedömarna ansåg att det internationella utbytet behövde formaliseras. I lärosätets uppföljningssvar berättas att man har utvecklat ett långsiktigt samarbete med ett lärosäte i Frankrike som innebär att doktorander och forskare möts och diskuterar sin forskning.

I uppföljningssvaren från Göteborgs och Umeå universitet framförs att doktorander har haft, respektive kommer att kunna få biträdande handledare från franska universitet.

Institutionstjänstgöring

Stockholms, Uppsala och Växjö universitet rekommenderades att doktoranderna borde ges möjlighet att undervisa för att få pedagogisk meritering. Vid Stockholms universitet uppges att de doktorander som önskar undervisa nu har möjlighet att göra detta och att det kombineras med utbildning i universitetspedagogik. Vid Uppsala universitet berättas att samtliga nu verksamma doktorander undervisar eller har undervisat i grundutbildningen och vid Växjö universitet har undervisningstimmar kunnat fördelas till dem som har anmält intresse av detta.

Tyska

Utvärderingens omfattning

Utvärderingen²¹ av utbildningar i tyska omfattade grundutbildning vid tolv lärosäten. Vid sex av dessa lärosäten gavs också forskarutbildning. Grund- och forskarutbildning i tyska gavs vid Göteborgs, Lunds, Stockholms, Umeå, Uppsala och Växjö universitet. Endast grundutbildning gavs vid Högskolan i Skövde, Högskolan Kristianstad, Karlstads universitet, Linköpings universitet, Mälardalens högskola och Södertörns högskola.

Beslut

Högskoleverket ansåg att samtliga utbildningar uppfyllde kvalitetskraven för högre utbildning.

Sedan tiden för utvärderingen har fyra utbildningar i tyska avvecklats, samtliga vid lärosäten som endast hade grundutbildning.²² Dessa ingår inte i uppföljningen.

Rekommendationer och lärosätenas svar

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Fler lärare med litteraturvetenskaplig inriktning

Av utvärderingen framgår att lärarkompetensen inom ämnet vid utvärderingstillfället generellt var god. Starka och breda forskningsmiljöer med disputerade lärare och goda förutsättningar för forskningsanknytning fanns vid Göteborgs, Stockholms och Uppsala universitet. Goda förutsättningar för forskningsanknuten undervisning fanns också vid Lunds universitet i språkvetenskap. Vid Lunds universitet saknades dock disputerad lärare med litteraturvetenskaplig inriktning, varför det rekommenderades att vid nyrekrytering tillgodose behovet av lärare med litteraturvetenskaplig kompetens. I uppföljningssvaret uppges dock att en ny anställning i tyska inte är att tänka på, eftersom man inte har råd att lägga ut mer undervisningstid.

Stockholms universitet hade vid utvärderingen en profil mot litteraturvetenskap och bedömarena framförde att om man ville behålla denna profil så borde man rekrytera ytterligare en lektor med litteraturvetenskaplig inriktning. Av uppföljningssvaret framgår att ett litteraturvetenskapligt lektorat i form av en DAAD-lektor²³ från Tyskland, en litteraturvetenskapligt inrik-

---

21. *Utvärdering av grund- och forskarutbildning i tyska vid svenska universitet och högskolor*, Högskoleverkets rapportserie 2005:13 R.

22. Högskolan Kristianstad, Högskolan i Skövde, Karlstads universitet och Södertörns högskola har sedan utvärderingen avvecklat grundutbildning i tyska.

23. Deutscher Akademischer Austausch Dienst.

tad forskarasistent och två övriga litteraturvetenskapligt inriktade forskare på postdokpositioner har stärkt den litteraturvetenskapliga profilen. Vidare meddelas att man ingår i två internationella forskarnätverk/forskarskolor med litteraturvetenskaplig inriktning. Samtidigt uppges att pressen på befintlig personal har varit så hård att man har varit tvungen att prioritera bland satsningarna och att möjligheterna att erbjuda en kvalitativt högklassig utbildning är konstant hotad.

Vid Linköpings universitet hade två fackspråklärare i tyska flyttat till den ekonomiska institutionen. Bedömarna rekommenderade att lärarna inom fackspråk borde återknytas till institutionen för språk och kultur, eftersom detta skulle skapa en starkare miljö för tyska. I uppföljningssvaret uppges att detta inte har genomförts.

Forskningsutrymme inom ramen för lärarnas anställningar

Bedömarna rekommenderade samtliga lärosäten att erbjuda lärarna minst 20 procent forskning och kompetensutveckling inom ramen för anställningen. Från Mälardalens högskola meddelas att man fortfarande bara har 10 procent kompetensutveckling inom ramen för anställningen.

Tilldelning till ämnet

I utvärderingen framkom att trots generellt goda förutsättningar för ämnet så var situationen för utbildningarna alarmerande, framför allt till följd av ett markant minskat antal sökande. Bedömarna framförde att tyska, liksom andra språkämnen, hade för låg tilldelning per student. En följd av den låga tilldelningen var att undervisningstiden hade sjunkit de senaste åren. Bedömarna rekommenderade regeringen att utforma ett särskilt språkstöd. Högskoleverket framförde att hela språkområdet behövde belysas och en nationell språkpolitik utformas.

Nybörjarkurser i tyska

I utvärderingsrapporten togs det upp att tio av de tolv lärosätena hade infört tyska som nybörjarspråk för att förbättra rekryteringen av studenter och för att studenterna har bristande förkunskaper. Bedömarna framhöll i sin rapport att den akademiska nybörjarundervisningen på ett avgörande sätt måste skilja sig från motsvarande utbildning i gymnasieskolan, Komvux och studieförbunden. I uppföljningssvaret från Stockholms universitet tas det upp att man har nybörjarundervisning i tyska, vilket är en kurs som håller högt tempo, och som bland annat vänder sig till dem som redan är vana vid universitetsstudier. På så vis framhålls att man har funnit en nisch gentemot studieförbund och skolor.

Mer undervisningstid

Bedömarna framhöll att undervisningstiden för studenterna var alldeles för kort. De underströk att språkstudier förutsätter tid för övning i muntlig språk-

färdighet. Inte ens på de grundläggande nivåerna fick studenterna vid flertalet lärosäten mer än ungefär en dags heltidarbete i undervisning på en vecka. Särskilt Lunds universitet rekommenderades att införa fler undervisningstimmar på A-nivån. Men från lärosätet rapporteras att denna rekommendation inte har varit möjlig att tillmötesgå eftersom det ekonomiska läget är mycket ansträngt. Lunds universitet rekommenderades också att undersöka möjligheter till samläsning för att förbättra den ekonomiska situationen. I uppföljningssvaret uppges att samläsning sker.

Mälardalens högskola rekommenderades att prova alternativa metoder för att samla studenterna om man inte kunde utöka antalet undervisningstimmar. Av uppföljningssvaret framgår att man genom att rekrytera praktikanter (studenter) från Tyskland har kompenserat det låga antalet undervisningstimmar med lärarlösa träffar. Från Göteborgs universitet meddelas att man har fått fakultetsstöd för ökad undervisning, och att man har utarbetat en plan för att ta emot praktikanter från tyska universitet som kan ge stödundervisning till studenter i tyska.

Undervisningens uppläggning, innehåll

Stockholms universitet rekommenderades att se över kravnivån mellan A- och B-nivån eftersom studenterna upplevde skillnaden som stor. Här berättas att man i samband med Bolognareformen har försökt skapa sammanhållna kurser som bygger på varandra, i vilka progressionen är tydlig. Stockholms universitet rekommenderades också att införa en propedeutisk kurs för att motverka avhoppet på A-nivå. Detta har man dock inte kunnat genomföra, på grund av en ansträngd lärarsituation.

Göteborgs universitet rekommenderades att upprätthålla det kontrastiva perspektivet i undervisningen av tyska som främmande språk. Från lärosätet meddelas att fokus fortfarande ligger på kontrastiva perspektiv på de första kurserna, men att man på högre nivåer har försökt att betrakta språkparet tyska och svenska ur ett globalt perspektiv, varpå transkulturella frågeställningar snarare än interkulturella står i fokus. Detta för att säkerställa utbildningens konkurrenskraft ur ett internationellt perspektiv.

Umeå universitet rekommenderades också att arbeta mer aktivt för att utveckla kurser som riktar sig till nya målgrupper. I lärosätets svar berättas att man har infört helt nätbaserade kurser.

Uppsatser och examination

Bedömarna rekommenderade alla lärosäten att introduktionen till uppsatsskrivandet borde förbättras. Göteborgs universitet fick en specifik rekommendation angående detta, varpå institutionen införde genomsamma uppsattsseminarier, upprättade mall för uppsatsbedömning samt reviderade och omarbetade kompendiet för uppsatsskrivande till att gälla både litteratur- och språkvetenskap. Från Mälardalens högskola meddelas att bedömningskriterier för uppsatser numera finns och att dessa diskuteras med studenterna vid

ett introduktionsseminarium. Vid Umeå universitet rekommenderade bedömare att examinationen i ökad utsträckning borde genomföras kontinuerligt under terminens gång för att undvika anhopning av tentamina i slutet av terminen. Från lärosätet meddelas att det handlar om färdighetsmoment där färdigheterna måste byggas upp under lång tid. De förväntade studieresultaten i dessa moment kan inte uppnås förrän i slutet av terminen.

Tillgång till litteratur

I utvärderingen hade bedömare synpunkter på litteraturtillgången vid ett par lärosäten. Från Göteborgs universitet meddelas att man har genomfört en inventering av tyskas institutionsbibliotek och att nya böcker har köpts in. Även Linköpings universitet rekommenderades att beståndet i tysk litteratur på biblioteket behövde ses över. Från lärosätet rapporteras att förbättringar har skett genom en satsning på elektroniska publikationer och bokinköp.

När tyska ingår i andra program

Tyska kan studeras inom andra program. Vid Växjö universitet tog bedömare upp att det i program där tyska ingick inte fick vara för stora tidsluckor mellan tyskkurserna. Växjö universitet rekommenderades också att ansvaret för programmen borde tydliggöras. Från lärosätet rapporteras att alla program där ämnet ingår numera har en programansvarig och ett programråd. Linköpings universitet rekommenderades att undervisningen i tyska inom den internationella ekonomutbildningen borde vara mer jämnt fördelad under utbildningsperioden. Men här meddelas från lärosätet att utrymmet för språkämnen i utbildningen har minskat sedan utvärderingen och att det inte har varit möjligt att skapa längre sammanhållande perioder.

Internationalisering

I utvärderingen framkom att samtliga lärosäten erbjöd studie- och praktikutbyten av olika slag. Särskilt framhölls de terminslånga utbyten som ägt rum vid Stockholms och Uppsala universitet. Bedömare rekommenderade samtliga lärosäten att studentutbytesverksamheten i första hand borde bygga på avtal och att utlandsstudier för lärarstudenter borde vara ett krav. Vidare rekommenderades att det borde finnas organiserade möjligheter att träffa tysktalande utbytesstudenter vid de svenska lärosätena och att lärare borde ges möjlighet att utnyttja befintliga avtal för lärarutbyten.

I uppföljningen meddelar Mälardalens högskola att man erbjuder helterminsstudier utomlands och att lärarstudenter som läser tyska rekommenderas att läsa utlandskursen på 30 högskolepoäng inom ramen för inriktningsstudierna. Vidare meddelas att man har bjudit in tysktalande utbytesstudenter inom undervisningen i muntlig språkfärdighet på grundnivån.

Från Växjö universitet meddelas att nya partneravtal har ingåtts med flera lärosäten i Tyskland. Växjö universitet ger också ett nytt masterprogram, på

distans, som riktar sig till skollärare i engelska respektive tyska. Programmet ges i samarbete med lärosäten i Norge och Göteborgs universitet.

Vid Göteborgs universitet berättas att man har infört två veckors utlandsvistelse för lärarstudenter inom grundkursen och att det går att söka stipendier för detta. På fördjupningskursen åker studenter, såväl lärarstudenter som de inom allmän inriktning, till tyskspråkiga lärosäten via något av institutionens avtal. Det finns också möjligheter för lärarutbyten.

Studentinflytande och kursvärderingar

Ett par lärosäten rekommenderades att förbättra kursvärderingarna och återkopplingen av dessa. Från Uppsala universitet meddelas att alla delkurser i tyska utvärderas och att resultaten tas i beaktande vid planeringen inför kommande undervisning. Från Mälardalens högskola meddelas att ett högskolegemensamt utvärderingssystem kommer att införas. Mälardalens högskola rekommenderades också att förbättra studentrepresentationen i beredande och beslutande organ. Men från lärosätet meddelas att det är svårt att rekrytera studenter som är villiga att åta sig sådana arbetsuppgifter i ett litet ämne som tyska.

Utbildning på forskarnivå

Utlysning och antagning

I utvärderingen rekommenderades lärosätena att förutom sedvanlig utlysning av forskarutbildningsplatser även skicka utlysningen till berörda miljöer vid andra universitet. I uppföljningssvaret från Stockholms universitet berättas att alla doktorandplatser nu annonseras två gånger årligen och samordning sker via fakultetskansliet, vilket medfört betydligt bättre annonsering och spridning av information än tidigare. På hemsidan finns också information om hur man ska gå till väga om man är intresserad av forskarutbildning.

Vid Växjö universitet var det vid tiden för utvärderingen brist på handledare varpå bedömarna uppmanade till att det vid nyrekrytering av doktorander måste finnas minst en person som är tillräckligt akademiskt meriterad för att handleda doktorander. Sedan utvärderingen har två doktorander antagits, en med litteraturvetenskaplig och en med didaktisk inriktning, som båda handleds av professorn i ämnet. Tyskans forskarutbildning är integrerad i den så kallade SOL-miljön (språk och litteratur), vilket man framhåller säkrar tillgången till en akademisk kvalificerad miljö.

Forskarutbildningarnas uppläggning

Göteborgs och Lunds universitet rekommenderades att se över kraven som ställs på en doktorsavhandling i tyska mot den finansierade tiden som står till förfogande. Vid Göteborgs universitet berättas att alla doktorander som antagits enligt det nya systemet, i vilket de vid antagning måste ha finansiering för hela studietiden, har blivit klara inom utsatt tid. Med individuella studieplaner som revideras årligen, och en strävan mot att alla har biträdande hand-

ledare, framförs att det inte längre finns någon anledning att se över kraven. Av uppföljningssvaret från Lunds universitet framgår inte hur man ställt sig till denna rekommendation.

Stockholms universitet rekommenderades att erbjuda doktoranderna en kontaktperson att vända sig till vid problem. I lärosätets svar rapporteras att det nu finns en studierektor för forskarutbildningen vid institutionen som fungerar som doktorandernas kontaktperson.

Forskarutbildningskurser och seminarier

I utvärderingen rekommenderades institutionerna att utöka samarbetet kring forskarutbildningskurser, seminarier och forskarskolor i Sverige och övriga Norden. De rekommenderades också att intensifiera samarbetet med andra närliggande ämnen vid det egna lärosätet.

Uppsala universitet rekommenderades att utöka kurssamarbetet med andra ämnen inom forskarutbildningen och att uppmuntra doktoranderna att gå på ämnesövergripande seminarier i litteratur- respektive språkvetenskap. Från lärosätet framhålls att det inom institutionen för moderna språk och inom den språkvetenskapliga fakulteten finns goda möjligheter att delta i doktorandkurser inom andra ämnen än det egna. Doktorander i tyska vid Stockholms och Uppsala universitet besöker varandras seminarier och kan delta i forskarutbildningskurser vid det andra lärosätet. Från Uppsala universitet meddelas också att man reviderat kursplanen för utbildning på forskarnivå och då ökat omfattningen av kursdelen, enligt bedömarnas rekommendation.

Umeå universitet rekommenderades att uppmuntra doktoranderna att delta i de institutionsgemensamma seminarierna och sträva efter att genomföra fler ämnesövergripande kurser. Här berättas att kontakterna över ämnesgränserna har ökat betydligt. Det tas upp att tre nya institutionsgemensamma seminarier har upprättats, i språkvetenskap, litteraturvetenskap och språkdidaktik.

Från Uppsala universitet meddelas att i stort sett alla doktorander tillbringar en termin av forskarutbildningen vid ett tyskspråkigt universitet och att kurserna därifrån tillgodoräknas i forskarutbildningen.

Institutionstjänstgöring

Umeå universitet rekommenderades att ge doktoranderna möjlighet att undervisa inom grundutbildningen. Detta har man dock inte genomfört och hänvisar till att det är en ekonomisk fråga.

Högskoleverket är en myndighet för frågor som rör universitet och högskolor. Verket arbetar med kvalitetsbedömningar, tillsyn, uppföljningar, utveckling av högre utbildning, utredningar och analyser, bedömning av utländsk utbildning och studieinformation.

Läs mer på vår webbplats www.hsv.se.